

OM ÖVERSÄTTNING AV IDIOM

Idiom i Tove Janssons roman *Den ärliga bedragaren*
och i dess finska översättning

Suvi Rossi-Pokela

Pro gradu -avhandling

Institution för nordiska språk

vid Jyväskylä universitet

Sommaren 2001

Humanistiska fakulteten	Institutionen för nordiska språk
Författare Suvi Rossi-Pokela	
Titel OM ÖVERSÄTTNING AV IDIOM. Idiom i Tove Janssons roman <i>Den ärliga bedragaren</i> och i dess finska översättning	
Ämne nordisk filologi	Typ av avhandling pro gradu
Avhandlingen färdig sommaren 2001	Antalet sidor 76 (+21)
<p>Sammandrag</p> <p>I avhandlingen redogörs för vad ett idiom är och hur det översätts, särskilt från svenska till finska. Materialet består av idiomerna i Tove Janssons roman <i>Den ärliga bedragaren</i> och i dess finska översättning <i>Kunniallinen petkuttaja</i>. Hypotesen är att översättaren försöker så långt som möjligt översätta originaltextens idiom med målspråkliga idiom och inte frångår författarens lösningar.</p> <p>I teoridelen behandlas begreppet idiom och översättandet i allmänhet samt översättningen av idiom. Idiomerna är fasta uttryck vars innebörd inte är en summa av de ingående ordens betydelser. Ett idiom i sitt renaste fall är till formen en lexikaliserad fras och till innehållet en metafor. Mest används idiomerna för att göra språket livligare. Om man utgår ifrån att översättandet är överföring av information från ett språk till ett annat kan man säga att översättandets huvudsyfte är att finna så ändamålsenliga översättningsmotsvarigheter till originaltexten som det bara är möjligt. Översättningsprocessen består av analys- överförings- och bearbetningsskedet. Det finns fyra olika sätt att översätta idiom. Ett idiom kan översättas med ett annat idiom som kanske innehåller ett avvikande bildspråk. Det kan översättas ordagrant då översättningsmotsvarighet måste motsvara källspråkets uttryck på alla språkliga nivåer. Ett idiom kan översättas med ett normaluttryck om det inte finns något lämpligt idiom i målspråket. Då förloras alltid något på den stilistiska nivån. Om många idiom har översatts med normaluttryck i texten kan det hända att några normalspråkliga uttryck måste översättas med idiom för att bevara den stilistiska balansen.</p> <p>I materialet finns det 423 förekomster av idiom och 247 olika idiom. I analysen indelas idiomerna i kategorier enligt översättningstypen och i underkategorier enligt frastypen. Olika idiom beskrivs med tanke på formen och betydelsen. 26,00 % av alla idiom i materialet har översatts med ett annat idiom: sådana översättningsmotsvarigheter är sememotsvarigheter med samma (grund)betydelse. Ordagranna översättningar utgör den minsta gruppen (2,60 %) som följd av svenskans och finskans strukturella olikheter. Då är det fråga om lexem-motsvarigheter som är identiska strukturellt, semantiskt, lexikaliskt, morfosyntaktiskt och stilistiskt. Översättningar av ett idiom med ett normaluttryck utgör den största gruppen (37,83 %) och översättning av ett normaluttryck med ett idiom den näst största (33,57 %). Därmed är hypotesen felaktig: eftersom många idiom har översatts med ett normaluttryck måste översättaren ersätta nästan lika många normaluttryck med idiom för att stilen skall bevaras. Översättaren har dock översatt flera normaluttryck med idiom än det kanske skulle ha varit nödvändigt. Översättningar av ett normaluttryck med ett idiom och tvärtom är kotextmotsvarigheter, dvs. motsvarigheter i ett visst textsammanhang. De flesta kotextmotsvarigheterna är semantiska men formförändrade motsvarigheter.</p>	
Uppslagsord idiom, lexikaliserad fras, metafor, översättning, översättningsmotsvarighet	
Bibliotek/Förvaringsplats Aallon kirjasto	
Övriga uppgifter	

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
1.1 Syfte	5
1.2 Material och metod	5
2 BEGREPPET IDIOM	7
2.1 Lexikaliserad fras	7
2.2 Metafor	11
3 ATT ANVÄNDA IDIOM	13
4 OM ÖVERSÄTTANDE	14
4.1 Översättningsmotsvarighet	15
4.2 Översättningsprocess	19
4.2.1 Analysskede	20
4.2.2 Överföringskede	24
4.2.3 Bearbetningskede	31
5 ATT ÖVERSÄTTA IDIOM	33
5.1 Säregenskaper	33
5.2 Att översätta ett idiom med ett idiom	34
5.3 Att översätta ett idiom ordagrant	35
5.4 Att översätta ett idiom med ett normaluttryck	36
5.5 Att översätta ett normaluttryck med ett idiom	37
6 ANALYS	38
6.1 Idiom i materialet	38
6.2 Översättning av ett idiom med ett idiom	40
6.2.1 Verbfraser	41
6.3.2 Prepositionsfraser	46

6.2.3 Adverbfraser	49
6.2.4 Nominalfraser och adjektivfras	50
6.3 Ordagrann översättning av ett idiom	53
6.3.1 Verbfraser	53
6.3.2 Prepositionsfras och adverbfraser	54
6.4 Översättning av ett idiom med ett normaluttryck	54
6.4.1 Verbfraser	55
6.4.2 Prepositionsfraser	59
6.4.3 Adverbfraser	62
6.4.4 Nominalfraser och adjektivfraser	65
6.5 Översättning av ett normaluttryck med ett idiom	66
6.5.1 Verbfraser	67
6.5.2 Adverbfraser	69
6.5.3 Nominalfraser	70
6.5.4 Adjektivfraser och postpositionsfraser	70
7 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	71
LITTERATUR	75
BILAGA 1	
BILAGA 2	
BILAGA 3	
BILAGA 4	

1 INLEDNING

1.1 Syfte

Denna avhandling handlar om idiom och deras översättande. Eftersom idiomerna anses vara språkspecifika kan man tänka sig att de erbjuder ett intressant och kanske ett svårt område att forska i. Avhandlingen tar reda på den teoretiska bakgrunden av idiomerna och översättandet. Begreppet idiom kommer att klargöras samt hur och framför allt varför idiomerna används. Begreppet översättningsmotsvarighet samt översättningsprocessens olika skeden behandlas i allmänhet.

I analysen koncentrerar man sig på olika sätt att översätta olika idiom. Avhandlingen presenterar idiomerna i ett visst material. Hypotesen är att översättaren försöker så långt som möjligt översätta originaltextens idiom med målspråkliga idiom och inte frångår författarens och originalets lösningar. Syftet med arbetet är att ta reda på hur man kan klassificera idiomerna i olika kategorier. Idiomerna och deras översättningsmotsvarigheter kommer att beskrivas, både med tanke på deras betydelse och deras form.

1.2 Material och metod

Som primärlitteratur används Tove Janssons roman *Den ärliga bedragaren* och dess finska översättning *Kunniallinen petkuttaja*. Översättaren till den finska boken är Kyllikki Härkäpää. Materialet består av idiomerna som förekommer i den svenska romanen samt deras översättningar å ena sidan och av idiomerna i den finska översättningen och deras normal-språkliga motsvarigheter i det svenska originalet å andra sidan. Tove Janssons bok används som en källa till idiomerna på grund av den personliga uppfattningen att författarens sätt att använda språket är rikt. Därför kan det tänkas att hennes bok skulle kunna innehålla rikligt med olika idiom.

Boken *Den ärliga bedragaren* berättar om Katri Kling och Anna Aemelin. Katri har varit tvungen att ensam ta hand om sin enkla bror Mats. Katri är en stark människa och onöjd med sitt liv. Fröken Aemelin däremot är en naiv gammal kvinna som har levt ett skyddat liv. Katri kommer på en idé att hon ska bedra den rika fröken Aemelin på pengar. Själv tänker Katri att det handlar mera om ett hederligt spel än bedrägeri. Hon försöker ändra Annas grundnatur men slutresultatet är inte väntat. Katri är kanske den ärliga bedragaren men Anna Aemelin är mera den oärliga självbedragaren.

Materialet fås genom att systematiskt samla in alla uttryck i böckerna som uppfyller definitionen av ett idiom. Metoden som jag kommer att använda i denna avhandling är mera kvalitativ än kvantitativ. Trots det anger jag några siffror för att klargöra fördelningen mellan olika idiom. Materialet kommer att sorteras och indelas i olika kategorier enligt översättningstypen och i underkategorier enligt frastyper. Även om den ena av indelningskriterierna är just formen är betydelsen kanske en intressantare aspekt att forska i. Efter indelningen försöker man beskriva materialet och behandla olika kategorier så att man finner likheter å ena sidan och skillnader å andra sidan mellan olika uttryck. Sist kommer materialet att tolkas och slutsatser att dras.

Idiomen skrivs i arbetet med kursivstil och om det finns någon annan anledning till att använda kursiven så skrivs idiomen därtill med fet stil.

2 BEGREPPET IDIOM

Ordet *idiom* har ursprungligen betytt detsamma som ordet *språk*, och man har använt ordet särskilt om ett talat språk. Nuförtiden har det emellertid också en annan betydelse: ett idiom är ett "fast uttryck vars innebörd inte framgår av de ingående ordens betydelser" (NSSO: 1986). Även om man skulle känna till de olika, enstaka ordens betydelser betyder det inte att man skulle känna till hela idiomets betydelse. T.ex. idiomet *slå sina kloka huvuden ihop (om något)* betyder inte att människor ska konkret slå ihop huvuden utan att de ska bara gemensamt fundera igenom något.

Idiomen liknar mer eller mindre ordspråk och ordstäv, bevingade uttryck, översättningslån, aforismer, slanguttryck och namn, vilka inte vanligtvis räknas med när som idiom. Vissa konstruktioner, i synnerhet kollokationer, är problematiska, eftersom gränsen mellan dem och idiom inte alltid är särskilt klar. Avgörande är då definitionen enligt vilken ett idioms betydelse inte är en summa av de enstaka ordens betydelser. Man kan säga att ett typexempel av ett idiom, ett "rent" idiom, består av två huvudkomponenter: till formen är det en lexikaliserad fras och till innehållet är det en metafor (Lindfors Viklund 1991: 2).

2.1 Lexikaliserad fras

Idiomen är till formen lexikaliserade fraser. Att en fras är lexikaliserad betyder att man har utnyttjat uttrycket så ofta att det har blivit ett fast begrepp (Jørgensen & Svensson 1987: 83). En lexikaliserad fras är en frekvent ordkombination som utgör *ett* begrepp och med vilken vissa konnotationer kan förknippas. Man kan dela *lexikaliserade fraser (lexfraser)* i två grupper: i permanent lexikaliserade fraser och i tillfälliga lexikaliseringar. Många av *de permanent lexikaliserade fraserna* måste man inlära som sådana, medan *tillfälliga lexikaliseringar* kan skapas i en talsituation och lagras upp som enheter, några bara för resten av diskussionen, några för gott. Man kan säga att permanent lexikaliserade fraser finns i lexikon men tillfälliga lexikaliseringar bara i talarens minne. Lexfraserna kan ha mer eller mindre specifika egenskaper som inte kan härledas från konstituenternas semantiska egenskaper: å ena sidan kan lexfraserna således vara rena idiom, dvs. flerledade uttryck vars

betydelse inte har någon som helst relation till konstituenternas bokstavliga betydelse, eller å andra sidan uttryck vars semantiska förutsägbarhet till synes är nästan fullständig. (Anward & Linell 1976: 82-83.)

För lexfraser såväl som för alla lexikala enheter gäller att de måste vara syntaktiskt väl sammanhållna konstituer. Lexikaliserade fraser skiljer sig från syntaktiskt nybildade fraser genom att lexfraserna inte kan vara satser vilka tycks vara den allmännaste typen av de syntaktiskt nybildade fraserna. (Anward & Linell 1976: 85.) En lexfras kan vara en *nominalfras* (NP), en *prepositionsfras* (PP), en *adjektivfras* (AP), en *adverbfras* (AdvP) eller en *verbfras* (VP). Nominalfrasen består av ett substantiv eller ett pronomen och eventuella bestämmningar. Prepositionsfras utgörs av en preposition och ett annat led som kallas prepositionens rektion. Rektionen kan bl.a. vara en nominalfras, en infinitivfras eller en bisats. Adjektivfrasen är ett adjektiviskt ord (ett adjektiv eller ett particip) med eventuella adverbiella bestämmningar. Adverbfrasen består av ett adverb och eventuella adverbiella bestämmningar. En verbfras utgörs av ett enkelt finit verb eller en kombination av ett finit verb och ett eller flera andra ord. (Jørgensen & Svensson 1987: 64, 70-72, 84.) Jfr:

- (1) NP: *lagens långa arm, tidens tand, full hand*
- (2) PP: *på rak arm, under armen, från fot till huvud, med andan i halsen*
- (3) AP: *lätt på foten, bunden till händer och fötter, varm om hjärtat, rak i ryggen*
- (4) AdvP: *jämt och ständigt, hit och dit, lite här och var, rent ut*
- (5) VP: *bryta arm, hålla mun, ge hals, dra på munnen, vända ryggen till*

Eftersom en lexikaliserad fras inte kan vara en sats är det lätt att förstå Higi-Wydler's (1989: 55) definition av ett idiom: ett idiom består av minst två ord men är mindre än en sats. Därför kan ordspråk och ordstäv, bevingade ord, översättningslån samt aforismer inte vanligtvis vara idiom (Kari 1993b: 6).

Lexfraserna tål inte lexikala bestämningar till enskilda led. Fraserna som helhet har vissa betydelseegenskaper, och därför kan man inte modifiera dem med optionella lexikala bestämningar. Hela lexfrasen kan ändå ta bestämningar. (Anward & Linell 1976: 87.) Jfr:

(6) a. *Hon *vinner med stora händerna på ryggen*.

b. *Han *stack huvudet i den vackra busken*.

(7) a. Hon *vinner ofta med händerna på ryggen*.

b. Han *stack tyvärr huvudet i busken*.

(6a) och (6b) är ogrammatiska eftersom lexfraserna *vinna med händerna på ryggen* och *sticka huvudet i busken* inte tar bestämningar till enskilda led. Däremot är (7a) och (7b) helt möjliga eftersom adverbena *ofta* och *tyvärr* syftar på hela lexfrasen, inte bara på enskilda led.

Lexfraserna har stora begränsningar när det gäller böjning av konstituenten. Inskränkningarna drabbar typiskt numerus och species. Om lexfrasen (oftast gäller det nominalfrasen) måste böjas blir det då helhetsböjning där böjningsändelsen sätts på det sista ledet. (Anward & Linell 1976: 87, 91.) Jfr:

(8) a. Pappa *tar Pelle i örat*.

b. ... *öron.

c. ... *öronen.

(9) a. Han *lever ur hand i mun*.

b. ... *handen i munnen.

c. ... *händer i munnen.

d. ... *händerna i munnen.

(10) a. *mannens på gatan *åsikter*

b. *mannen på gatans* *åsikter*

Som det framgår av (8) och (9) går det inte att böja enskilda led i lexfraser i species och numerus. I (10) b) är det fråga om helhetsböjning: genitivändelsen sätts på lexfrasens sista led.

Ordföljden och konstruktionstypen kan inte varieras fritt i lexfraser. Vilka som helst transformationer är inte möjliga. Restriktioner på variationen gäller t.ex. passivtransformationer och satsklyvning. Lexikaliserade nominalfraser tål nästan ingen variation, och hos verbfraser är många transformationer oacceptabla eller marginella. De mest utpräglade idiomerna kan inte varieras. Man kan inte heller befråga ett enskilt led i en lexfras. (Anward & Linell 1976: 93, 96.) Exempel som måste läsas i den idiomatiska betydelsen:

- (11) a. Han *bet sig i tummen*.
 b. *Det var tummen han bet sig i.
 c. *Det han bet sig i var tummen.
 d. *Tummen, det får du inte bita dig i.
 e. *Var det tummen du bet dig i?
- (12) a. Hon *lägger sista handen vid arbetet*.
 b. *Sista handen las vid arbetet.
 c. *Är det sista handen hon lägger vid arbetet?

Det måste betonas att meningarna (11b) – (11e) skulle i den bokstavliga tolkningen vara helt acceptabla. (11b) och (11c) visar att satsklyvningen är omöjlig hos lexfraser. Av (11d) framgår det att det inte är möjligt att använda ett dubbelt satsled (*Tummen, det...*) i lexfraser. (11e) och (12c) är exempel på befrågningen av enskilda konstituenterna. (12b) visar att passivtransformationen inte är möjlig hos den lexikaliserade verbfrasen.

En egenhet hos lexfraser (såsom redan ovan nämns) är att de har icke-härledbara betydelsekomponenter. Betydelsen hos en syntaktisk nykonstruktion kan härledas från de enskilda konstituenternas betydelser, medan lexfraser innehåller ofta icke-härledbara komponenter. Typiskt för lexfraser är även att de ofta motsvarar mer eller mindre synonyma enkla ord. (Anward & Linell 1976: 85-86.) Jfr:

(13) *tappa huvudet* ‘bli överraskad’

(14) *leva rövare* ‘föra oväsen’

(15) *ge hals* ‘skrika’

(16) *hålla munnen* ‘tiga’

Bokstavlig tolkning av (13) och (14) skulle vilseleda läsaren. Enligt Anward & Linell (1976: 85) står lexikaliserade verbfraser som ovan för “begreppsligt enhetliga handlingar”. I (15) och (16) har lexfraser sina motsvarigheter i enkla ord som ändå inte är helt synonyma. Betydelsen av en lexfras involverar ofta element av metafor, särskilt när det gäller rena idiom (Anward & Linell 1976: 86).

2.2 Metafor

Ett idiom är till innehållet en *metafor*. En metafor är ett bildligt uttryck eller ett uttryck som har en överförd betydelse (Lindfors Viklund 1991: 8). Det grekiska ordet *metafora* betyder detsamma som ordet *överföring* som kan anses vara den svenska motsvarigheten till den klassiska termen. När vi talar om metaforer är det fråga om ett slags liknelse eller jämförelse. (Hallberg 1970: 84.) Enligt Ingo (1991: 194) kan en metafor kallas en bild som baserar sig på en jämförelse eller en förkortad liknelse: t.ex. i metaforen *flaskans hals* finns det den sak som man talar om (flaskans avsmalnande del), den sak som man jämför med (människans hals) samt därtill den gemensamma egenskapen (samma form och läge). Betecknande för metaforer är att åskådliga föreställningar ersätter abstrakta och konventionellt begreppsliga föreställningar (Koskimies 1962: 104).

En metafor bildas då ett uttryck, en grupp av ord, används i en kontext där det inte vanligtvis kan användas. Uttrycket förekommer överraskande i en “främmande” omgivning och får där en annan betydelse. (Burger, Buhofer & Sialm 1982: 322.) När man använder uttrycket i den nya betydelsen om och om igen blir det fastare. Till slut är uttrycket och dess metaforiska betydelse helt fasta, och uttrycket blir som en helhet lexikaliserat. (Higi-Wydler 1989:105-106.) Man bör egentligen särskilja två typer av metaforer: den semantiska metaforen och den litterära metaforen. *Den semantiska metaforen* är precis den typ som beskrivs ovan. Metaforen har hunnit lexikaliserats samt representerar bestående betydelsereationer och kan således finnas i ordböcker. Semantiska metaforer motsvarar inte varandra i olika språk: t.ex.

finskans *joen suu* 'älvens mun' motsvarar svenskans *älvens mynning*. Den litterära metaforen är för sin del en fräsch, helt ny skapelse som talaren eller skrivaren har kommit på. Somliga metaforer är mera tillfälliga och blir ofta endast dagsländor, men andra kommer i allmänt bruk och en del av språksystemet. (Ingo 1991: 194-195.)

När ett ord får en ny betydelse via en metafor utgör den nya betydelsen ett eget semem (dvs. ett ords enskilda semantiska tolkning) av ett ord (Ingo 1991: 194). Några idiom och sina metaforiska betydelser kan således anses vara transparenta: de kan användas bildligt och kallas metaforer men kan även användas ordagrant. Det framgår bara av kontexten om man använder dem ordagrant eller överfört. I den bildliga betydelsen kan också spåras något av den ursprungliga betydelsen. (Higi-Wydler 1989: 106.) Ett idiom med ett sådant innehåll kallas ett *delidiom* (fi. 'osaidiomi') (Kari 1993a: 7). Jfr:

(17) *bränna fingrarna* 'bränna fingrarna konkret'/'lida på något sätt'

(18) *två sina händerna* 'tvätta sina händerna'/'förklara sig fri från allt ansvar'

(17) och (18) är exempel på transparenta idiom: de kan användas både bildligt och ordagrant och det är bara kontexten som avgör vilken betydelse som är i fråga. I båda exemplen har metaforiska betydelser något av den ursprungliga betydelsen kvar: i (17) handlar det om lidande och i (18) om "rengöring" av något slag. Det måste ändå konstateras att verbet *två* är visserligen något ålderdomligt i betydelsen *tvätta*.

Hos några uttryck utgör den nya betydelsen ett helt eget lexem, eftersom den ursprungliga betydelsen har försvunnit helt. Sådana uttryck är inte längre genomskinliga: metaforen har "bleknat", och den behöver inte längre en särskild kontext för att få en metaforisk betydelse. Sådana uttryck används enbart idiomatiskt. (Higi-Wydler 1989: 105-106.) Kari (1993a: 7) kallar idiomerna med ett sådant innehåll *helidiom* (fi. 'täysidiomi'). Jfr:

(19) *ha ett finger med i spelet* 'vara inblandad (i något)'

(20) *vara på fri fot* 'vara frigiven eller på rymmen från fängelse'

Idiomen i (19) och (20) kan inte användas ordagrant. I idiomet i (20) kan ändå spåras något av den ursprungliga betydelsen: man kan komma att tänka på en fånge i fotbojor och om han inte längre har sådana bojor *är han på fri fot*.

Somliga metaforer är affektiva, andra inte. Typiska *affektiva* metaforer är namn på djur och växter som används som benämningar på människor, t.ex. *åsna* 'en dum eller envis person'. Genom affektiva metaforer kan man evaluera någon av referentens egenskaper: metaforen *hare* i betydelsen 'en räddhågad person' är pejorativt evaluerande. En evaluerande metafor kan användas endast om individer, inte om hela klassen. Den kan kallas *beskrivande*, eftersom den uttrycker hurdan referenten är. Däremot är metaforen *hare* som en idrottsterm tydligt icke-affektiv. *Icke-affektiva* metaforer är ofta termartade metaforiska benämningar på icke-levande ting, t.ex. *häst* 'ett gymnastikredskap'. En termartad metafor kan kallas *klassificerande* eftersom den kan användas som en benämning på hela klassen men även på en medlem av klassen. Klassificerande metaforer är alltid lexikaliserade och de har en denotation. Beskrivande metaforer kan väl vara vedertagna, men även då kan de inte egentligen anses vara lexikaliserade. (Koskimies 1992: 21-23.)

3 ATT ANVÄNDA IDIOM

Nya idiom uppstår hela tiden. Ofta är det så att ett uttryck blir ett idiom när dess betydelse övergår från konkret till abstrakt (Kari 1993a: 7). Varför använder vi idiom? Rationellt eller ekonomiskt sett är det nästan slöseri att man kan uttrycka ett skeende på många olika sätt. Exempelvis kan begreppet *dö* uttryckas på flera sätt. Döden är ett tabu i vår kultur: vi använder gärna omskrivningar i stället för att tala direkt om saken. Vi uppför oss såsom våra förfäder som inte ville tala direkt om onda eller skrämmande ting för att undvika oturen. Om många idiom betyder detsamma som ordet *dö* så finns det också rikligt med slangidiom om ordet *sex*. Däremot finns det inte så många idiom som handlar om ordet *födelse*. Andra skäl för att använda idiom är självhävdelse, vilja att dra uppmärksamhet till sig och vilja att skilja sig från mängden. Å andra sidan kan man använda idiom för att visa att man tillhör någon grupp. Med idiom kan man även eftersträva skönhet eller följa med sin tid. Till och med kan

de gamla och klichéartade uttryck som har förslitits i bruk leda till att man vill komma på nya idiom. Särskilt i talspråk och slang strävas efter slående uttryck. (Kari 1993a: 9.)

Många idiom har samma innehåll, betyder samma sak. De kan ändå skilja sig från varandra genom att inte ha samma stilvärde. T.ex. betyder flera idiom detsamma som *genast*, *snart*:

(21) *på stående fot*

(22) *med/i detsamma*

(23) *med en gång/ens*

(24) *i röda/rödaste rippet*

(25) *på röda/eviga momangen*

(26) *i flygande fläng*

(27) *(göra något) på fläcken*

(28) *på stubben/stubinen*

Exemplen är inte likadana till sitt stilvärde, och därför kan man inte kalla dem synonymer. De flesta av exemplen hör till det normala högspråket, med undantag av (28) som är vardagligt och hör till talspråket. I allmänhet kan man säga att största delen av alla idiom hör till högspråket. När man använder sådana idiom som är relaterade till delikata ting, såsom religion eller sex, måste man vara särskilt försiktig. För att kunna använda idiom på ett rätt sätt måste man ha en någon slags kännedom om stilvärdet hos olika idiom. (Kari 1993b: 5-6.) Skillnaderna i stilvärdet kan ibland vara svåra att märka. Många idiom är kontextbundna, och därför är det viktigt att känna till deras stilvärde. (Kari 1993a: 9.)

4 OM ÖVERSÄTTANDE

Faktumet att den skriftliga översättningen är lika gammal som språket i skrift gäller många språk i världen. Det är ändå först under de senaste decennierna som själva översättningsprocessen har blivit ett föremål för en vetenskaplig forskning. I början talade man om *översättningsteori*, nuförtiden använder man hellre termen *översättningsvetenskap*, när man

syftar på allt vad översättningsforskningen samt översättningsteorin utgör. Termen översättningsteori syftar således numera endast på det delområde som behandlar och utvecklar olika översättningsvetenskapliga teorier. Översättningsvetenskapen baserar sig på element från flera olika vetenskapsområden, såsom filologi, lingvistik och informationsteori, men även litteraturvetenskap och filosofi. Dessutom skapar den kontrastiva språkforskningen en allt säkrare grund för lösningar av översättningsproblem. Översättningsvetenskapen kan indelas som ovan i den rent teoretiska översättningsteorin och i den konkreta översättningsforskningen som grundar sig på jämförelse av språkpar. Utöver dessa delområden är det viktigt att forska i den pragmatiska aspekten i samband med översättningen. (Ingo 1991: 9, 11-12, 14.)

Även om det har påståtts sedan urminnes tider att översättningen är en omöjlighet, har översättningen visat sig vara möjlig i praktiken. Det finns översättningslitteratur i enorma mått, allt från världslitteraturens mest betydande verk till underhållningslitteratur av varierande kvalitet. När man tänker på översättandets möjlighet och omöjlighet, är det avgörande vad man avser med en översättning, vilket slags text det är fråga om och vad är textens ändamål. Översättningen är vanligtvis omöjligt om man slaviskt vill bevara källtextens form och betydelse. En översättning kan nämligen nästan aldrig vara en både formell och semantisk spegelbild av ursprungstexten på grund av språkens olikheter och kulturskillnader. Om man avstår från kravet att källtextens form och betydelse ska överföras oförändrade och om man med översättningen avser en överföring av information eller ett semantiskt innehåll från ett källspråk till ett målspråk, är översättningen möjlig. När man inte kan bevara formen och betydelsen samtidigt, måste översättaren bestämma sig för vilken som är viktigare och ska komma i första hand. (Ingo 1991: 15-16, 19-21.)

4.1 Översättningsmotsvarighet

Översättandets huvudsyfte är att finna så riktiga och ändamålsenliga översättningsmotsvarigheter till originaltexten som möjligt. Begreppet *ekvivalens* har använts i olika betydelser, men oftast syftar det på det semantiskt mest exakta motsvarighetsförhållandet. På svenska används vid sidan av begreppet *ekvivalens* termen *översättningsmotsvarighet*.

Termerna är inte utbytbara med varandra eftersom begreppet ekvivalens syftar på själva motsvarighetsförhållandet medan begreppet översättningsmotsvarighet syftar på ett ord eller ett uttryck som fungerar som en motsvarighet. En översättningsmotsvarighet är ett målspråkligt ord eller uttryck som redan har används i en viss text eller som man skulle kunna använda som en motsvarighet till ett ord eller ett uttryck på originalspråket. Det är inte fråga om bara en benämning på en särskilt god eller acceptabel motsvarighet utan det finns översättningsmotsvarigheter som kan vara goda eller dåliga, riktiga eller felaktiga. (Ingo 1991: 81-82.)

Det finns översättningsmotsvarigheter av olika slag. Det första kriteriet att klassificera översättningsmotsvarigheter är om det finns en konkret motsvarighet i respektive språk eller ej. Om en *lexikonmotsvarighet*, dvs. en ordboksmotsvarighet, saknas helt i det andra språkets ordförråd förekommer en lexikal lucka. En dylik lexikal lucka kan normalt fyllas genom att använda en förklarande uttryck eller ett citatlån (originalspråkets ord). Utelämnande av ett ord eller ett uttryck i en översättning betyder inte alltid automatiskt ett semantiskt bortfall när det gäller ett visst textsammanhang. Då talar man om en *(ko)textmotsvarighet*. En (ko)textmotsvarighet kan vara antingen en implicit eller en explicit motsvarighet. Jfr:

(29) Lähdemme Ruotsiin ensi vuonna.	Vi far till Sverige nästa år.
<i>Ruotsinmatka tehdään heti joulun jälkeen.</i>	Resan sker genast efter julen.
(30) Lähdemme Ruotsiin ensi vuonna.	Vi far till Sverige nästa år.
Matka tehdään heti joulun jälkeen.	<i>Sverigeresan</i> sker genast efter julen.

I (29) är det fråga om en *implicit motsvarighet*. Ordet *ruotsinmatka* har översätts bara med ordet *resan* men man kan ur textsammanhanget eller kotexten inse att målet för den ifrågavarande resan är ju Sverige. (30) handlar om en *explicit motsvarighet*. Översättaren har tillagt ordet *sverige* och därmed uttryckt i ord det som författaren har låtit framgå bara av textsammanhanget. Sådana tillägg av ett ord eller ett uttryck innebär nödvändigtvis inte ett semantiskt tillägg (Ingo 1991: 86).

Om en konkret motsvarighet finns i båda språken kan motsvarigheter även vid ett sådant fall indelas i lexikonmotsvarigheter och kotextmotsvarigheter. En *lexikonmotsvarighet* kan vara antingen en lexemmotsvarighet eller en sememmotsvarighet. Det är fråga om en *lexemmotsvarighet* när översättaren upplever att förhållandet mellan originalspråket och målspråket är 1:1. T.ex. har både finskans lexem *kahvi* och svenskans *kaffe* sememen 'dryck', 'växt', 'böna' och 'malt kaffe'. Innebörden hos de två lexemen är så identisk som möjligt och därför är de lexemmotsvarigheter. Däremot handlar det om *sememmotsvarigheter* om motsvarigheternas betydelsefält inte tycks täcka varandra. Ofta är det så att ett visst semem av ett lexem i originalspråket motsvarar ett visst lexems semem i målspråket, men lexemens andra eventuella semem har inte ett gemensamt användningsområde. T.ex. har finskans lexem *poika* många olika betydelser som måste översättas till svenska genom flera lexems enskilda semem: *gosse, pojke, son, unge, yngling, hankatt, man*. (Ingo 1991: 84, 86-87.)

Ingo (1991: 87-91) indelar *kotextmotsvarigheterna*, dvs. motsvarigheterna i ett visst textsammanhang, genom att ta hänsyn till följande aspekter: språkmaterialets formaspekt, språkvarietetsaspekt, betydelseaspekt och pragmatisk aspekt. Aspekterna utesluter inte varandra och kan därför anläggas samtidigt på samma översättningsmotsvarighet. När det handlar om *språkmaterialets form* kan en översättningsmotsvarighet vara antingen *formell* eller *formförändrad*. Den formella likheten kan gälla ordklassrelationer, morfologiska, numeriska och syntaktiska relationer samt satsgrad m.m. T.ex. är svenskans uttryck *fars son* en formmotsvarighet till finskans uttryck *isän poika*. De motsvarar morfologiskt och syntaktiskt varandra och har även samma numerus och samma satsgrad. Däremot t.ex. får finskans *sellaisen isän poika* en formförändrad motsvarighet i svenskans *sonen till en sådan far*. De är båda nominalfraser men den svenska motsvarigheten (prepositonsattributet) avviker klart syntaktiskt från den finska motsvarigheten (genitivattributet).

Språket har inte endast en standardvariant utan det finns olika *språkvarieteter* som har uppkommit av olika orsaker. Man särskiljer åtminstone allmänspråkets stilmotsvarigheter, idiolektmotsvarigheter, dialektmotsvarigheter och registermotsvarigheter. Stilen hos *stilmotsvarigheterna* kan vara hög (t.ex. fi. *neito* – sv. *mö*), normal (fi. *tyttö* – sv. *flicka*) eller låg

(fi. *likka* – sv. *tjej*) men den kan även indelas bara i sakstil och skönlitterär stil. *Idiolektmotsvarigheterna* baserar sig på det individuella språkbruket: t.ex. finskans *eilen* kunde få en idiolektmotsvarighet *i gål* ('i går') i någon roman om talaren vore ett litet barn eller en person med talsvårigheter. *Dialektmotsvarigheterna* bestäms på geografiska (eller sociala) grunder. En dialektmotsvarighet till svenskans *du* kunde vara finskans dialektala *sie* ('sinä') om talaren vore från Savolax eller Norra Karelen. Ett faktum är att samma person använder språket på olika sätt i olika situationer och då är det fråga om *registtermotsvarigheter*: en man kan t.ex. hänvisa till sin fru med finskans ord *muija* ('käring') man och man emellan men i ett mera formellt sammanhang med finskans *vaimoni* ('min fru'). Gemensamt för alla de olika motsvarigheterna ur formaspekten är att en viss språklig varietet alltid förverkligas inom ramen för texten och inte ord för ord. Det är inte möjligt eller åtminstone ändamålsenligt att t.ex. skapa en direkt dialektmotsvarighet till alla originaltextens dialektala ord. Den stilistiska balansen kan däremot kräva översättaren att använda ett dialektord, där originaltexten inte har ett sådant. Detta fenomen kallas *kompensation* eller *förskjuten motsvarighet*.

Ur *betydelseaspekten* sett kan en motsvarighet vara antingen en exakt semantisk motsvarighet eller en semantiskt förändrad motsvarighet. Man talar om *semantiska motsvarigheter* när betydelsekomponenterna hos ett ord eller ett uttryck i originalspråket och betydelsekomponenternas summa i målspråket är så identiska som möjligt. T.ex. motsvarar finskans *äidinisiä* semantiskt svenskans *morfar*. Vid en *semantiskt förändrad motsvarighet* förekommer märkbara förändringar i komponentsammansättningen mellan originalspråket och målspråket eller hela betraktelsesättet kan förändras. T.ex. är finskans *isoisä* en semantiskt förändrad motsvarighet till svenskans *morfar* eftersom de avviker semantiskt från varandra: det finska ordet är ett överbegrepp till det svenska. Det viktigaste hos motsvarigheterna ur denna aspekt är det semantiska innehållet och inte om motsvarigheten är användbar eller ej. De semantiskt avvikande motsvarigheterna kan ofta vara de pragmatiskt bästa och mest använda. Vid semantiska motsvarigheter måste man ta hänsyn till denotationen (grundbetydelsen) och konnotationen (känslovärdet). En tänkbar översättningsmotsvarighet kan nämligen vara en god *denotationsmotsvarighet* men en dålig *konnotationsmotsvarighet*. Användandet av ett sådant ord leder till eufemism (förskönandet

av ett uttryck) eller dysfemism (förfulandet av ett uttryck). En god semantisk motsvarighet måste ha både korrekt denotation och korrekt konnotation.

Den sista aspekten är den *pragmatiska* som fäster uppmärksamhet vid förhållandet mellan språket och språkbrukaren. Översättaren bör vid val av en motsvarighet ta hänsyn till dels språklig praxis, dels mottagarens speciella behov och eventuella skillnader i kulturbakgrunden. De pragmatiska motsvarigheter kan vara antingen bruksmotsvarigheter eller kontextmotsvarigheter. En *bruksmotsvarighet* är ett ord eller ett uttryck som är allmänt godkänt som en motsvarighet till ett ord eller ett uttryck i ett annat språk. T.ex. kan finskans *kuivatut hedelmät* inte översättas direkt till svenska i formen *torkade frukter* eftersom den för tankarna till gamla och torra frukter. Däremot använder man singularkollektivet *torkad frukt*. En bruksmotsvarighet kan även vara ett ord eller ett uttryck som i någon situation fungerar som en bra översättningsmotsvarighet oberoende av eventuella semantiska eller andra skillnader. Sådana bruksmotsvarigheter är t.ex. motsvarigheterna till främmande idiom, jfr. t.ex. fi. *Tyttö antoi hänelle rukkaset* – sv. *Flickan gav honom korgen*. Vid en *kontextmotsvarighet* tar översättaren hänsyn till både mottagarens behov och de förändringar som kulturskillnader och andra bakgrundsfaktorer förutsätter. Till kontextmotsvarigheterna hör även olika textkompletteringar och särskilda förklaringar, som hjälper mottagaren att förstå budskapet, samt grundligare omarbetningar av texten. T.ex. kan *Arlanda* översättas till finska *Arlandan lentokenttä* 'Arlanda flygplats' för att läsaren utan svårighet skall förstå vad det är fråga om.

4.2 Översättningsprocess

Begreppet översättningsprocess kan användas som en sammanfattande benämning på den procedur vars resultat en översättningsmotsvarighet kan anses vara (Sorvali 1983: 53). Tre skeden kan särskiljas i översättningsprocessen: *analys*, *överföring* och *bearbetning*. I själva översättningsarbetet är de tre olika skedena inte klart avgränsade eller fristående utan de sammanhänger med varandra. I synnerhet hos en erfaren översättare sammansmälter de tre arbetskedena till en integrerad process. Det viktigaste är att alla skeden uppmärksammas tillräckligt och inget av dessa utelämnas. (Ingo 1991: 92-93.)

4.2.1 Analysskede

Grunden för all översättning är en ingående analys av originaltexten. En noggran analys hjälper översättaren i nästa arbetsskeden: det är lättare att finna semantiskt exakta betydelsemotsvarigheter i överföringsskedet och t.ex. att träffa en rätt stil i bearbetningsskedet. Originaltexten måste granskas ur olika synvinklar och åtminstone följande analystyper ingår i textanalysen: förberedande textanalys, grammatikalisk analys, semantisk analys, stilanalys och pragmatisk analys. Vid *den förberedande textanalysen* lär översättaren sig känna originaltexten och det betyder helt enkelt en noggrann genomläsning. Genomläsningen underlättar den egentliga analysen och hjälper översättaren att anpassa sitt språkbruk till situationen, till originaltextens atmosfär. (Ingo 1991: 93-94.)

Vid *den grammatikaliska analysen* identifierar översättaren originaltextens konstituenten och klargör deras förhållande till varandra. Den grammatikaliska analysen är i sin enklaste form en traditionell satsanalys: översättaren identifierar olika satsdelar och tar reda på vilka ord bestämmer vad. Vid den traditionella satsanalysen är det alltid fråga om enbart ytstrukturen. Vanligtvis räcker det inte utan man måste fästa uppmärksamhet vid djupstrukturen eftersom i djupstrukturen står källspråket och målspråket strukturellt närmare varandra. Enligt den generativa grammatiksynen kan man omforma den underliggande djupstrukturen genom transformationsregler till en ytstruktur. Den grammatikaliska analysen fungerar på ett omvänt sätt: originaltexten och dess beståndsdelar kan transformeras tillbaka till kärnsatser (elementära satser) och en djupstruktur. Originaltextens ytstruktur kan vara dubbel- eller mångtydig dvs. samma ytstruktur kan ge olika form i djupstrukturen och då kan man med hjälp av tillbakatransformeringen komma fram till en riktig översättning. (Ingo 1991: 96-97, 102, 106.)

Vid sidan av tillbakatransformeringen är en kopplings- eller konnektionsanalys en viktig del av den grammatikaliska analysen. Genom kopplingsanalysen klarlägger man hur de ursprungliga kärnsatserna kopplats med varandra i originaltexten. I kopplingsanalysen tar man hänsyn till både formella och semantiska aspekter. De formella aspekterna är samordning (huvudsatser), underordning (bisatser) och inbäddning. Gruppen inbäddning

innehåller kvasisatser av olika slag: de kan vara participuttryck, infinitiver, nominaliseringar eller predikatslösa satser som alla har uppkommit genom olika transformationer av fullständiga satser. Huvudsatserna, bisatserna och kvasisatserna utgör en skala av satsgrader. Användningen av satsgrader och uppdelandet av texten i meningar av olika typ och längd inverkar på textens stil och struktur. De semantiska aspekterna är additiv (informationskumulerande), temporal, kausal, adversativ (uttrycker motsats eller begränsning), komparativ och disjunktiv (uttrycker alternativ) koppling. För att översättningens information inte skulle bli förvrängd bör kärnsatsernas inbördes kopplingar motsvara originaltextens kopplingar, om inte formellt så åtminstone semantiskt. (Ingo 1991: 113-115, 117-119.)

I *den semantiska analysen* granskar man det betydelsebärande i texten. Översättaren klarlägger textens betydelsekomponenter grundligt eftersom det är ju betydelsen som måste överföras från källspråket till målspråket så noggrant som möjligt. Förhållandet mellan ord och referent är konventionellt och därför är orden mycket olika i olika språk. Det är osannolikt att ett visst betydelsefält i de flesta språken skulle lexikaliseras eller täckas av lika många symboler som är avgränsade på samma sätt. Att det finns olika lexikaliseringssätt i olika språk beror på att vissa livsområden och sakförhållanden är mer centrala och viktiga i ett språk än i ett annat. Ordförrådet på ett sådant centralt område blir rikt och nyanserat. Att samma betydelsefält lexikaliseras på olika sätt i olika språk betyder inte att översättningen är omöjlig men det kräver en grundlig denotationsanalys av orden. (Ingo 1991: 121-124.)

Med hjälp av komponentanalysen kan man få fram den exakta denotationen för ett ord. I komponentanalysen indelar man betydelsen av ett ord i semantiska eller betydelsekomponenter. Skillnader mellan olika ord kan klarläggas och avgränsas i förhållande till varandra i den semantiska matrisen. Ur den semantiska matrisen framgår att olika ord kan ha distinktiva (betydelseskiljande) komponenter men även gemensamma komponenter. (Ingo 1991: 124-125.)

Förhållandet mellan ord och betydelse är inte alltid det idealistiska förhållandet ett till ett: flera ord kan tävla om samma betydelse eller samma ord kan ha flera betydelser (Ingo 1991:

126). Bland semantiskt närbesläktade ord kan enligt Nida (1975a: 15-19) särskiljas fyra typer av förhållanden: inklusion (inclusion), överlappning (overlapping), angränsande betydelse (contiguity) och komplementär betydelse (complementation). Med inklusionen menas att vissa av betydelsefältets ord inkluderas i betydelsen hos ett ord högre upp i hierarkin (t.ex. *rosa – röd – färg*). För översättaren gäller inklusionen att finna översättningsmotsvarigheter på samma hierarkiska nivå som originaltexten. Vid överlappning täcker olika ords betydelser varandra. Betydelsen hos sådana ord är nästan aldrig exakt densamma eftersom det finns ofta en eller flera särskiljande komponenter som försvårar eller omöjliggör ett fritt utbyte av orden i en konkret text (t.ex. *ge – donera*). Trots detta är även sådana ord i många kontexter fritt utbytbara med varandra. I den angränsande betydelsen är det fråga om samma typ av relation som i överlappningen: flera ord tävlar om utrymme inom samma betydelsefält. Betydelsemässigt angränsande ord är vanligen inte varandras synonymer och de är således inte utbytbara mot varandra i ett textsammanhang utan att betydelsen ändras. Angränsande ord har en hel del gemensamma komponenter men även flera distinktiva som skiljer dem från varandra och därför saknar sådana ord ett gemensamt användningsområde (t.ex. *krypa – gå – springa*). Den komplementära betydelsen innebär att vissa ords betydelser kompletterar varandra. Sådana ord har vid sidan av gemensamma komponenter även flera distinktiva, vilket betyder att orden ofta får motsatta betydelser. Hit hör de antonyma orden (t.ex. *ung – gammal*) och olika motsatsförhållanden, såsom komplementär motsats där det ena ordets negation implicerar det andra ordet (t.ex. *man – kvinna*) och konversitet där det ena ordet är det andra ordets inversion (t.ex. *ta – ge*).

Översättaren bör fästa uppmärksamhet vid sådana fall, där samma ord har flera betydelser. Vid polysemi handlar det om flera betydelser hos samma ord och i homonymi om ord med helt olika ursprung som sammanfaller fonetiskt och grafiskt. För översättaren är det viktigt att vid denotationsanalysen få klarhet i vilket semem av lexemet som är aktuellt i ett visst fall. Orden med många betydelser måste översättas på sememnivå: de semantiska komponenter som finns hos ett ord i originaltexten borde ingå i betydelsen hos ordet i målspråket. Ordets kontext hjälper översättaren att avgöra vilka betydelsekomponenter som ingår i ordets betydelse i varje enskilt fall. (Ingo 1991: 129, 134, 136.)

Till den semantiska analysen hör ytterligare konnotationsanalysen. Många ord har vid sidan av sin grundbetydelse ett känslvärde, en konnotation. Konnotationerna hör först och främst till ord och idiom, ibland till intonationen och stilen. Samma referent kan på den språkliga nivån ha flera ordmotsvarigheter, några av dem känsloladdade, några inte. Även om känslvärdena kan vara mycket individuella bör översättaren känna till de konnotationer som är vanliga i målspråket. När översättaren söker översättningsmotsvarigheter är det viktigt att finna ett ord eller ett uttryck som i fråga om konnotationsvärde motsvarar källspråkets uttryck. Det kan finnas ord som är gemensamma för både käll- och målspråket eller som verkar vara "samma ord", t.ex. finskans *pelata* 'vara med i spelet eller leken' och svenskans *spela*. Sådana "falska vänner" eller snarlika ord är vanligen av samma ursprung men det är möjligt att de har specialiserats och kommit att få olika betydelser, även olika konnotationer. Översättaren bör fästa speciell uppmärksamhet vid sådana ord och komma ihåg att ett ords betydelse aldrig borde tas som en självklarhet. (Ingo 1991: 143-145, 150-151.)

Det nästa analyskedet är *stilanalysen*. Även om den moderna översättningsvetenskapen betonar det riktiga överförandet av betydelsen är det inte betydelselöst om stilen bevaras eller ej. Formens och stilens betydelse varierar beroende på ursprungstextens syfte, funktion och brukssituation. Tidigare skilde man på hög, normal och låg stil, men nuförtiden talar man ofta om bara två huvudstilar, nämligen skönlitterär stil och sakstil. Stilen är summan av de uttryckssätt som förekommer i texten: den skönlitterära stilens stilmedel strävar att uppnå vissa effekter medan sakstilen strävar efter effektivitet och enkelhet. Översättarens första uppgift vid stilanalysen är att klargöra till vilken huvudstil den aktuella texten hör och därefter ta reda på vilka stilmedel författaren har använt. Sådana stilmedel är intonation, rättskrivning, användning av skiljetecken, typografiska lösningar, morfologiska och syntaktiska fenomen, ordvalsfrågor, textstrukturering och val av innehåll. När översättaren har definierat stilen hos en text bör han som översättningsmotsvarigheter välja sådana ord uttryck som representerar just denna stil. Vid stilanalysen bör översättaren fästa sin uppmärksamhet även vid de olika språkbilderna (t.ex. idiom) eftersom de ger texten en speciell prägel och bör således bevaras om det bara är möjligt. (Ingo 1991: 151-152, 155, 158.)

Den pragmatiska analysen garanterar att den översatta texten verkligen kommer att fungera i den nya språk- och kulturmiljön. Författaren har skrivit originaltexten i ett visst syfte under en viss tid på en viss plats för en viss mottagargrupp. Sändarens och mottagarens livsmiljö, kunskap, attityder, livssyn osv. kan anses vara likadana till sin grundnatur. När texten översätts befinner sig textens nya mottagare kanske längre bort från ursprungstextens kultur och tillkomsttid. Vid översättningen är översättaren således tvungen att modifiera budskapet och utjämna språkligt-konventionella skillnader (strukturella och semantiska) och skillnader i kultur och bildning, vilka på språklig nivå orsakar tillägg och förklaringar. Vid översättningen är textens syfte eller funktion viktig. Man brukar särskilja tre grundfunktioner: informativ (språket förmedlar information), expressiv (språket förmedlar känslor) och imperativ (språket förmedlar handlingsmönster) funktion. Dessutom talar man ofta om tre sekundärfunktioner: fatisk (språket hjälper att skapa och upprätthålla kontakter), estetisk (språket representerar skönhetsvärden) och metalingvistisk (språket beskriver och förklarar sig självt) funktion. Översättaren måste ta reda på vilken funktion varje textavsnitt har i ursprungstexten och välja sin översättningsmotsvarighet enligt denna funktion. I den pragmatiska analysen ingår även identifieringen av bildspråk, idiomatiska och s.k. stelnade uttryck. Sådana uttryck bör inte översättas med bara semantiska motsvarigheter utan med pragmatiska motsvarigheter. (Ingo 1991: 158-160, 164.)

4.2.2 Överföringsskede

Av översättningsprocessens tre skeden är överföringen svårast att undersöka, eftersom man inte kan beskriva vad som händer i översättarens hjärna. I överföringsskedet överförs det ingående analyserade textmaterialet till målspråket. Texten överförs på kärnsatsnivån eller på mellanstrukturnivån (innehåller pronomen, kopplingar av olika slag m.m.) och någon skriven text uppkommer vanligtvis inte ännu i detta skede. Resultatet av överföringsprocessen är semantiskt exakt men formen behöver ännu den slutgiltiga formuleringen: det handlar fortfarande om en målspråklig motsvarighet till källspråkets text på djup- eller mellanstrukturnivån. Sådana råöversättningar i översättarens hjärna fungerar som en bas för bearbetningsskedet. (Ingo 1991: 165-166.)

Att man överför ett budskap från ett språk till ett annat och att man formulerar det till en flytande målspråklig text orsakar problem av olika slag. Översättaren är ofta tvungen att på något sätt frånga originaltextens lösningar. Inom översättningsvetenskapen har man börjat klassificera de *förändringar* som översättningen medför. Man kan närma sig problemet utgående från synsätt som hör till lingvistisk översättningsteori, kontrastiv språkforskning och jämförande stilistik. (Ingo 1991: 168.)

Det lingvistisk-översättningsteoretiska synsättet indelar de förändringar som sker vid översättningen i två huvudtyper, i ett nivåbyte och i ett kategoribyte. Ett *nivåbyte* sker när något textelement i originaltexten får sin motsvarighet på målspråket på en helt annan lingvistisk nivå. Sådana byten förekommer mellan den grammatikaliska och den lexikaliska nivån. En dylik skillnad för svenskans och finskans del är t.ex. markeringen av objekts aspekt. Jfr:

(31) fi. Isä haki <i>piippuaan</i> laatikosta	sv. Far sökte (l. letade efter) sin pipa i lådan
(32) fi. Isä haki <i>piippunsa</i> laatikosta	sv. Far letade fram sin pipa ur lådan

I finskan kan man i alla tempusformer uttrycka en resultativ handling å ena sidan och en irresultativ handling å andra sidan genom att använda ackusativ eller partitiv som objektskasus. I (31) är det fråga om en irresultativ handling och partitiv används som objektskasus. I (32) handlar det om en resultativ handling eftersom handlingen leder till ett klart slutresultat ('pipan hittades') och därför kan ackusativobjekt användas. I svenskan däremot kan man inte uttrycka aspekt med syntaktiska medel utan man måste med lexikala lösningar framhäva resultativitet eller irresultativitet. (Ingo 1991: 169-170.)

Med ett *kategoribyte* menas alla de avvikelser från en formell motsvarighet exklusive nivåbyten som förekommer i en översättning. Det finns olika typer av kategoribyten. Jfr:

(33) fi. <i>Teillä</i> on mökki	sv. Ni har en stuga
advl pred. subj.	subj. pred. obj.

(34) fi. <i>ruudullinen</i> paperi adj.attr. huvudord	sv. ett papper <i>med rutor</i> huvudord prep.attr.
(35) fi. Kirkkoon tuli pappi Pappi tuli kirkkoon	sv. Det kom en präst till kyrkan Prästen kom till kyrkan
(36) fi. <i>häät</i>	sv. <i>bröllop</i>

Strukturbyten som i (33) är vanliga och förekommer inom alla grammatikaliska ranger. I (33) har den finska satsen en annan struktur som den svenska. I (34) är det fråga om ett *klassbyte*: det finska uttrycket har ett adjektivattribut medan den svenska motsvarigheten har ett prepositionsattribut. I (35) handlar det om ett *enhetsbyte*: skillnaden mellan en bestämd och obestämd artikel i svenskan uttrycks i finskan med ordföljden. *Systeminterna byten* är exempelvis olikheter inom numerus- och artikelsystemen i olika språk: i (36) har finskan pluralformen *häät* men svenskan singularformen *bröllop*. (Ingo 1991: 171-172.)

Enligt *det språkkontrasterande synsättet* finns det i språket olika *medel* som används vid sidan av morfemen som signaler i den grammatikaliska strukturen. Dyliga medel är grammatiska ord, flexion, ordföljd, kongruensfenomen, intonation, tryck och paus. Skillnaderna mellan käll- och målspråket kan klassificeras genom om det finns samma slags medel i båda språken eller om det finns övergång till andra medel. Jfr:

(37) fi. <i>kuka</i> tulee	sv. <i>vem</i> kommer
(38) fi. hän <i>tanssisi</i>	sv. han <i>skulle</i> dansa
(39) fi. Poika antoi <i>tytölle</i> kirjan Tyttö antoi <i>pojalle</i> kirjan	sv. Pojken gav <i>flickan</i> en bok Flickan gav <i>pojken</i> en bok

I (37) håller sig båda språken inom ramen för samma medel, nämligen de grammatiska hjälporden *kuka* och *vem*. I (38) har språken däremot olika medel: i finskan uttrycks konditionalis med hjälp av ordböjningen men i svenskan används hjälpordet *skulle*. I (39) har finskans flexion ersätts med ordföljden i svenskan. (Ingo 1991: 174-175.)

Man kan använda samma metod när man jämför språkens ljudsystem, syntaktiska struktur, ordförråd och även kulturer. Det avgörande är om det finns motsvarande ljud, formstruktur, ord eller kulturfenomen i båda språken, om de har samma betydelse och samma distribution. Med samma distribution avses att motsvarigheterna i båda språken är stilistiskt samt i fråga om frekvens och användningsprinciper likvärdiga. När man tillämpar metoden på översättningen uppstår med hänsyn till käll- och målspråkets formstruktur olika kombinationer. I båda språken kan förekomma motsvarande former som har samma betydelse och samma distribution, t.ex. motsvarar finskans och svenskans imperfektformer varandra mycket långt. Det finns också fall, där motsvarande former med samma betydelse förekommer men distributionen är en annan: formens användningsområde eller stilvärde är olika i målspråket. Det kan också finnas en motsvarande form med en annan betydelse i målspråket eller vice versa. Ibland är det så att det inte alls finns någon motsvarande form i målspråket (t.ex. saknas kategorin aspekt i svenskan). På samma sätt utgående från form, betydelse (även konnotation) och distribution kan förhållandet mellan orden i käll- och målspråket beskrivas. Då bör man ta med också fall där ordens semantiska innehåll är samma men deras pragmatiska betydelse är olika (t.ex. franskans *premier étage* 'första våningen' betyder andra våningen). (Ingo 1991: 175-177.)

Det jämförande stilistiska synsättet särskiljer tre språkliga nivåer, nämligen ordförråd, grammatik och kontext. Dessutom finns det sju centrala översättningsmetoder vilka fungerar som ett slags gradering av översättningens exakthet och som ett klassificeringssystem för de förändringar som sker vid översättningen. Metoder, av vilka de tre första är direkta och de fyra sista indirekta, kan tillämpas på stillärens alla tre språkliga nivåer. Vid *de direkta metoderna* kan man särskilja direkt lån, översättningslån och direkt översättning. *Det direkta lånet* innebär att översättaren inte alls översätter utan använder källspråkets ord eller term som ett lånord. Ett lånord kan användas av flera orsaker: en ny uppfinning har ännu inte någon benämning i målspråket, det finns en lexikalisk lucka i målspråket eller översättaren vill bara ge lokalfärg åt en skönlitterär text. Direkta lånen kan vara *citatlån*, som inte har anpassats formellt till mottagarspråket (t.ex. *entrée*), *speciallån*, som i någon mån har anpassats till mottagarspråkets ljudsystem, men tillhör bara en del av språkanvändarna (t. ex. *psykologi*) eller *allmänlån*, som är gemensamma för alla språkbrukare och avviker inte

formellt från andra ord i språket (t.ex. *skala*). Med ett *översättningslån* menas att man genom en direkt översättning av två- eller flerledade sammansatta ords eller ordgruppens led kommer fram till en målspråklig motsvarighet som formellt kommer nära källspråkets uttryck. Översättningslånen kan vara *morfologiska* (t.ex. *murare*), *lexikala* (t.ex. fi. *tasapaino* ‘jämvikt’), *syntaktiska* (t.ex. fi. *joisitteko kupillisen kahvia?* ‘skulle ni dricka en kopp kaffe?’) eller *fraseologiska översättningslån* (t.ex. *dra någon vid näsan*). Den direkta översättningen betyder att man översätter ord för ord, bokstavligt. I allmänhet är det omöjligt att översätta exakt: t.ex. kan en sådan översättning på grund av språkens strukturella olikheter förmedla en annan betydelse eller vara helt obegriplig på målspråket. Det finns dock fall, där den direkta översättningen leder till ett bra slutresultat. (Ingo 1991: 178-180.)

De indirekta metoderna är transposition, modulation, ekvivalens och adaption. *Transpositionen* betyder en sådan översättning som innebär ett byte av en ordklass men leder inte till ett byte av betydelse, jfr. t.ex. sv. *Han rör sig med stor försiktighet* – fi. *Hän liikkuu erittäin varovasti* (‘försiktigt’). Med *modulationen* avses en variation av budskapet som betyder att man ser på samma sak ur en annan synvinkel eller i ett annat ljus, jfr. t.ex. sv. *Det glömmes man lätt* – fi. *Sitä on vaikea muistaa* (‘det är svårt att minnas’). *Ekvivalensen*, som ovan används i betydelsen ‘det semantiskt mest exakta motsvarighetsförhållandet’, syftar i den komparativa stilforskningen på en relativt begränsad form av översättningsmotsvarighet. Vid ett ekvivalensfall kan texten beskriva samma situation genom att använda helt avvikande semantik, stilmedel och strukturer. Sådana fall är vanligtvis idiom, ordspråk, klichéer osv., jfr. sv. *Då fick vi nog fan i båten* – fi. *Siinä jouduimme kyllä pirun kelkkaan* ‘Där hamnade vi nog på fans kälke’. Vid *adaptionen* använder man två olika situationer för att beskriva samma slags fenomen. När den situation som beskrivs är okänd i målspråket, bör den ersättas med en situation som har samma symbolvärde för målspråkets läsare som den ursprungliga situationen hade för originaltextens läsare. T.ex. har *köttbullar* sannolikt samma symbolvärde för en svensk som *kalakukko* har för en person från östra Finland. (Ingo 1991: 180-184.)

Det finns dock *specialfall* som hamnar utanför alla klassificeringssystem, eftersom det är svårt att finna gemensamma kriterier på såväl formella och semantiska som på pragmatiska förhållanden. *De formella specialfallen* är omgruppering av semantiska komponenter, användning av satsgrader och analytisk samt syntetisk sats- och meningsbyggnad. *Den omgrupperingen av semantiska komponenter* sker på två sätt. Den analytiska omgrupperingen innebär att källtextordets betydelsekomponenter lösgörs från varandra och fördelas mellan flera olika ord i målspråket, t.ex. eng. *to picnic* – fi. *syödä eväitä ulkona* ‘äta matsäck ute’. Vid den syntetiska omgrupperingen pressas ihop komponenterna från flera källspråksord till ett enda ord i målspråket, t.ex. sv. *låta göra* – fi. *teettää*. Översättaren har redan i analyskedet fäst uppmärksamhet vid hur originaltextens lösningar placerar sig på skalan av satsgrader. Eftersom språken är inte kopior av varandra är *användningen av satsgraderna* inte absolut i den meningen, att översättaren borde sträva efter att använda samma satsgrad i målspråket som finns i källspråket. Det avgörande är i vilken utsträckning olika satsgrader används i texten med hänsyn till språkets egna bruksnormer eller den ifrågavarande textsorten. Det finns skillnader mellan språken i fråga om användningen av t.ex. olika inbäddningar. Översättaren bör således producera en översättning som på motsvarande sätt med tanke på målspråket innehåller mycket eller litet inbäddningar. När man granskar språkens analytiska och syntetiska drag på sats- och meningsplanet, lägger man märke till att olika språk har olika sätt att linearisera texten. *Den analytiska och syntetiska sats- och meningsbyggnaden* betyder att somliga språk samlar de språkliga elementen till logiska, fasta och väl sammanhållna helheter, andra språk bildar motsvarande enheter logiskt, men mindre fast och samlat. När det gäller t.ex. bestämmningar har finskan syntetiska egenskaper på sats- och meningsnivå, medan svenskan är mera analytisk, jfr: sv. *Herr Deland, sjuk sedan en vecka tillbaka, gick inte mera ut* – fi. *Sairasteltuaan viikon herra Deland ei enää mennyt ulos*. Finskan låter satsmotsvarigheten smälta in i satsen, medan svenskan kan ha en dylik lös parentetisk bestämning. (Ingo 1991: 185-187, 189, 192-194.)

De semantiska särfallen är *metaforer*, som behandlas ovan och nedan i samband med idiom, initialord och förkortningar samt termer. *Initialord* och *förkortningar* är besvärliga för översättaren eftersom de sällan återfinns i vanliga ordböcker. Flera initialord är ändå internationella, dvs. de bygger på benämningar i de stora världsspråken. Några språk är mera

benägna att använda förkortningar av namnen i det egna språket. Beroende av förkortningen och målspråket kan översättaren antingen översätta förkortningen eller inte. Inte sällan är översättaren tvungen att komplettera texten, för huvudsaken är dock att förkortningen blir begripligt för läsaren. *Termer* kan orsaka problem för översättaren, eftersom det kan hända att den nya termen har ännu inte hunnit komma med i fackordböckerna eller den ännu inte har någon motsvarighet alls i målspråket. Om översättaren efter en grundlig sökning inte har kommit på någon term på målspråket, är den enda möjligheten kanske att skapa själv en helt ny term, som dock bör stå på samklang med de termer som redan existerar. (Ingo 1991: 194, 196-199.)

Redan i överföringsskedet måste översättaren gå in för att bearbeta sådana ställen i originaltexten som inte kommer att fungera på målspråket i en direkt översättning. *De pragmatiska särfallen* måste få en form och ett innehåll som lämpar sig för målspråket och dess kulturmiljö. Ibland har översättaren att göra med ett sådant språkmaterial där *formen* är det väsentliga. Om originaltexten inte är informativ, måste översättaren överväga att i stället för att överföra betydelseinnehållet till målspråket söka översättningsmotsvarigheter på det estetiska, expressiva eller imperativa planet. Sådana fall är t.ex. vissa ordlekar och ramsor, som bör ersättas med likadana ljud- eller ordkombinationer på målspråket. För att texten på målspråket ska fungera och vara klanderfri är översättaren ibland tvungen att *komplettera texten* dvs. inskjuta förklaringar i översättningen. I synnerhet när översättningspråken representerar vitt skilda kultursfärer, kan det vara nödvändigt att förklara vissa ord och uttryck som förekommer i originaltexten. Vid översättningen kan även utföras en mer eller mindre grundlig *omarbetning av texten*. Vid skönlitterära verk innebär det oftast moderniseringen av en språkform som börjar verka föråldrad. T.ex. skillnaderna i samhällsordning i de kulturer som käll- och målspråket representerar kan betinga omarbetningen av textinnehållet vid översättningen av teoretisk-vetenskapliga texter. (Ingo 1991: 200-204.)

Till de pragmatiska särfallen hör även *egennamn*. Vanligen ska namn inte översättas men det finns dock flera undantag. De fiktiva namnen översätts oftare än de verkliga. De svåruttalade namnen kan anpassas till det egna språkets skriv- och uttalsvanor, t.ex. fi. *Tukholma*

‘Stockholm’. Namn på levande personer ändrar man vanligtvis inte. När det gäller ortnamn använder man källspråkets namnformer om det inte finns egna namnvarianter i målspråket. Inom skönlitteraturen bevarar man i vanliga fall de främmande namnen för att ge lokalfärg. Om källspråket använder ett avvikande alfabet eller skrivsystem (t.ex. ryskan) bör översättaren vara vaksam, eftersom translittereringen sker enligt olika regler i olika språk. Översättaren behöver en god kännedom om både käll- och målspråkets miljö i sådana fall där källtexten innehåller *allusioner* på sådant som författaren utgår ifrån att läsaren känner till. Det kan vara fråga om historiska platser, kulturpersonligheter, institutioner, politiker eller trakter med innevånare kända för vissa egenskaper. Översättaren kan använda en adaptation eller ett litet tillägg eller utelämna hela stället. Man bör ägna en speciell uppmärksamhet åt sådana fall där utgångstexten innehåller material som redan är eller kan vara översatt till målspråket. *Översättningar i översättningen* kan vara namn på litterära eller andra konstnärliga verk eller ordagranna citat ur sådana produkter. Idiom samt kollokationer hör också till de pragmatiska särfallen. Översättningen av *idiom* behandlas nedan i sitt eget avsnitt. *Kollokationerna* uppvisar likheter med idiomerna. De är ord som av varierande orsaker ofta kombineras med varandra för att uttrycka en viss betydelse i ett språk. Om översättaren väljer ett visst ord i målspråket är han samtidigt tvungen att använda även ett visst annat ord, t.ex. *hålla tal, sjunga falskt*. (Ingo 1991: 204-206, 208, 214-216.)

4.2.3 Bearbetningsskede

I bearbetningsskedet får de semantiskt noggranna råöversättningarna, vilka producerats i överföringsskedet, sin slutgiltiga, konkreta form. De bearbetas till en smidig och idiomatisk målspråklig text, vars stil så långt som möjligt motsvarar originaltexten. I bearbetningsskedet anpassar översättaren sin textstrategi (dvs. en princip att välja predikationer och deras ordning) till den strategi som författaren har valt till originaltexten. Eftersom språken har olika strukturer och olika sätt att linearisera texter är översättaren ibland tvungen att avvika från källspråkets textstrategi, men endast när det är ett måste. En avvikande textstrategi måste användas t.ex. när översättningspråken har olika möjligheter att använda olika inbäddningar respektive sambandsled och ledfamiljer som skapar kohesion i texten. Vid den slutliga bearbetningen av texten måste översättaren fästa uppmärksamhet vid de skillnader i

översättningspråken som handlar om tematiken. En konstituent med ny information (rema) och en redan bekant konstituent (tema) placeras inom en sats på olika sätt i olika språk. (Ingo 1991: 216-217, 221-222, 224.)

Vid översättandet strävade man i synnerhet tidigare efter en *formell motsvarighet* mellan källtexten och översättningen. Man översätter då på källspråkets villkor och försöker bevara inte bara källtextens innehåll utan även dess form. Man försöker bibehålla de grammatikaliska kategorierna, den ursprungliga meningsindelningen och interpunktionen. Man ersätter ett visst ord i källtexten med ett och samma ord i översättningen (ordkonkordans), vilket med tanke på t.ex. de polysema orden är betänkligt. Även bildliga uttryck översätts direkt. Nuförtiden strävar man hellre efter en översättning som syftar till en *dynamisk motsvarighet* fungerar på målspråkets villkor. Mottagaren bör uppleva språket i översättningen som sitt eget idiomatiska modersmål, och därför måste översättaren återge budskapet i källtexten med en både exakt och naturlig motsvarighet, som passar in i den nya mottagarens språk och kulturkrets. Om käll- och målspråket har olika grundförutsättningar kan översättaren ersätta källspråkets grammatikaliska och semantiska kategorier med sådana som står i enlighet med målspråkets förutsättningar. (Ingo 1991: 225-226.)

I bearbetningsskedet skapar man en målspråklig text som fungerar pragmatiskt klanderfritt men förblir ursprungstexten så trogen som möjligt. Särskilt de iakttagelser som man har gjort i stilanalysen, i den grammatikaliska analysens kopplingsanalys och i den pragmatiska analysen kommer nu till nytta. Uppgifterna om utgångstexten silas till målspråket genom det filter som målspråkets egna språk- och kulturnormer skapar. Översättaren bör fästa en speciell uppmärksamhet vid t.ex. sådana omständigheter som meningslängd, kommatering, avstavning och användning av bindestreck. En perfekt översättning ska följa målspråkets normer in i minsta detalj. (Ingo 1991: 227-228, 230-231, 235.)

5 ATT ÖVERSÄTTA IDIOM

5.1 Säregenskaper

Vi använder idiom i vårt språk varje dag för att målande beskriva något utan att så mycket lägga märke till vad det egentligen är vad vi säger. *Vi står på egna fötter* eller *har fjärlar i magen* — sådana uttryck är vanliga. Idiomen förekommer mest i talspråket eller i en lättare stil i allmänhet. Varje språk har olika idiom som ytterst ofta är språkspecifika: idiomerna av olika språk liknar vanligtvis inte varandra utan innehåller avvikande lexikaliska element och utnyttjar ett annat bildspråk. Därför är det alltid problematiskt att översätta dem. (Ingo 1982: 104.)

Eftersom idiomerna ofta är till formen metaforer är det ändamålsenligt att även kort behandla översättningen av metaforer. Metaforerna hör till de semantiska särfallen vid översättande. Översättaren måste överväga om den sak som man jämför med med hänsyn till den målspråkliga läsarens kulturella bakgrund är tillräckligt känd för att metaforen överhuvudtaget skall kunna förstås. Några forskare rekommenderar en så ordagrann översättning av metaforer som möjligt, men då är det givetvis fråga om den litterära metaforen. Man bör inte översätta ordagrant sådana metaforer som baserar sig på jämförelser och liknelser som utgår från något som är känt och accepterat bara i en snäv krets av individer (t.ex. en viss religion, ett visst geografiskt område). Ändå är det viktigt att det målspråkliga uttrycket, som översättaren tänker använda som en översättningsmotsvarighet, väcker semantiskt riktiga associationer och endast sådana. (Ingo 1991: 195-196.)

Vid översättande hör idiomerna till de pragmatiska särfallen. Hela idiomerna utgör en lexikalisk enhet, ett enda lexem, som redan i den semantiska analysen bör betraktas som ett sådant. Att kunna behandla idiom på ett rätt sätt ställer mycket stora krav på en översättare. En grundförutsättning för en lyckad översättning är att översättaren pragmatiskt behärskar de båda översättnings språken. Översättaren bör redan i analyskedet ta reda på vad författaren av texten avser med sitt uttryck. När det gäller sådana idiom som kan användas både ordagrant och överfört är det viktigt för översättaren att klarlägga skillnaden mellan lexemets

ordagranna och verkliga betydelse. När man vill få fram idiomets semantiska betydelse måste man ta ställning till vad författaren säger ordagrant. Idiomets verkliga information, den pragmatiska betydelsen, ligger i vad författaren egentligen menar med uttrycket. Översättaren bör klargöra hur författaren framför det han vill ha sagt. Översättaren måste överväga idiomets stilvärde och olika konnotationer när han strävar efter en stilistiskt riktig motsvarighet. Översättningsmotsvarigheten borde till stil och betydelse vara lämplig i sammanhanget. Det kan hända sig att även om det finns ett lämpligt idiomatiskt uttryck i målspråket är det inte en exakt motsvarighet till idiomet i källtexten. Nya betydelsenyanser kan komma till eller andra aspekter kan försvinna. Det kan vara lika svårt att finna en lämplig översättningsmotsvarighet som vid övriga lexem i två olika språk. (Ingo 1991: 209-212.)

Översättaren bör försöka så långt som möjligt översätta idiomerna i källspråket med motsvarande idiom i målspråket. Ibland är det möjligt att översätta ett idiom ordagrant, men då och då måste översättaren ty sig till ett förklarande normaluttryck. Det kan även hända att man till och med kan översätta ett normaluttryck med ett idiom. (Ingo 1982: 104-105.)

5.2 Att översätta ett idiom med ett idiom

Idiomerna är karakteristiska för varje språk: de är färgrika, tilltalande och full av uttrycksstyrka. När man översätter dem borde man bibehålla deras uttrycksstyrka samt stilistiska särdrag om det bara är möjligt. (Ingo 1982: 104.) När man översätter ett idiom i källspråket med ett idiom i målspråket är de språkliga elementen i det källspråkliga uttrycket eller den motsvarande eller liknande språkliga bilden inte avgörande. En översättningsmotsvarighet bör väljas på basis av idiomets funktion i källtexten. Man ersätter källspråkets uttryck med ett målspråkligt uttryck som har samma funktion i målspråket. Översättningen av idiom med idiom innebär ofta att översättaren måste frångå källtextens språkliga element för att uppnå den uttrycksfulla likheten mellan käll- och målspråket. (Bassnett-McGuire 1980: 24-25.) Idiomet *ta sig vatten över huvudet* kan översättas till finska med *ottaa suorittaakseen ylivoimainen tehtävä* (ordagrant 'åta sig ett omöjligt uppdrag') men lika väl kan man använda

det uttrycksfulla idiomet *yrittää haukata liian isoa palaa* ('försöka bita i en för stor bit'). Jfr även:

(40) sv. *ha is i magen*

fi. *pitää päänsä kylmänä*

(41) sv. *skuldra vid skuldra*

fi. *rinta rinnan*

I (40) kan man översätta det svenska idiomet med *olla täysin rauhallinen* ('vara helt lugn') men det finns ett motsvarande idiom i finskan, nämligen *pitää päänsä kylmänä* ('hålla sitt huvud kallt'). (41) är ett likadant fall där det svenska uttrycket kan översättas till finska med idiomet *rinta rinnan* ('bröst vid bröst') även om det kunde översättas med ordet *yhdessä* ('tillsammans'). I båda exemplen använder svenskans och finskans idiom ett avvikande bildspråk men de har samma funktion i sina språk och är således acceptabla översättningsmotsvarigheter till varandra.

Enligt Higi-Wydler (1989: 152) kan ett sådant motsvarighetsförhållande mellan två idiom i två olika språk kallas partiell ekvivalens (*die partielle Äquivalenz*). Skillnaderna mellan idiom i källspråket och idiom i målspråket kan vara större eller mindre. Idiomerna måste ändå ha samma grundbetydelse (denotation) och vara "riktiga" idiom. De borde även ha samma stilvärde. Ingo (1991: 87) påstår att den partiella ekvivalensen hör mycket nära samman med termen sememotsvarighet, eftersom det i båda fenomen rör sig om ord eller uttryck vars betydelsefält inte täcker varandra (jfr 4.1). Översättaren bör vara vaksam i sådana fall där språken använder samma språkliga bild men den språkliga formen är så språksspecifik att uttrycket inte kan översättas ordagrant, jfr t.ex. sv. *kunna något på sina fem fingrar* – fi. *tuntea jokin kuin viisi sormeaan* 'känna något som sina fem fingrar' (Ingo 1991: 209).

5.3 Att översätta ett idiom ordagrant

Om man översätter ett idiom ordagrant är resultatet sällan lyckat, vanligtvis blir det ett uttryck som är främmande eller helt obegripligt för målspråket (Ingo 1982: 104-105). Ett varnande exempel är idiomet *samla glödande kol på någons huvud/hjäss*a (på finska *kerätä*

hehkuvia hiiliä jonkun pään päälle): en stam i Kongo trodde att det bibliska idiomet handlade om ett nytt sätt att tortera fiender (Nida 1975b: 43). I bästa fall skapar man ett helt nytt, målspråkigt idiom eller använder ett uttryck som är förståeligt (Ingo 1982: 104). Om en ordagrann översättning av ett idiom verkar vara oklar är det bäst att förse översättningen med ett förklarande tillägg som uttömmande klargör den pragmatiska betydelsen hos det ifrågavarande uttrycket (Ingo 1991: 210). Jfr:

(42) sv. <i>krossa någons hjärta</i>	fi. <i>murskata jonkun sydän</i>
(43) sv. <i>få lång näsa</i>	fi. <i>saada pitkä nenä</i>
(44) sv. <i>se någon över axeln</i>	fi. <i>katsoa jotakuta yli olan</i>

I (42)-(44) är idiomerna bokstavliga översättningar till varandra. Higi-Wydler (1989: 148) kallar denna motsvarighetsrelation total ekvivalens (*die totale Äquivalenz*). Det är fråga om ett sådant fullständigt motsvarighetsförhållande när källtextens idiom kan ersättas med ett målspråkligt idiom som har samma struktur. Enligt henne motsvarar sådana översättningar varandra semantiskt, lexikaliskt, morfosyntaktiskt och stilistiskt. Semantiskt sett har de samma betydelse, både denotation och konnotation, lexikaliskt har de enstaka komponenterna samma betydelse och morfosyntaktiskt har de samma struktur samt samma funktion. Stilistiskt sett har de samma expressivitet, samma stilistiska register, samma motivation, kanske även samma frekvens. Ingo (1991: 87) konstaterar att eftersom den totala ekvivalensen handlar om uttryck vilkas betydelsefält täcker varandra hör fenomenet samman med termen lexemmotsvarighet (jfr 4.1).

5.4 Att översätta ett idiom med ett normaluttryck

Det kan hända att man inte ens efter en grundlig utredning kan finna en idiomatisk motsvarighet till ursprungstextens idiom. Om det är omöjligt att finna ett motsvarande idiom för ett idiom i källspråket, är översättaren tvungen att använda ett förklarande normaluttryck. Man kan inte använda denna lösning systematiskt eftersom den ursprungliga texten som kanske har varit uttrycksfull blir då blek och uttryckslös. Vid ett sådant fall blir texten stilistiskt sämre men semantiskt är den förståelig och syntaktiskt sett är den språkliga

utformningen klar. Översättningen överför i alla fall originaltextens information. (Ingo 1982: 105.) Jfr:

(45) sv. <i>vara/befinna sig på resande fot</i>	fi. ‘olla matkoilla, matkustella’
(46) sv. <i>vinna med händerna på ryggen</i>	fi. ‘voittaa helposti’

De svenska idiomerna i (45) och (46) saknar en idiomatisk motsvarighet i finskan och därför måste man ty sig till att använda ett normaluttryck vid översättningen. Higi-Wydler (1989: 157-158) kallar ett sådant motsvarighetsförhållande noll-ekvivalens (*die Null-Äquivalenz*) eller en icke-idiomatisk, parafrastisk idiomöversättning (*die nicht-idiomatische, paraphrasierende Idiomiübersetzung*). När det i målspråket inte finns någon fullgod översättningsmotsvarighet, måste man komma på en omskrivning som i detta fall är en icke-idiomatisk parafra. Parafrazen måste ha samma betydelse (grundbetydelse, denotation) som idiomerna i källspråket. När man översätter icke-idiomatiskt förlorar man alltid någonting på konnotationen och på den stilistiska nivån. Normaluttrycket kan även ha en egen konnotation som ändå inte är densamma som källspråkets idiom har.

5.5 Att översätta ett normaluttryck med ett idiom

Ett normaluttryck i källspråket kan också översättas med ett idiom. En vaksam översättare kan komma på ett idiom som en motsvarighet till ursprungstextens normaluttryck. (Ingo 1991: 210.) Om man har varit tvungen att översätta andra idiom i texten med normaluttryck kan man “rätta sitt misstag” med att översätta ett normaluttryck med ett idiom — så bevarar man den stilistiska balansen (jfr. i avsnitt 4.1 kompensation eller förskjuten motsvarighet). Det kräver emellertid ganska mycket av översättaren. (Ingo 1982: 105.) En yrkeskunnig översättare utnyttjar gärna en sådan kompensationsmöjlighet. Det är dock skäl att betona att man kan kompensera uttrycken på detta sätt endast när det gäller expressiva och åskådliga idiom. När man översätter måste man ta hänsyn till inte bara det ifrågavarande idiomerna utan ett längre avsnitt av texten som en helhet. (Higi-Wydler 1989: 158.) Att man översätter ett normaluttryck med ett idiom behöver och får ändå på inga villkor bli en systematisk lösning eftersom texten förändras då stilistiskt (Ingo 1982: 105).

6 ANALYS

6.1 Idiom i materialet

Materialet består av idiomerna som har systematiskt samlats ur primärlitteraturen. Först har samlats alla svenska idiom som antingen kan ha ett finskt idiom eller ett finskt normaluttryck som översättningsmotsvarighet. Sedan samlades in alla de finska idiom som finns kvar och som har ett svenskt normaluttryck som en motsvarighet.

Tabell 1 De svenska idiomerna i primärlitteraturen

	fall	%	förekomster	%
VP	69	50,74	112	39,86
PP	41	30,15	89	31,67
AdvP	15	11,03	52	18,51
NP	7	5,15	24	8,54
AP	4	2,94	4	1,42
Totalt	136	100,00	281	100,00

Den svenskspråkiga primärlitteraturen, Tove Janssons roman *Den ärliga bedragaren*, innehåller sammanlagt 281 förekomster av uttryck som enligt definitionen ovan kan kallas idiom. Det finns 136 olika svenska idiom i materialet, eftersom 41 idiom förekommer flera gånger. Det finns 69 olika verbfraser (VP), 41 prepositionsfraser (PP), 15 adverbfraser (AdvP), 7 nominalfraser (NP) och 4 adjektivfraser (AP). En verbfras förekommer sammanlagt 112 gånger i materialet, en prepositionsfras 89 gånger, en adverbfras 52 gånger, en nominalfras 24 gånger och en adjektivfras 4 gånger. Därtill finns det de fall, där ett svenskspråkigt normaluttryck har översatts till finska med ett idiom.

Tabell 2 De finska idiomerna med normalspråkliga svenska översättningsmotsvarigheter

	fall	%	förekomster	%
VP	65	58,56	89	62,68
NP	35	31,53	40	28,17
AdvP	4	3,60	5	3,52
PostP	4	3,60	5	3,52
AP	3	2,70	3	2,11
Totalt	111	100,00	142	100,00

I den finskspråkiga primärlitteraturen *Kunniallinen petkuttaja* finns det 111 olika finska idiom, vars motsvarighet i originaltexten är ett svenskt normaluttryck. 31 idiom förekommer flera gånger. Det finns 65 olika verbfraser, 35 nominalfraser, 4 adverbfraser, 4 postpositionsfraser (PostP) och 3 adjektivfraser. En verbfras förekommer 89 gånger, en nominalfras 40, en adverbfras 5, en postpositionsfras 5 och en adjektivfras 3 gånger. Sammanlagt finns det 142 förekomster av ett finskt idiom med en normalspråklig svensk motsvarighet.

Tabell 3 Alla idiom i materialet

	fall	%	förekomster	%
VP	134	54,25	201	47,52
PP	41	16,60	89	21,04
NP	42	17,00	64	15,13
AdvP	19	7,69	57	13,48
AP	7	2,83	7	1,65
PostP	4	1,62	5	1,18
Totalt	247	100,00	423	100,00

När man adderar de svenska idiomerna med de finska får man sammanlagt 247 olika idiomfall där 134 är olika verbfraser, 41 prepositionsfraser, 42 nominalfraser, 19 adverbfraser, 7 adjektivfraser och 4 postpositionsfraser. Ett idiom förekommer 423 gånger i materialet: en verbfras förekommer 201 gånger, en prepositionsfras 89, en nominalfras 64, en adverbfras 57, en adjektivfras 7 och en postpositionsfras 5 gånger.

Idiomen kommer att indelas i olika grupper med hänsyn till hur man har översatt dem. Det enklaste sättet att klassificera idiomerna i varje översättningstyp är att indela dem vidare enligt formen, dvs. enligt frastypen. Man måste sortera de olika uttrycken inom varje grupp för att kunna finna likheter och skillnader.

Eftersom översättningsmotsvarigheten är en benämning på ett ord eller ett uttryck på målspråket som har använts eller som skulle ha kunnat användas som en motsvarighet till ett ord eller ett uttryck på källspråket och eftersom översättningsmotsvarigheten inte behöver vara särskilt god eller acceptabel är det inte heller i denna avhandling viktigt att så mycket ta ställning till hur pass goda översättningsmotsvarigheter det finns i materialet. Mest kommer man koncentrera sig på att beskriva olika fall. Idiomerna hör dock till specialfall vid översättandet och därför måste ta hänsyn till både semantik och pragmatik när man behandlar olika uttryck.

Eftersom exemplen i materialet är så talrika — speciellt när det gäller översättningar av normaluttryck med idiom och av idiom med normaluttryck — är det inte av praktiska skäl ändamålsenligt att presentera varje enskilt fall utan endast de fall som antingen är mycket vanliga eller mycket intressanta. Betydelser hos olika idiom är hämtade mest från NSSO, SAOL och Karis två idiomordböcker men jag har använt även egen intuition. De finska översättningsmotsvarigheterna är ofta försedda med egna bokstavliga översättningar, vanligtvis i parentes efter själva uttrycket för att kunna jämföra bildspråket som de två språken använder. Översättningarna kan verka lite stela, på några ställen vara även ogrammatiska: sådana ställen är försedda med en stjärna (*).

6.2 Översättning av ett idiom med ett idiom

I materialet finns det 110 förekomster där ett idiom i källtexten har översatts med ett idiom. En verbfras förekommer 49 gånger, en prepositionsfras 23 gånger, en adverbfras 19 gånger, en nominalfras 18 gånger och en adjektivfras en gång. Det finns 74 olika idiom av vilka 43 är olika verbfraser, 18 prepositionsfraser, 6 adverbfraser, 6 nominalfraser och en adjektivfras.

När man översätter ett idiom med ett annat idiom är det fråga om lexikonmotsvarigheter och närmare sagt om sememotsvarigheter eftersom förhållandet mellan idiomerna vanligtvis inte är helt 1:1. Skillnaderna mellan källspråkets och målspråkets uttryck kan vara större eller mindre. Idiomerna borde dock ha samma grundbetydelse.

6.2.1 Verbfraser

I materialet är verbfraser den största gruppen av de idiom som har översatts till finska med idiom. Bland verbfraser finns det idiom som är nästan ordagranna motsvarigheter till varandra men som på grund av finskans och svenskans strukturella olikheter inte kan anses vara helt ordagranna motsvarigheter till varandra. Sådana idiom har ofta samma betydelse, använder likadant bildspråk och innehåller ofta motsvarande ord. Jfr:

(47) sv. <i>dra polisen vid näsan</i>	fi. <i>vetää poliisia nenästä</i>
(48) sv. <i>gick värdinnan rakt på sak</i>	fi. <i>emäntä... kävi asiaan</i>
(49) sv. <i>lägga sten på börda</i>	fi. <i>lisätä kiviä kuormaan</i>
(50) sv. <i>det höll folk på avstånd</i>	fi. <i>se piti ihmiset matkan päässä</i>
(51) sv. <i>inte hade något emot det</i>	fi. <i>ei ollut mitään sitä vastaan</i>

Idiomerna *dra någon vid näsan* i (47) kan översättas ordagrant med finskans *vetää (jotakin) nenästä* men på grund av en nästan försvinnande liten strukturell olikhet kan de inte anses vara ordagranna översättningsmotsvarigheter till varandra. Båda betyder 'lura (någon)'. I (48) är det svenska idiomerna *gå rakt på sak* med betydelsen 'säga något utan omskrivningar' nästan en ordagrann motsvarighet till finskans *käydä asiaan* (ord för ord 'gå på sak') som vanligtvis används ändå med verbet *mennä* ('gå'). *Lägga sten på börda* i (49) samt *lisätä kiviä kuormaan* är nästan ordagranna motsvarigheter till varandra. De använder samma bildspråk och deras gemensamma betydelse är 'öka svårigheterna'. I (50) finns det ett uttryck för begränsad kontakt: *Hålla (någon) på avstånd* och *pitää (joku) matkan päässä* har samma betydelse och en liknande form. På ett liknande sätt betyder både *ha något emot någon/något* och *olla jotakin jotakin/jotakuta vastaan* i (51) 'tycka illa om någon/något av vissa skäl'. Den

formella skillnaden är också här mycket liten. Det finns även sådana idiom som har samma betydelse men vars bildspråk är avvikande. Jfr:

(52) sv. <i>håller i schack</i>	fi. <i>pitää kurissa</i>
(53) sv. <i>gå sin gilla gång</i>	fi. <i>kulkea totuttua latuaan</i>
(54) sv. <i>slänger pengarna i sjön</i>	fi. <i>heitätte rahaa kaivoon</i>
(55) sv. <i>vi lämnade inte varandra i sticket</i>	fi. <i>emme jättäneet toisiamme pulaan</i>
(56) sv. <i>hade dragit sina färde</i>	fi. <i>oli mennyt menojaan</i>
(57) sv. <i>tjut ut den i himlens höjd</i>	fi. <i>ulvokoon... sen taivaan korkeuksiin asti</i>

I (52) betyder både det svenska idiomet *hålla i schack* och den finska motsvarigheten *pitää kurissa* 'hålla i styr' som är nästan en ordagrann översättning till det finska uttrycket. Svenskans *gå sin gilla gång* och finskans *kulkea totuttua latuaan* (ord för ord 'gå i de gamla spåren') i (53) har samma betydelse 'fortgå som vanligt'. Det svenska idiomet i (54) *slänga pengarna i sjön* som vanligtvis används med verbet *kasta* betyder 'slösa bort pengarna till ingen nytta'. Den finska motsvarigheten *heittää rahaa kaivoon* ('kasta pengar i brunnen') har samma grundbetydelse även om den använder ett avvikande bildspråk. *Lämna (någon) i sticket* i (55) betyder 'överge (någon) i fara eller svårighet' och *jättää pulaan* ('lämna i knipa') har samma betydelse. Idiomet *dra sina färde* i (56) med betydelsen 'gå sin väg' är något ålderdomligt. Finskans motsvarighet *mennä menojaan* (ord för ord ungefär '*gå sina gångar') har samma betydelse. *Tjuta ut i himlens höjd* i (57) används vanligtvis med verbet *skrika* eller i formen *skrika i himmelens sky*. Båda har betydelsen 'skrika hjärtskärande'. Finskans *ulvoa taivaan korkeuksiin asti* ('tjuta ända till himlens höjder') eller hellre *ulvoa taivaisiin asti* ('tjuta ända till himlarna') har samma betydelse. Några svenska idiom och deras finska motsvarigheter i materialet har en mer eller mindre avvikande betydelse. Denotationen är densamma men hos konnotationen finns det skillnader. Jfr:

(58) sv. <i>hade tittat snett på varann</i>	fi. <i>olivat... katsoneet toisiaan karsaasti</i>
(59) sv. <i>tog Anna till orda</i>	fi. <i>Anna avasi suunsa</i>

- (60) sv. *den snön föll för länge sen*   fi. *eikös tuo ole... menneen talven lumia*
 (61) sv. *att gå omkring med skygglappar*   fi. *kulkea laput silmillä*

Grundbetydelsen hos båda idom i (58) är 'förhålla sig negativt mot någon'. Svenskans *titta snett på (någon)* i betyder 'betrakta någon med ovilja eller avund' medan finskans *katsoa karsaasti (jotakuta)* (ord för ord 'titta skevt på någon') betyder 'förhålla sig brysk, ogin till (någon)'. I (59) är denotationen i båda uttryck 'börja tala'. *Ta till orda* har betydelsen 'börja tala i något mer formellt sammanhang' medan *avata suunsa* ('öppna sin mun') har enbart betydelsen 'börja tala'. Idiomet *den snön föll för länge sen* i (60) används oftare med adverbiallet *i fjol* men grundbetydelsen är densamma: 'något som inte längre är aktuellt'. Finskans idiom *se on menneen talven lumia* ('det är den gångna vinterns snö') har dessutom betydelsen 'något som är bortglömt'. I (61) är denotationen hos *gå med skygglappar* 'vägra inse något' medan finskans *kulkea laput silmillä* ('gå med lappar på ögonen') har även betydelsen 'se bara de saker som man vill'.

I materialet finns det idom som förekommer flera gånger. Då är det ofta så att samma idiom kan få olika översättningsmotsvarigheter. Det är då fråga om just olika sememotsvarigheter: översättningsmotsvarigheterna är riktiga idiom, de har ändå samma betydelse samt stilen bevaras. Jfr:

- (62) a. sv. *gick... sin väg*   fi. *meni matkoihinsa*
       b. sv. *gå din väg*   fi. *mene tiehesi*

Gå sin väg har betydelsen 'gå iväg' och av de finska motsvarigheterna är *mennä tiehensä* i (62a) en nästan ordagrann motsvarighet till det svenska uttrycket medan i (62b) har *mennä matkoihinsa* (ord för ord ungefär '*gå sina färder') en avvikande form men betydelsen är densamma.

De idiom som presenteras ovan tycks vara lätta att identifiera som idiom. Det är nog så att många uttryck som lätt identifieras som normalspråkliga är egentligen idiom. Ofta är det fråga om sådana uttryck som är så vanliga att vi inte alls lägger märke till att de är idiom. Jfr:

(63) a. sv. <i>hade rätt</i> (3)	fi. <i>oli oikeassa</i>
b. sv. jag <i>hade rätt</i>	fi. <i>oikeassa näyn olleen</i>
(64) a. sv. jag <i>hade fel</i> (2)	fi. <i>olin väärässä</i>
b. sv. jag <i>hade fel</i>	fi. <i>olen ollut väärässä</i>

Både svenskans idiom *ha rätt/fel* och finskans *olla oikeassa/väärässä* (ord för ord ungefär *‘vara i rätt/fel’) har grundbetydelsen ‘omfatta riktig/felaktig uppfattning’. I (63a) och i (64a) har de svenska och de finska idiomerna som är de vanligaste översättningsmotsvarigheterna samma tempus, nämligen imperfekt. I (64b) står det svenska idiomerna däremot i imperfekt medan översättaren av någon anledning har använt perfektform i den finska översättningen. I (63b) är finskans motsvarighet *oikeassa näyn olleen* (*‘i rätt syns jag ha varit’).

Några idiom är så vanliga och vedertagna att de översätts oftast på ett enda sätt. Ett sådant uttryck i materialet är idiomerna *vara fråga om*. Jfr:

(65) a. sv. det är... <i>fråga om</i>	fi. <i>kysymys on</i>
b. sv. vad det var <i>fråga om</i>	fi. <i>mistä oli kysymys</i>
c. sv. var det <i>fråga om</i> (2)	fi. <i>oli kysymys</i>

Vara fråga om betyder ‘röra sig om’. I exemplen (65a) – (65c) och också i allmänhet översätts uttrycket med finskans *olla kysymys (jostakin)* som är nästan en ordagrann översättning till det svenska idiomerna och som har samma grundbetydelse.

Det finns olika idiom som är verbfraser och har samma verb som ett huvudord. T.ex. kan sådana verb som *komma, ta, vara* och *få* förekomma som ett huvudord hos flera idiom. Jfr:

(66) sv. <i>komma ifråga</i>	fi. <i>tulla kysymykseenkään</i>
(67) sv. <i>kommer på fråga</i>	fi. <i>on... auki</i>
(68) sv. inte alls kunde <i>komma tillrätta</i>	fi. <i>ettei... lainkaan tullut toimeen</i>

De svenska idiomerna i (66) – (68) har verbet *komma* som ett huvudord. *Komma ifråga* i (66) (eller *komma i fråga*) betyder ‘utväljas såsom en möjlighet’. Den finska motsvarigheten i (66) *tulla kysymykseen* (eller *tulla kyseeseen*) har samma grundbetydelse och kan od för ord översättas *‘komma till fråga’. Idiomet *det kommer inte på fråga* betyder ‘det är helt uteslutet’. I (67) *komma på fråga* står däremot i jakande form. Av kontexten framgår det att författaren med *komma på fråga* egentligen menar just *komma i fråga*. Den finska motsvarigheten i (67) *(asia) on auki* betyder ‘(saken) är oavgjord’, ord för ord ‘(saken) är öppen’. *Komma tillrätta (med någon)* i (68) betyder ‘komma överens med någon’. Finskans *tulla toimeen* har två olika betydelser, nämligen ‘klara sig; komma överens med någon’ och ‘klara sig (t ex ekonomiskt)’. I (68) är det fråga om den förra och det är omöjligt att översätta uttrycket ord för ord till svenska: ordet ‘toimi’ betyder ‘tjänst, arbete; uppgift’ men i lokalkasus (illativ; ‘till’) och med verbet ‘tulla’ (‘komma’) har själva ordet inte någon självständig betydelse. I materialet finns det också några idiom med verbet *ta*. Jfr:

(69) sv. *tog reda på*

fi. *otin selvää*

(70) sv. *ta... vara på dig*

fi. *pidä... huoli itsestäsi*

Det svenska idiomerna i (69) *ta reda på* betyder ‘skaffa sig kännedom om’ och finskans *ottaa selvää* (ord för ord ungefär *‘ta klar’) betyder detsamma. *Ta vara på (något)* i (70) betyder ‘se till att (något) inte går till spillo utan bevaras och vårdas’ medan finskans *pitää huoli (jostakin)* (*‘hålla omsorg (om något)’) har en något enklare betydelse ‘sköta (om något)’. Grundbetydelsen kan dock anses vara densamma. Det finns även mera idiom med verbet *vara*. Jfr:

(71) sv. *lät han det vara*

fi. *Mats jätti sen rauhaan*

(72) sv. *om inte... tycker illa vara*

fi. *jollei... ole mitään sitä vastaan*

(73) sv. *det var ont om tid*

fi. *aika oli täpärällä*

(74) sv. *är det nånting på tok*

fi. *onko jotain hullusti*

I (71) betyder *låta (någon/något) vara* ‘lämna (någon/något) i fred’. Finskans motsvarighet *jättää rauhaan* kan översättas ord för ord ‘lämna i fred’ och har således samma betydelse

som det svenska idiomet. *Tycka illa vara* i (72) betyder 'ta illa upp' medan finskans (*jollakin on jotain (jotakuta/jotakin) vastaan* (ord för ord '(någon) har något emot (någon/något)') har en litet avvikande betydelse 'tycka illa om någon/något av visst skäl'. En gemensam grundbetydelse, 'känna någon sorts obehag', kan dock spåras i båda uttryck. Svenskans *vara ont om (något)* i (73) betyder 'vara i ringa mängd eller omfattning' och finskans *olla täpärällä* (*'vara på knapp') har en liknande betydelse 'något är knappt'. I (74) har både svenskans *vara (något) på tok* och finskans (*jokin on hullusti* ('(något) är tokigt') betydelsen 'vara (något) fel'. Det finns också idiom med verbet *få* i materialet. Jfr:

(75) sv. *få syn på den*

fi. *kiinnittääkseen huomiota*

(76) sv. *måste få tag i Liljeberg*

fi. *oli saatava Liljeberg käsiinsä*

Svenskans *få syn på (något)* i (75) har betydelsen 'plötsligt se (något)' men det har översatts med finskans *kiinnittää huomiota* som betyder ordagrant 'fästa uppmärksamhet'. Både har dock grundbetydelsen 'märka' men kanske en bättre motsvarighet vore finskans *saada näkyviinsä* ('få i siktet') som liknar mera det svenska idiomet. Däremot i (76) betyder både svenskans *få tag i någon* och finskans *saada joku käsiinsä* ('få någon i sina händerna') '(lyckas) komma i kontakt med (någon)'.

6.2.2 Prepositionsfraser

Prepositionsfraser är den näst största gruppen i materialet när det gäller idiom som har översatts med andra idiom. När en idiomatisk svensk prepositionsfras översätts till finska innebär det ofta ett byte av en ordklass eftersom finskan ofta hellre använder kasusändelser och postpositioner än prepositioner. Svenska prepositionsfraser förändras ofta genom översättningen till finska postpositionsfraser, nominalfraser, till och med till verbfraser eller adverbfraser. Bytet av ordklassen leder inte till bytet av grundbetydelsen. Svenska prepositionsfraser som är vanliga får olika översättningsmotsvarigheter i finska. Jfr:

(84) a. sv. *i alla fall* (2)

fi. *joka tapauksessa*

b. sv. *i alla fall* (3)

fi. *oli miten oli*

I alla fall betyder ‘under alla omständigheter’. Den ena översättningsmotsvarighet i (84a) *joka tapauksessa* (ord för ord ‘i varje fall’) betyder ‘trots allt’ och den andra i (84b) *oli miten oli* (ord för ord ungefär ‘det var hur det var’) ‘hur det än är’. Idiomet *joka tapauksessa* är en nominalfras och *oli miten oli* är en verbfras. Grundbetydelsen hos alla fraser tycks ändå vara densamma. Det finns flera idiom i materialet med prepositionen *i*. Jfr:

(85) sv. <i>i skymundan</i>	fi. <i>poissa silmistä</i>
(86) sv. <i>i första hand</i>	fi. <i>ensi sijassa</i>
(87) sv. <i>i det långa loppet</i>	fi. <i>aikaa myöten</i>
(88) sv. <i>i längden</i>	fi. <i>ajan mittaan</i>

I (85) finns det ett prepositionsuttryck som anger rum, *i skymundan*. Dess betydelse, ‘på ett undanskymt ställe’, kan vara konkret eller överförd och av kontexten kan man se att det i det här fallet är fråga om den senare. Den finska motsvarigheten *poissa silmistä* kan översättas ord för ord ‘borta från ögonen’ men den betyder helt enkelt ‘borta’. Båda har dock grundbetydelsen ‘i obemärkthet’. *I första hand* och *ensi sijassa* (ord för ord *‘i första stället’) i (86) betyder båda ‘först och främst, primärt’. Både *i det långa loppet* i (87) och *i längden* i (88) betyder ‘förr eller senare’ eller ‘över en längre tidsperiod’ och deras finska motsvarigheter *aikaa myöten* (‘med tiden’) och *ajan mittaan* (*‘till tidens mått’) betyder båda ‘med tiden, så småningom’. De finska motsvarigheterna i (85), (86) och (88) är nominalfraser och motsvarigheten i (87) en postpositionsfras. Det finns också några idiom med prepositionen *för*. Jfr:

(89) sv. <i>för ingen del</i>	fi. <i>ettei... vain millään muotoa</i>
(90) sv. <i>för all del</i>	fi. <i>kaikin mokomin</i>
(91) sv. <i>för sig själv</i>	fi. <i>omin päin</i>

Både *för ingen del* och *ei millään muotoa* i (89) betyder ‘på intet sätt’. Den finska motsvarigheten kan översättas ord för ord ungefär *‘på ingen form’. *För all del* i (90) har två olika betydelser: ‘om ni så önskar’ i hövlighetsfraser och ‘under alla omständigheter’. I detta fall är det fråga om den förra. Den finska motsvarigheten *kaikin mokomin* (*‘med alla

sådana’) har samma grundbetydelse. Svenskans *för sig själv* i (91) betyder ‘ensam’ medan finskans *omin päin* (*‘med egna huvud’) betyder hellre ‘utan hjälp eller handledning’. Även här är alla finska motsvarigheter nominalfraser. Materialet innehåller också idiom med prepositionen *med*. Jfr:

(92) sv. <i>med detsamma</i>	fi. <i>saman tien</i>
(93) sv. <i>med ens</i>	fi. <i>kesken kaiken</i>
(94) sv. <i>med tanke på</i> det ena och det andra	fi. <i>kun ottaa huomioon yhtä sun toista</i>
(95) sv. <i>med all respekt</i>	fi. <i>kaikki kunnia... esitykselle</i>

Både (92) och (93) har mer eller mindre liknande betydelser. *Med detsamma* i (92) betyder ‘genast’ och *med ens* i (93) ‘genast, omedelbart’ eller ‘plötsligt, på en gång’. Den finska motsvarigheten i (92) *saman tien* (*‘samma vägs’) har betydelsen ‘på samma gång’ och i (93) *kesken kaiken* (*‘mitt i allt’) ‘plötsligt, överraskande’. Idiomet *med tanke på* i (94) betyder ‘med hänsyn till’. Finskans motsvarighet i detta fall är *ottaa huomioon* vars betydelse är ‘ta hänsyn till’, ord för ord *‘ta till hänsyn’. Den finska motsvarigheten är en verbfras och också här är det fråga om transpositionen. Idiomet *med all respekt* i (95) betyder ‘trots all respekt jag känner som kommentar vid invändning, kritik etc.’. Den finska motsvarigheten *kaikki kunnia (jollekin)* (‘all respekt (till någon/något’) har samma betydelse. I (92) och (95) är de finska motsvarigheterna nominalfraser och i (94) en verbfras. Det finns också idiom med prepositionen *på*. Jfr:

(96) sv. <i>på nytt</i>	fi. <i>uuteen kertaan</i>
(97) sv. <i>på egen hand</i>	fi. <i>omin päin</i>
(98) sv. <i>på en gång</i>	fi. <i>yhdellä kertaa</i>

Idiomet *på nytt* i (96) och dess finska motsvarighet *uuteen kertaan* (ord för ord *‘till ny gång’) betyder helt enkelt ‘igen’. Svenskans *på egen hand* och finskans *omin päin* (*‘med egna huvud’) i (97) har båda betydelsen ‘utan hjälp eller sällskap’. Beaktansvärt är att *omin päin* är också översättningsmotsvarighet för *för sig själv* ovan. I (98) betyder både svenskans *på en gång* och finskans *yhdellä kertaa* (‘på en gång’) ‘samtidigt’. Den ordagranna

översättningen hos det finska idiomet är identisk med det svenska idiomet men på grund av finskans och svenskans strukturella olikheter kan idiomerna inte anses vara ordagrant identiska. Prepositionsfraser har också här ersatts med finska nominalfraser. Det finns även prepositionsfraser som inte tillhör någon grupp ovan. Jfr:

(99) sv. <i>inom räckhåll</i>	fi. <i>käden ulottuvilla</i>
(100) sv. <i>av och till</i>	fi. <i>silloin tällöin</i>

Idiomerna i (99) *inom räckhåll* och *käden ulottuvilla* ('inom handens räckhåll') betyder båda 'på sådant avstånd att någon/något kan nås av någon/något'. På liknande sätt har idiomerna i (100) samma betydelse: både svenskans *av och till* och finskans *silloin tällöin* ('då då') betyder 'ibland, allt emellanåt'. Den finska motsvarigheten utgörs i (99) av en nominalfras och i (100) av en adverbfras.

6.2.3 Adverbfraser

Idiomerna som är adverbfraser utgör inte någon stor grupp. Den innehåller adverbfraser som förekommer flera gånger och får då antingen samma eller olika översättningsmotsvarigheter. Idiomerna som är adverbfraser innehåller också sådana uttryck som man inte nödvändigtvis identifierar som idiom. Hos adverbfraser är det också ofta fråga om transpositionen. Jfr:

(101) a. sv. <i>hursomhelst</i> (2)	fi. <i>oli miten oli</i>
b. sv. <i>hursomhelst</i> (2)	fi. <i>yhtä kaikki</i>
c. sv. <i>hursomhelst</i>	fi. <i>joka tapauksessa</i>
(102) a. sv. <i>inte sant</i> (5)	fi. <i>eikö niin</i>
b. sv. <i>inte sant</i>	fi. <i>vai kuinka</i>

Idiomerna *hursomhelst* i (101) vars betydelse är 'på vilket sätt det (än) förhåller sig' får olika översättningsmotsvarigheter. I (101a) är det fråga om en verbfras och (101b) och (101c) är nominalfraser. Av dessa *oli miten oli* (ord för ord ungefär 'det var hur det var') i (101a) betyder 'hur det än är' och förekommer två gånger i materialet som motsvarighet just till

hursomhelst. Den andra motsvarigheten *yhtä kaikki* ('av ett all') i (101b) förekommer också två gånger och *joka tapauksessa* ('i varje fall') i (101c) bara en gång. Båda betyder 'trots allt'. Den vanligaste översättningsmotsvarighet i materialet till *inte sant* med betydelsen 'eller hur' är *eikö niin* ('inte så') i (112a), fem gånger. Den andra motsvarighet i (102b) *vai kuinka* ('eller hur') betyder 'är det inte så'. Eftersom det fortfarande handlar om sememotsvarigheter har de svenska och finska motsvarigheter samma grundetydelse. Jfr:

(103) a. sv. <i>då och då</i> (4)	fi. <i>silloin tällöin</i>
b. sv. <i>då och då</i>	fi. <i>aika ajoin</i>
(104) sv. <i>här... och... där</i>	fi. <i>silloin tällöin</i>
(105) sv. <i>hit... och dit</i>	fi. <i>sinne tai tänne</i>
(106) sv. <i>nätt och jämnt</i>	fi. <i>juuri ja juuri</i>

Svenskans *då och då* får två olika motsvarigheter på finska: *silloin tällöin* (ord för ord ungefär *'då då') i (103a) är vanligare än *aika ajoin* (*'tid med tid') i (103b). Alla har betydelsen 'ibland'. Finskans *silloin tällöin* är den vanligaste motsvarigheten till *då och då*, den förekommer fyra gånger. Däremot *här och där* i (104) betyder 'på vissa ställen' medan dess finska motsvarighet i materialet *silloin tällöin* betyder just 'ibland': en adverbfras som anger rum har översatts således med ett uttryck som anger tid. Både svenskans *hit och dit* och finskans *sinne tai tänne* ('dit eller hit') i (105) har samma betydelse 'än åt ena, än åt andra hållet'. På liknande sätt betyder *nätt och jämnt* och *juuri ja juuri* ('just och just') i (106) 'med knapp nöd, utan någon marginal'. Av dessa finska motsvarigheter har det skett endast en förändring av en ordklass: (103b) är en nominalfras.

6.2.4 Nominalfraser och adjektivfraser

Nominalfraser är inte så talrika i materialet och det finns bara en enda adjektivfras som har översatts med ett idiom.

(107) sv. <i>var och en</i>	fi. <i>itse kukin</i>
(108) sv. <i>ett... och annat</i>	fi. <i>yhtä ja... toista</i>

(109) a. sv. <i>ett eller annat</i>	fi. <i>yhtä ja toista</i>
b. sv. i <i>en eller annan</i> brydsam fråga	fi. <i>yhdessä ja toisessa</i> <i>pulmakysymyksessä</i>
c. sv. <i>ett eller annat</i>	fi. <i>milloin mitäkin</i>
d. sv. <i>ett eller annat</i>	fi. <i>milloin missäkin</i> asiassa
e. sv. i <i>ett eller annat</i> ärende	fi. <i>milloin milläkin</i> asialla
f. sv. på <i>ett eller annat</i> sätt	fi. <i>tavalla tai toisella</i>
g. sv. hade Katri <i>ett eller annat</i> ärende	fi. <i>teki asiaa</i>

Var och en och *itse kukin* i (107) betyder båda ‘varje människa’. Den finska motsvarigheten lyder ord för ord ‘själv var och en’. På samma sätt betyder både *ett och annat* och *yhtä ja toista* (ord för ord ‘av ett och annat’) i (108) ‘lite av varje’. Det finns sju fall där svenskans idiom *en eller annan* förekommer. Idiomet betyder helt enkelt ‘någon’ och i denna betydelse fungerar idiomet i de svenska exemplen i (109a) – (109g). Det kan ju hända att eftersom idiomerna *en eller annan* och *ett och annat* liknar varandra till utseende och till betydelse tycks det vara lätt att blanda ihop dem. Man kan blanda ihop dem men kanske även idiomet *en och annan*, som betyder ‘några (få)’ och som ändå inte förekommer i materialet. I alla fall utgör de finska motsvarigheterna till *en eller annan* en ganska diverse grupp. I (109a) och (109b) är den finska motsvarigheten *yhtä ja toista* såsom i (108): översättaren har kanske just blandat ihop dessa idiom. Exemplet (109c) – (109e) har en annan struktur som en finsk motsvarighet. I (109c) finns det finskans *milloin mitäkin* som betyder ‘än det här, än det där’ (ord för ord ungefär *‘när än vilken’). I (109d) har *ett eller annat* sin motsvarighet i *milloin missäkin asiassa* vars egentliga betydelse (‘än i det här, än i det där ärendet’) och ordagranna översättning (ungefär *‘när än i vilket ärende’) liknar det finska idiomet i (109c): den står bara i en olik kasusform, finskans inessiv. I *ett eller annat ärende* i (109e) har översatts med *milloin milläkin asialla* som också liknar de föregående exemplen eftersom det finska uttrycket står där i finskans adessiv: den ordagranna översättningen är ungefär *‘när på vilket än ärende’ och den egentliga betydelsen densamma som i (109d). I f) har *på ett eller annat sätt* sin motsvarighet i finskans *tavalla tai toisella* (‘på ett sätt eller annat’) vilka betyder just ‘på ett eller annat sätt’. I det sista exemplet med idiomet *en eller annan* i (109g) är den finska motsvarigheten inte en nominalfras utan en verbfras *tehdä asiaa*. Idiomet betyder ‘komma

med någon förevändning' och kan översättas ordagrant till svenska *'göra ärende'. Idiomet *gång på gång* får två olika motsvarigheter i materialet. Jfr:

(110) a. sv. <i>gång på gång</i> (6)	fi. <i>kerran toisensa jälkeen</i>
b. sv. <i>gång på gång</i>	fi. <i>vähän väliä</i>

Idiomet *gång på gång* har översatts för det första med *kerran toisensa jälkeen* i (110a) ('en gång efter en annan') och för det andra med *vähän väliä* i (110b). Vart och ett av dessa idiom kan anses betyda 'vid (ofta) upprepade tillfällen'. Av de finska motsvarigheterna är den förra en postpositionsfras och den senare en nominalfras. De sista exemplen är goda exempel på nominalfraser. Jfr:

(111) sv. <i>en bra stund</i>	fi. <i>hyvän aikaa</i>
(112) sv. <i>en vacker dag</i>	fi. <i>jonain kauniina päivänä</i>

Svenskans idiom *en bra stund* i (111) eller hellre *en god stund* har betydelsen 'länge' medan finskans *hyvän aikaa* betyder lite svagare 'ganska långt'. Den ordagranna översättningen hos det finska idiomet är inte lätt att uttrycka på svenska: *hyvä* är adjektivet 'god' och i exemplet i finskans genitivform samt *aika* substantivet 'tid', i exemplet i partitivform. Substantivet implicerar att adjektivet står just i denna kasusform. Idiomet i (112) *en vacker dag* samt dess finska motsvarighet *jonain kauniina päivänä* betyder båda 'någon gång'.

Det finns bara en enda adjektivfras som har ett idiom som sin motsvarighet. Jfr:

(113) sv. <i>strängt taget</i>	fi. <i>tarkkaan ottaen</i>

Idiomet *strängt taget* i (113) har adjektivet 'sträng' som sitt huvudord. Uttrycket betyder 'vid närmare eftertanke'. Dess finska motsvarighet *tarkkaan ottaen* ('noggrant taget') betyder hellre 'noggrant'.

6.3 Ordagrann översättning av ett idiom

På grund av svenskans och finskans strukturella olikheter är det oftast omöjligt att översätta ord för ord. Språken använder ofta olika medel för att uttrycka samma sak och därför är det tämligen svårt att finna en fullständigt ordagrann översättningsmotsvarighet till källspråkets uttryck. Till följd av detta är det inte överraskande att materialet innehåller endast 11 förekomster, där ett idiom kan anses vara översatt ordagrant. Av dessa är 2 verbfraser, en prepositionsfras, 8 adverbfraser och inte några nominal- eller adjektivfraser alls. Det finns bara 7 olika idiom, eftersom 2 idiom (en prepositionsfras och en adverbfras) förekommer flera gånger.

De belägg på den ordagranna översättningen som finns i materialet kan anses vara lexikonmotsvarigheter och närmare taget lexemmotsvarigheter till varandra eftersom förhållandet mellan uttrycken tycks vara identiskt. De har samma struktur, de är semantiskt, lexikaliskt, morfosyntaktiskt och stilistiskt likadana. Det måste betonas att både de svenska och de finska uttrycken här är idiom även om det inte är en nödvändighet.

6.3.1 Verbfraser

I materialet är det möjligt att finna endast två olika verbfraser som kan anses vara översatta ordagrant. Jfr:

(114) sv. *att bevara ansiktet*

fi. *säilyttämään kasvonsa*

(115) sv. *tog skadan igen*

fi. *ottivat... vahingon takaisin*

De svenska idiomerna och de ordagranna finska översättningsmotsvarigheterna har samma betydelse. Svenskans *bevara ansiktet* och finskans *säilyttää kasvonsa* i (114) betyder båda 'bevara sin prestige'. På samma sätt betyder både *ta skadan igen* och *ottaa vahinko takaisin* i (115) 'skaffa sig kompensation (för något) på annat sätt'.

6.3.2 Prepositionsfraser och adverbfraser

Det finns bara en prepositionsfras i materialet som har översatts ordagrant till finska. Det beror på att finskan ofta använder postpositioner hellre än prepositioner. Jfr:

(116) sv. *framför allt*   fi. *ennen kaikkea*

Båda idiom i (116) har betydelsen 'först; i synnerhet'. Adverbfraser utgör en litet större grupp. Jfr:

(117) sv. *och så vidare* (4)

fi. *ja niin edelleen*

(118) sv. *förr eller senare* (2)

fi. *ennemmin tai myöhemmin*

(119) sv. *så fort som*

fi. *niin pian kuin*

(120) sv. *mer eller mindre*

fi. *enemmän tai vähemmän*

Svenskans *och så vidare* och finskans *ja niin edelleen* i (117) betyder båda 'och liknande som inte är värt att uppräknas'. Idiomen är vanliga översättningsmotsvarigheter till varandra, i materialet sammanlagt fyra gånger. Både *förr eller senare* och *ennemmin tai myöhemmin* i (118) betyder 'någon gång i framtiden'. Idiomen förekommer två gånger som översättningsmotsvarigheter i materialet. På liknande sätt betyder svenskans *så fort som* i (119) samma som finskans *niin pian kuin*, nämligen 'så snart som'. Däremot *mer eller mindre* i (120) betyder 'i stort sett' och dess finska motsvarighet *enemmän tai vähemmän* betyder hellre 'åtminstone en aning'.

6.4 Översättning av ett idiom med ett normaluttryck

De idiom som har översatts med ett normaluttryck utgör den största gruppen med sammanlagt 160 förekomster. Verbfraser förekommer 61 gånger, prepositionsfraser 65, adverbfraser 25, nominalfraser 6 och adjektivfraser 3. Det finns 79 olika idiom, i vilka ingår 34 olika verbfraser, 27 prepositionsfraser, 12 adverbfraser, 3 nominalfraser och 3 adjektivfraser. När man översätter ett idiom med ett normaluttryck förhåller det sig vanligen så att

det inte går att finna någon lexikonmotsvarighet och då får man ty sig till en kotextmotsvarighet. Eftersom man alltid förlorar något på den stilistiska nivån då man översätter ett idiom med ett normaluttryck kan det påstås att det inte finns någon stilmotsvarighet i denna kategori. Därför är det främst formaspekten och betydelseaspekten vilka måste tas hänsyn till.

6.4.1 Verbfraser

Många svenska uttryck med ett verb som huvudord kan lätt identifieras som idiom i denna grupp. Å andra sidan finns det en hel del vanliga uttryck som kan tänkas höra till normalspråket men som emellertid är idiom. Båda får dock normalspråkliga finska motsvarigheter i materialet. Jfr:

(121) sv. <i>håll dig i skinnet</i>	fi. 'pysy siinä nyt'
(122) sv. <i>har... fått sitt på det torra</i>	fi. 'ne... ovat kunnossa'
(123) sv. <i>det... går av stapeln</i>	fi. 'kun se neitsytmatka alkaa'
(124) sv. <i>löpte amok</i>	fi. 'pyyhälsi kuin raivopää'

I alla exemplen (121) – (124) handlar det om formförändrade och i (121) – (123) om semantiskt förändrade motsvarigheter. *Hålla sig i skinnet* betyder 'hålla sig lugn' och i (121) har man översatt idiommet med finskans *pysy siinä nyt*, ordagrant 'håll dig där nu'. I finskan finns det emellertid ett uttryck som kan anses vara en potentiell översättningsmotsvarighet, nämligen sememotsvarigheten *pysyä nahoissaan* ('hålla sig i skinnet') som har samma grundbetydelse och samma stil som det svenska idiommet. I (122) betyder *få* eller hellre *ha sitt på det torra* 'få eller ha uppnått en säkrad (ekonomisk) ställning'. Finskans normalspråkliga motsvarighet i (122) *olla kunnossa* har betydelsen 'vara i ordning'. I (123) betyder idiommet *gå av stapeln* 'äga rum'. Av kontexten framgår att det handlar om en båt och dess sjösättning, så det är möjligt att uttrycket kan även tas ordagrant men det kan lika väl eller hellre vara fråga om den överförda betydelsen. Uttrycket har översatts till finska med *kun se neitsytmatka alkaa* 'då jungfruresan börjar'. *Löpa amok* i (124) har betydelsen 'få ett besinningslöst raserianfall'. Finskan saknar ett motsvarande idiom och därför har idiommet översatts till

finska med *pyyhältää kuin raivopää*, 'svepa som ett rashuvud'. Uttrycket är en semantisk motsvarighet, närmare både en bra denotations- och konnotations motsvarighet.

Exemplen ovan hör uppenbart till idiomen. Många vanliga uttryck som ändå är idiom tycks närma sig normalspråket ganska mycket. Typiskt för verbfraser i denna grupp är att fraserna är vanliga samt att samma fras förekommer flera gånger och får då olika översättningsmotsvarigheter. De vanligaste verbfraserna i materialet är de med verbet *låta*. Jfr:

(125) a. sv. <i>låt bli</i> (2)	fi. 'anna olla'
b. sv. <i>låt bli</i>	fi. 'antakaa olla'
c. sv. <i>låt bli</i>	fi. 'viitsisittekö lopettaa'
d. sv. <i>låt bli</i>	fi. 'älä nyt noin'
e. sv. <i>låt bli</i>	fi. 'älä viitsi'
f. sv. <i>låta bli</i>	fi. 'olisitte ostamatta'
g. sv. att <i>låta bli</i> att svara	fi. 'olla vastaamatta'

Varje motsvarighet är mer eller mindre formförändrad men semantiskt sett kan denotationen anses vara densamma. Som exemplen (125a) – (125g) visar förekommer idiomet *låta bli* sammanlagt 8 gånger i materialet och det får 7 olika finska översättningsmotsvarigheter. Finskans normaluttryck *antaa olla* 'låta vara' är den vanligaste motsvarigheten: i (125a) och (125b) finns uttrycket i andra personen singularis men i (125b) är det fråga om hövlighetsformen *te* 'ni'. I (125c) är det också fråga om hövlighetsformen: finskans motsvarighet *viitsisittekö lopettaa* lyder ordagrant på svenska '*skulle ni idas sluta'. I (125d) och (125e) har idiomet *låta bli* motsvarigheterna *älä nyt noin* (ord för ord '*inte nu så') och *älä viitsi* (*'ids inte'). I (125f) och (125g) handlar det om finskans abessiv: *olisitte ostamatta* lyder 'ni skulle vara utan att köpa' och *olla vastaamatta* 'vara utan att svara'. Det finns även ett annat idiom med verbet *låta*. Jfr:

(126) a. sv. <i>låt det vara</i>	fi. 'anna olla'
b. sv. <i>låt det vara</i>	fi. 'olkoon'
c. sv. <i>låt henne vara</i>	fi. 'jättäkää omiin oloihinsa'

Idiomet *låta (någon/något) vara* betyder 'lämna (någon/något) i fred'. Den finska motsvarigheten i (126a) lyder ord för ord 'låta vara' och är således en formell och en semantisk motsvarighet. Däremot (126b) och c) är formförändrade, dock denotationsmotsvarigheter. Finskans *olkoon* i (126b) är imperativformen av verbet *olla* ('vara') i tredje person singularis. I (126c) lyder finskans *jättäkää omiin oloihinsa* '(ni må) lämna i deras egna omständigheter' ordagrant på svenska men grundbetydelsen är ju 'lämna i fred'. Även ett så vanligt uttryck som *lägga märke till* är egentligen ett idiom. Jfr:

(127) a. sv. ingen <i>lade märke till</i>	fi. 'ettei... kukaan huomannutkaan'
b. sv. <i>lade... märke till</i>	fi. 'huomasi'
c. sv. <i>lade märke till</i>	fi. 'kiinnitti huomiota'
d. sv. <i>hade... inte lagt märke till</i>	fi. 'ei... olisi tajunnut'
e. sv. hon <i>lade inte märke till</i> deras hälsning	fi. 'hän ei välittänyt tervehtiä'

Idiomet *lägga märke till* betyder enkelt 'observera'. Idiomet har översatts flera gånger med normaluttryck även om det i finskan finns en sememotsvarighet *panna merkille* ('lägga märke till'). Varje normalspråkliga motsvarighet här är en formförändrad motsvarighet. I (127a) och (127b) har man översatt idiomet med finskans verb *huomata* ('märka'). I (127c) är den finska översättningsmotsvarigheten *kiinnittää huomiota* ('fästa uppmärksamhet'). De tre första finska motsvarigheterna är semantiska eftersom grundbetydelsen kan anses vara gemensam. Översättaren har även använt verben *tajuta* ('inse') i (127d) och *välittää* ('bry sig') i (127e) som kanske inte är så lyckade motsvarigheter. Även uttrycket *få syn på* hör till idiomen. Jfr:

(128) a. sv. <i>fick hon syn på</i> hunden	fi. 'Anna huomasi koiran'
b. sv. <i>fick hon syn på</i> hunden	fi. 'hän huomasi'
c. sv. försökte <i>få syn på</i> den stora bråten	fi. 'yritti erottaa huonekaluröykkiön'

Idiomet *få syn på (något)* har betydelsen 'plötsligt se (något)'. I både (128a) och (128b) är finskans översättningsmotsvarighet igen verbet *huomata*, 'märka'. I (128c) har idiomet översatts med verbet *erottaa* 'urskilja'. Varje motsvarighet är också här formförändrad,

däremot denotationen är densamma. I finskan finns det ändå ett uttryck, sememotsvarigheten *saada (joku/jokin) näkyviinsä* 'få (någon/något) i siktet', som kunde här väl fungera som en översättningsmotsvarighet.

Några idiom får både idiom och normalpråkliga uttryck som sina översättningsmotsvarigheter. Idiomet *ha fel* och dess finska översättningsmotsvarigheter som är idiom behandlas redan ovan men idiomets motsvaras också av normalspråkets uttryck i materialet. Jfr:

(129) a. sv. <i>hade fel</i>	fi. 'neuvoin väärin'
b. sv. <i>tant har fel</i>	fi. 'täti erehtyy'

Idiomets *ha fel* betyder alltså 'omfatta felaktig uppfattning'. I (129a) motsvaras det av finskans *neuvoa väärin* 'råda fel' men i (129b) används verbet *erehtyä* 'mista sig' som en motsvarighet. I både (129a) och (129b) är formen förändrad men den egentliga betydelsen är gemensam. Normalspråkliga översättningsmotsvarigheter får även ett annat idiom med verbet *ha*. Jfr:

(130) a. sv. <i>hunden hade det bättre</i>	fi. 'koira viihtyi... paremmin'
b. sv. <i>den har det bra</i>	fi. 'ei sillä ole mitään hätää'
c. sv. <i>ni har det bra</i>	fi. 'onko teillä asiat hyvin'

Också här är alla motsvarigheter formförändrade. Betydelsen hos idiomets *ha det bra* är 'må bra, trivas bra'. *Ha det bättre* översätts i (130a) med finskans *viihtyä paremmin* 'trivas bättre'. Däremot *ha det bra* motsvaras av (*jollakin*) *ei ole mitään hätää* '(någon) har inte någon nöd' i (130b) och av (*jollakin*) *ovat asiat hyvin* '(hos någon) är sakerna bra' i (130c). Motsvarigheterna i (130a) och (130b) är semantiska men (130b) innehåller ett avvikande betraktelsesätt och är således semantiskt förändrad.

I materialet finns det uttryck som anger någon sorts inställning till det som sägs. Sådana är exempelvis några uttryck med verbet *hända*. Jfr:

(131) sv. <i>det må vara hänt</i>	fi. ‘olkoon sitten’
(132) a. sv. <i>det kan hända</i>	fi. ‘eivät ehkä aina olekaan’
b. sv. <i>det kan ju hända</i>	fi. ‘eivät kai’

Det må vara hänt i (131) betyder ‘det kan (nätt och jämnt) godtas’. Det har översatts till finska med *olkoon* som är imperativformen av verbet *olla* (‘vara’) i tredje person singularis. *Det kan hända* som ofta innehåller även ordet *väl* och betyder ‘det kan kanske förhålla sig så’ motsvaras i materialet av finskans småord: i (132a) av *ehkä* ‘kanske’ och i (132b) av *kai* ‘väl’. Av formen är motsvarigheterna förändrade men grundbetydelsen är likadan. Liknande uttryck finns det med verbet *säga*. Jfr:

(133) a. sv. <i>säger du det</i>	fi. ‘älä, niinkö’
b. sv. <i>säger ni det</i>	fi. ‘vai sillä tavalla’
(134) a. sv. <i>så att säga</i>	fi. ‘niin kuin sanotaan’
b. sv. <i>så att säga</i>	fi. ‘saa sanoa’

Idiomet *säger du* (eller *ni*) *det* betyder ‘är det sant’. I (133a) motsvaras det av finskans *älä*, *niinkö* (ordagrant ‘inte så’) och i (133b) av *vai sillä tavalla* (ordagrant ‘jaså på det viset’). *Så att säga* betyder ‘för att uttrycka sig så’ och har översatts på två olika sätt: i (134a) med *niin kuin sanotaan* ‘såsom det sägs’ och med *saa sanoa* ‘få säga’ i (134b). Även här är varje motsvarighet formförändrad men semantiskt sett en denotationsmotsvarighet.

6.4.2 Prepositionsfraser

Olika prepositionsfraser får — ofta vid sidan av de idiomatiska motsvarigheterna — flera olika normalspråkliga översättningsmotsvarigheter. Eftersom finskan inte vanligtvis använder prepositionsfraser blir översättningsmotsvarigheter i denna grupp systematiskt form-

förändrade. Betydelsemässigt blir dem inte nödvändigtvis förändrade. Den vanligaste prepositionsfrasen i denna grupp är *i alla fall*. Jfr:

(135) a. sv. <i>i alla fall</i> (7)	fi. 'kuitenkin'
b. sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'muutenkin'
c. sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'siinäkin'
d. sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'sittenkin'
e. sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'ainakin sitten'
f. sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'sentään'

Idiommet *i alla fall* betyder såsom redan ovan framgår 'under alla omständigheter'. Den vanligaste motsvarigheten är finskans *kuitenkin* 'ändå' i (135a) med sju förekomster i materialet. Ett annat sätt att översätta är att använda finskans suffix *-kin* 'också' som finns i exemplen (135b) – (135d): *muutenkin* 'också annars' *siinäkin* 'också där' *sittenkin* 'också då' eller hellre 'ändå'. I (135e) motsvaras idiommet av finskans *ainakin sitten* 'åtminstone då'. I (135f) har idiommet översatts med finskans *sentään* 'ändå'. Alla finska översättningsmotsvarigheterna är formförändrade: prepositionsfraserna har förändrats till adverbfraser. Exemplet (135a) – (135d) är denotationsmotsvarigheter och (135a) även en konnotationsmotsvarighet. Exemplet (135e) – (135f) är semantiskt förändrade motsvarigheter. En annan vanlig prepositionsfras är *till och med*. Jfr:

(136) a. sv. <i>till och med</i>	fi. 'jopa'
b. sv. <i>till och med</i>	fi. 'pellinnarutkin'
c. sv. <i>till och med</i>	fi. 'veneitäkin'
d. sv. <i>till och med</i>	fi. ø

Alla motsvarigheter här är formförändrade. Idiommet *till och med* betyder 'med övre eller bortre gräns vid' å ena sidan och 'faktiskt även' å andra sidan. I exemplen är det fråga om den senare betydelsen. I (136a) betyder finskans *jopa* densamma. I (136b) och (136c) finns det som en finsk motsvarighet kasusändelsen *-kin* 'också'. Exemplet (136a) – (136c) är denotationsmotsvarigheter och (136a) en konnotationsmotsvarighet. I (136d) finns det ingen

finsk motsvarighet alls: luckan är inte lexikalisk men semantisk eftersom det inte vare sig implicit eller explicit framgår ur textsammanhanget att det finns ett idiom i det svenska originalet. Idiomen *till exempel* och *med ens* får två olika motsvarigheter. Jfr:

(137) a. sv. <i>till exempel</i> (7)	fi. 'esimerkiksi'
b. sv. <i>till exempel</i>	fi. 'sanotaan vaikka'
(138) a. sv. <i>med ens</i>	fi. 'nyt'
b. sv. <i>med ens</i> (8)	fi. 'yhtäkkiä'

Varje finska motsvarighet här är en formförändrad men en semantisk motsvarighet: alla är denotationsmotsvarigheter medan (137a) och (138b) är också konnotationsmotsvarigheter. *Till exempel* betyder 'exempelvis, bland andra exempel eller möjligheter' liksom den finska *esimerkiksi* i (137a) (ordagrant just 'till exempel'). Svenskans prepositionsfras har förändrats till ett finskt substantiv med kasusändelsen *-ksi* (finskans translativ). *Esimerkiksi* är den vanligaste motsvarigheten med sju olika förekomster. I (137b) är motsvarigheten finskans verbfras *sanotaan vaikka* ('låt oss säga till exempel'). *Med ens* i (138) har betydelser 'genast, omedelbart' samt 'plötsligt, på en gång'. Det är fråga om den förra i (138a) där den finska motsvarigheten är *nyt* ('nu') och om den senare i (138b) med finskans *yhtäkkiä* ('plötsligt') som är en vanlig motsvarighet. På liknande sätt får även prepositionsfraserna *i förbigående* och *för sig själv* två olika motsvarigheter. Jfr:

(139) a. sv. <i>i förbigående</i> (3)	fi. 'ohimennen'
b. sv. <i>i förbigående</i>	fi. 'kuin sivumennen'
(140) a. sv. <i>för sig själv</i> (2)	fi. 'itseksään'
b. sv. <i>för sig själv</i>	fi. 'mielessään'

Även dessa är formförändrade men denotationsmotsvarigheter. Idiomet *i förbigående* i (139) betyder 'flyktigt' såsom också de finska motsvarigheterna. I (139a) motsvaras idiomet hellre av finskans *ohimennen* ('förbigående') men också av *kuin sivumennen* i (139b) (ord för ord egentligen 'som sidogående'). *För sig själv* i (140) betyder enkelt 'ensam' liksom de finska uttrycken. Den vanligare motsvarigheten är *itseksään* ('med sig själv') i (140a) men också

mielessään ('i sitt sinne') förekommer som en motsvarighet. Några prepositionsfraser har översatts med speciella finska uttryck. Jfr:

(141) sv. <i>på vid gavel</i>	fi. 'selkoselälleen'
(142) sv. <i>på måfå</i> (2)	fi. 'umpimähkään'
(143) sv. <i>på det stora hela</i>	fi. 'ylimalkaan'

De finska motsvarigheterna är formförändrade och denotationsmotsvarigheter till de svenska uttrycken. (141) och (142) är också konnotationsmotsvarigheter. Dessa exempel är intressanta eftersom det inte går att översätta de finska motsvarigheterna ord för ord. *På vid gavel* och *selkoselälleen* i (141) har samma betydelse nämligen 'vidöppen'. Idiomet *på måfå* och finskans *umpimähkään* i (142) betyder båda 'slumpmässigt'. Svenskans idiom *på det stora hela* i (143) är egentligen en sammansmältning av två svenska idiom: *i det stora hela* och *på det stora taget*. Båda betyder ju 'i stort sett'. Finskans *ylimalkaan* betyder hellre 'allmänt taget'. Det sista svenska exemplet saknar en motsvarighet. Jfr:

(144) sv. <i>på tapeten</i>	fi. ø
-----------------------------	-------

Idiomet *på tapeten* i (144) som ofta är försett med verbet *vara* betyder '(just för tillfället) föremål för samtal eller diskussion'. Det saknar en finsk motsvarighet i det svenska originalet. Det är inte fråga om en lexikal lucka eftersom det på finska finns ett ord som semantiskt och nästan ordagrant motsvarar det svenska idiomet, nämligen sememotsvarigheten *tapetilla*. Därför handlar det här om ett semantiskt bortfall: det framgår inte implicit eller explicit i den finska översättningen att det finns ett idiom i den svenska originaltexten.

6.4.3 Adverbfraser

Olika adverbfraser som har översatts med normaluttryck är talrika i det svenska originalet. De finska översättningsmotsvarigheterna är inte alltid adverbfraser utan t.ex. verbfraser. Den vanligaste adverbfrasen är *inte sant*. Jfr:

(145) a. sv. <i>inte sant</i> (2)	fi. 'vai mitä'
b. sv. <i>inte sant</i>	fi. 'eikö olekin'
c. sv. <i>inte sant</i>	fi. 'eikös'
d. sv. <i>inte sant</i>	fi. 'kohteliaisuushan'
e. sv. <i>inte sant</i>	fi. 'niinhän'
f. sv. <i>inte sant</i>	fi. 'soitellaanpa taas'

Inte sant är ett mycket vanligt uttryck med betydelsen 'förhåller det sig inte så'. Den vanligaste normalspråkliga översättningsmotsvarigheten är finskans *vai mitä* i (145a) 'eller vad'. (145b) och (145c) liknar varandra: *eikö olekin* kan översättas ord för ord ungefär 'är det inte' och *eikös* med bara 'inte'. Motsvarigheterna i (145d) – (145f) är finskans ändelser: *-han/hän* betyder 'ju' och *-pa* 'väl'. Man kan påstå att de finska motsvarigheterna a)-e) är semantiska och denotationsmotsvarigheter medan (145f) är semantiskt förändrad. Alla exemplen är dock formförändrade. *Så fort som* får också flera olika motsvarigheter. Jfr:

(146) a. sv. <i>så fort som</i> möjligt	fi. 'mahdollisimman pikaisesti'
b. sv. <i>så fort som</i> möjligt	fi. 'mahdollisimman pian'
c. sv. <i>så fort som</i> möjligt	fi. 'mitä pikimmin'

Såväl det svenska idiomet som alla de finska motsvarigheterna i (146) betyder 'så snart som' och de är således semantiska motsvarigheter: denotationsmotsvarigheter men även konnotationsmotsvarigheter. De finska motsvarigheterna är formförändrade eftersom den formella finska motsvarigheten är *niin pian kuin* som dock inte förekommer i materialet. Om man vill försöka skilja de finska uttrycken från varandra kan det påstås att *mahdollisimman nopeasti* i (146a) kan översättas ungefär 'så snabbt som möjligt', *mahdollisimman pian* i (146b) 'så snart som möjligt' och *mitä pikimmin* i (146c) 'med det snaraste', även om skillnaderna är ytterst ringa. Två idiom med ordet *helst* får också normalspråkliga motsvarigheter. Jfr:

(147) sv. <i>hur många gånger som helst</i>	fi. 'vaikka kuinka monta kertaa'
(148) a. sv. <i>när som helst</i>	fi. 'koska tahansa'
b. sv. <i>närsomhelst</i> (2)	fi. 'koska tahansa'

Idiomet *hur som helst* betyder 'hur det än må vara, under alla förhållanden'. Finskans *vaikka kuinka monta kertaa* i (147) kan översättas egentligen endast med just *hur många gånger som helst*. Svenskans *när som helst* i (148a) som en lös förbindelse och i (148b) som ensammansättning betyder 'vid vilken tid(punkt) som helst'. Det har översatts sammanlagt tre gånger med finskans *koska tahansa* som har samma betydelse och som är en nästan ordagrann översättning till idiomet. Lika väl kan man översätta idiomet med det synonyma uttrycket *milloin tahansa* som dock inte förekommer i materialet. Även om alla uttrycken är formförändrade är de semantiskt sett mycket nära varandra. Därför är de denotationsmotsvarigheter men även konnotationen tycks vara korrekt. De sista exemplen på adverbfraser saknar en riktig motsvarighet. Jfr:

(149) sv. (läste) <i>här och där</i>	fi. 'silmäili kokeeksi'
(150) sv. (man tittade) <i>hit och dit</i>	fi. 'käänneltiin päätä'
(151) sv. (hänvisa till... som senast hade betett sig) <i>si eller så</i>	fi. '(puhua kunkin tuoreista) edesottamuksista'
(152) sv. <i>si... och så</i>	fi. ø

Varje motsvarighet här är form- och semantiskt förändrad. Svenskans *här och där* i (149) betyder 'på vissa ställen'. Finskans *silmäillä kokeeksi* kan översättas ord för ord till svenska med 'ögnä igenom på prov'. Det svenska idiomet kan anses ingå i det finska uttrycket. Översättaren kunde ju ha översatt idiomet ord för ord med ett finskt idiom: (*lukea*) *sieltä ja täältä* '(läsa) där och här'. På samma sätt motsvaras idiomet *hit och dit* i (150) med betydelsen 'än åt ena, än åt andra hållet' av finskans normaluttryck *käännellä päätä* 'vända på huvudet'. Lika väl kunde det motsvaras ord för ord av ett finskt idiom: (*katsoa*) *sinne ja tänne* '(titta) dit och hit'. Idiomen *si och så* samt *si eller så* betyder 'på ena och/eller andra sättet'. I (151) har man översatt *si eller så* med finskans *edesottamus* 'förehavande' som kan nått och jämnt anses innehålla svenskans *bete sig si eller så*. Av någon anledning har

finskans ordagranna idiom *niin tai näin* inte används här. I (152) motsvaras *si och så* inte egentligen av en lucka. Det är nämligen så att det svenska idiomet ingår i något slags ordspråk som motsvaras i översättningen av ett helt annat ordspråk. Därför är det inte möjligt att finna någon egentlig motsvarighet till det svenska idiomet. Finskan har ju ett motsvarande ordagrant idiom *niin ja näin*.

6.4.4 Nominalfraser och adjektivfraser

Nominalfraser och adjektivfraser utgör en liten grupp. Idiomet *var och en* får två olika motsvarigheter. Jfr:

(153) a. sv. <i>var och en</i>	fi. 'jokaisen'
b. sv. <i>vart och ett</i>	fi. 'jokaisen'
c. sv. <i>vart och ett</i>	fi. 'kukin'

Alla motsvarigheterna i (153) är formförändrade men semantiskt sett är de alla denotations- samt konnotationmotsvarigheter till varandra. Idiomet *var och en* samt båda finska normalspråkliga motsvarigheterna, *jokainen* i (153a) och (153b) och *kukin* i (153c), betyder 'varje människa'. Det finns några idiom med ordet *annan*. Jfr:

(154) a. sv. <i>en eller annan torsk</i>	fi. 'jokunen turska'
b. sv. <i>en eller annan detalj</i>	fi. 'joitain yksityiskohtia'
(155) sv. <i>allt annat än</i>	fi. 'eikä suinkaan'

En eller annan i (154) betyder helt enkelt 'någon'. De finska motsvarigheterna *jokunen* i (154a) och *joitain* i (154b) har samma denotation och åtminstone (154b) även samma konnotation men är förändrade till formen. Idiomet *allt annat än* i (155) har grundbetydelsen 'inte alls' såsom också den finska motsvarigheten *eikä suinkaan* (eller ord för ord 'inte alls heller'). Det finska uttrycket är dock formförändrad: den formella motsvarigheten vore finskans *kaikeaa muuta kuin*. Det finns inte så många adjektivfraser i materialet. Jfr:

(156) sv. <i>rika som troll</i>	fi. ‘ <i>upporikkaita</i> ’
(157) sv. <i>helt och hållet</i>	fi. ‘ <i>ihan</i> ’
(158) sv. <i>helt enkelt</i>	fi. ‘ <i>yksinkertaisesti</i> ’

Idiomet *rik som troll* i (156) och finskans *upporikas* betyder båda ‘mycket väl försedd med (ekonomiska) tillgångar’. *Helt och hållet* samt *ihan* i (157) har betydelsen ‘fullständigt’. Det svenska idiomet *helt enkelt* och finskans *yksinkertaisesti* i (158) kan båda anses betyda ‘utan vidare; så enkelt’. Varje motsvarighet här är en formförändrad och semantisk motsvarighet. Semantiskt sett är alla denotationsmotsvarigheter men (156) och (158) är också konnotationsmotsvarigheter. En konnotationsmotsvarighet till idiomet i (157) vore finskans *kokonaan*.

6.5 Översättning av ett normaluttryck med ett idiom

När man ersätter normalspråkliga uttryck med idiom blir översättningens språk livligare, i synnerhet om man har varit tvungen att någon annanstans översätta flera idiom med normaluttryck. Då måste dock den stilistiska balansen bevaras, dvs. stilen får inte beröras. Detta fenomen kan kallas kompenstation eller förskjuten motsvarighet. Idiom översätts ofta med normaluttryck. Detsamma gäller också i motsatt riktning: det finns också flera ställen där normaluttryck har översatts med idiom. I översättningen av Tove Janssons roman finns det flera ställen, nämligen 142 gånger, där översättaren har översatt originalets normalspråkliga uttryck med finskspråkiga idiom. En finsk verbfras förekommer 89 gånger, en nominalfras 40, en adverbfras 5, en postpositionsfras 5 och en adjektivfras 3 gånger. Det finns 65 olika finska verbfraser, 35 olika nominalfraser, 4 adverbfraser, 4 postpositionsfraser och 3 adjektivfraser, sammanlagt 111 olika idiom. Eftersom finskan använder gärna postpositioner måste man i stället för prepositioner ta med en grupp för postpositioner. Översättningsmotsvarigheterna i denna kategori är kotextmotsvarigheter, motsvarigheter i ett visst textsammanhang.

6.5.1 Verbfraser

Verbfraserna utgör den tydligt största gruppen. Översättaren har varit ganska benägen att ersätta svenska normalspråkliga verbuttryck med finska idiom. Jfr:

(159) sv. 'aldrig kom tillbaka'	fi. <i>jäi sille tielleen</i>
(160) sv. 'det lönade sig inte'	fi. <i>se ei lyönyt leiville</i>
(161) sv. 'somna'	fi. <i>saada unen päästä kiinni</i>
(162) sv. 'städningen är mitt område'	fi. <i>siivous on minun heiniäni</i>

Motsvarigheterna är alla formförändrade men semantiska på det sättet att denotationen är korrekt. I (159) har svenskans *aldrig kom tillbaka* översatts med idiomet *jäädä sille tielleen* (ord för ord ungefär 'stanna på sin väg') som har ju betydelsen 'aldrig komma tillbaka'. På liknande sätt motsvarar normalspråkets *lönä sig* i (160) det finska idiomet *lyödä leiville* (ord för ord ungefär 'slå på bröd'). Vidare får svenskans *somna* sin motsvarighet i finskans *saada unen päästä kiinni* (ord för ord ungefär 'få tag i drömmens ända') i (161) med just betydelsen 'somna'. Också (162) är ett liknande fall: *städningen är mitt område* har översatts med idiomet *olla (jonkun) heiniä* (ord för ord 'vara (någons) hö') som betyder ju 'höra till någon, vara någons specialområde'. Det finns finska idiom i materialet som har olika svenska normalspråkliga översättningsmotsvarigheter. Jfr:

(163) a. sv. 'akta dig'	fi. <i>pidä varasi</i>
b. sv. 'passa er'	fi. <i>pitäkää varanne</i>
c. sv. 'måste passa på'	fi. <i>on pidettävä varansa</i>
(164) a. sv. 'det blir... tungt'	fi. <i>ottaa... voimille</i>
b. sv. 'tar... på'	fi. <i>ottaa... voimille</i>

Motsvarigheterna är formförändrade och har samma denotation. De svenska uttrycken *akta sig* i (163a), *passa sig* i (163b) samt *passa på* i (163c) motsvaras alla av det finska idiomet *pitää varansa* som betyder 'ta sig i akt'. Normalspråkets *det blir tungt* i (164a) och *ta på* i (164b) har översatts med det finska idiomet *ottaa* (eller hellre *käydä*) *voimille* (ord för ord 'ta

på krafterna’) som betyder ‘anstränga sig’. Idiomet *pitää paikkansa* (ord för ord ‘hålla sitt ställe’) får också olika motsvarigheter. Jfr:

(165) a. sv. ‘(saker som) inte stämmer	fi. ei <i>pidä paikkaansa</i>
b. sv. ‘ingenting stämde’	fi. ei <i>pitänytkään paikkaansa</i>
c. sv. ‘det är riktigt’	fi. tuo <i>pitää paikkansa</i>

I (165a) och (165b) får verbet *stämma* översättningsmotsvarigheten *pitää paikkansa* som betyder ju ‘stämma’. I (165c) har frasen *det är riktigt* översatts med samma idiom. Motsvarigheterna är formförändrade och i (165a) och (165b) är det fråga om denotations- och konnotationsmotsvarigheter medan (165c) är endast en denotationsmotsvarighet. Några idiom har bara ett enda motsvarighet i materialet. Jfr:

(166) a. sv. ‘inte blev lurad’	fi. ettei... voisi <i>vetää... nenästä</i>
b. sv. ‘hade blivit lurade’	fi. <i>oli vedetty nenästä</i>
c. sv. ‘att luras’	fi. <i>vedettäisiin nenästä</i>

Här är det fråga om denotations- och formförändrade motsvarigheter. Svenskans *lura* i (166) översätts systematiskt med idiomet *vetää nenästä* (ord för ord ‘dra vid näsan’). Det finns dock många finska normalspråkliga ord med denna betydelse, t.ex. *huiputtaa, petkuttaa*. I det följande ges ytterligare exempel. Jfr:

(167) sv. ‘man iakttar’	fi. <i>panee merkille</i>
(168) sv. ‘ska veta om det här’	fi. <i>saada tästä vihiä</i>
(169) sv. ‘tiga tyst’	fi. <i>pidäpä suusi kiinni</i>

I (167) har verbet *iakta* översatts med finskans *panna merkille* (ord för ord ‘lägga till märke’) även om idiomet skulle vara en bättre motsvarighet just till svenskans motsvarande idiom *lägga märke till*. På samma sätt motsvaras *ska veta om* i (168) av idiomet *saada vihiä* (ord för ord ‘vädra’) som betyder dock ‘få veta om’ men som stilistiskt motsvarar hellre

idiomet *få (väder)korn på (något)* eller idiomet *få nys om (något)*. I (169) har *tiga tyst* översatts med idiomet *pitää suunsa kiinni* (ord för ord ‘hålla sin mun fast’) med grundbetydelsen ‘tiga’. Det svenska idiomet *hålla mun(nen)* motsvarar bättre det finska uttrycket.

6.5.2 Adverbfraser

Adverbfraserna är inte så talrika i materialet eftersom uttryck som på svenska är adverbfraser är inte adverbfraser på finska utan uttryck som har ofta ett substantiv som ett huvudord. De finska adverbfraserna här är svenska prepositionsfraser och adverbfraser. Jfr:

(170) sv. ‘i sin oreda’	fi. <i>hujan hajan</i>
(171) a. sv. ‘i fel ordning’	fi. <i>sikin sokin</i>
b. sv. ‘i en enda röra’	fi. <i>sikin sokin</i>

Normaluttrycken i (170) – (171) motsvaras av finska idiomerna *hujan hajan* och *sikin sokin*. De kan inte översättas ord för ord men båda betyder ‘utan någon ordning’. Motsvarigheterna är formförändrade men grundbetydelsen hos alla uttrycken är gemensam. Det finns två adverbfraser till i materialet. Jfr:

(172) sv. ‘äntligen’	fi. <i>vihdoin viimein</i>
(173) sv. ‘tyvärr’	fi. <i>ikävä kyllä</i>

Äntligen i (172) motsvaras av finskans fras *vihdoin viimein* (ord för ord ungefär ‘äntligen till slut’). Idiomet betyder ‘till slut’ så grundbetydelsen är gemensam med det svenska ordet. Idiomet *ikävä kyllä* (ord för ord ungefär ‘tråkigt nog’) är motsvarighet till svenskans *tyvärr* i (173). Motsvarigheterna är olika till formen men grundbetydelsen hos båda är ‘olyckligtvis’.

6.5.3 Nominalfraser

Det finns många svenska normalspråkliga ord eller uttryck som har översatts med finska idiom som är nominalfraser. De flesta fall är formförändrade. Endast ett uttryck förekommer flera gånger. Jfr:

(174) sv. 'ganska snart' fi. *ei aikaakaan, kun (2)*

Normalspråkets *ganska snart* i (174) får idiomet *ei aikaakaan, kun* (ord för ord ungefär 'inte någon (lång) tid då') som sin motsvarighet. Grubbetydelsen också hos idiomet är 'inom kort, förr eller senare'. Det kan hända att ett idiom får också olika motsvarigheter. Jfr:

(175) a. sv. 'långsamt' fi. *vähä vähältä*

b. sv. 'efterhand' fi. *vähä vähältä*

(176) sv. 'ideligen' fi. *vähän väliä*

Långsamt i (175a) och *efterhand* i (175b) översatts båda med *vähä vähältä* (ord för ord 'lite från lite') som betyder 'så småningom, undan för undan'. Denotationen är således korrekt. Det finska idiomet *vähän väliä* i (176) liknar idiomet i (175) något till formen. I (176) har svenskans *ideligen* översatts med *vähän väliä* med grundbetydelsen 'alltemellanåt'.

6.5.4 Adjektivfraser och postpositionsfraser

Det finns inte så många normaluttryck som har översatts med finska adjektivfraser. Jfr:

(177) sv. 'så märkligt' fi. *kas kummaa*

(178) sv. 'det är onödigt' fi. *mitä turhia*

(179) sv. 'för ingenting alls' fi. *tyhjän takia*

Så märkligt i (177) översatts nästan ord för ord med idiomet *kas kummaa* som betyder ju 'så underligt'. *Det är onödigt* motsvaras av *mitä turhia* i (178) (ord för ord 'vad onödigt'):

denotationen är gemensam hos båda uttrycken. Idiomet *tyhjän takia* är en motsvarighet till normaluttrycket *för ingenting alls* i (179). Även dessa uttryck är denotationsmotsvarigheter eftersom det finska idiomet betyder 'i onödan'. Eftersom finskan använder gärna postpositioner måste man i stället för prepositioner ta med en grupp för postpositioner även om deras antal inte är stort: endast 4 olika fall. Jfr:

(180) sv. 'förresten'	fi. <i>sitä paitsi</i> (2)
(181) sv. 'varje penni'	fi. <i>viimeistä penniä myöten</i>
(182) sv. 'småningom'	fi. <i>aikaa myöten</i>
(183) sv. 'för längesen'	fi. <i>aikoja sitten</i>

Förresten i (180) har översatts två gånger med idiomet *sitä paitsi* även om idiom betyder snarare 'dessutom' och är således en semantiskt förändrad motsvarighet. Andra motsvarigheter är semantiska motsvarigheter och närmare sagt denotationsmotsvarigheter. Svenskans *varje penni* motsvaras i (181) av finskans *viimeistä penniä myöten* som betyder 'allt'. I (182) motsvarar *aikaa myöten* svenskans *småningom* som är också betydelsen hos det finska uttrycket. *För längesen* i (183) motsvaras av idiomet *aikoja sitten* just med denotationen 'för länge sedan'.

7 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Ett idiom är en fast grupp av ord, och dess betydelse är inte summan av de enstaka ordens betydelser. Ett idiom är till formen en lexikaliserad fras. En lexikaliserad fras har olika egenskaper och den skiljer sig från syntaktiskt nybildade fraser i många avseenden. Till innehållet är ett idiom ofta en metafor som är ett uttryck med en överförd betydelse. En del av metaforerna kan användas både ordagrant och bildligt. Då är det bara kontexten som kan avgöra innehållet. Ett idiom med ett sådant innehåll kallas delidiom. Några metaforer används bara bildligt och idiom med en sådan innebörd kallas helidiom. Idiomerna används i språket av olika skäl: å ena sidan vill man skilja sig från mängden eller å andra sidan tillhöra

någon grupp. Man är benägen att ersätta de klichéartade uttrycken med nya och fräscha, slående idiom.

Översättningen kan anses vara överföring av information från ett källspråk till ett målspråk. Syftet med översättningen är då att finna så ändamålsenliga översättningsmotsvarigheter till källspråkets ord och uttryck som möjligt. För att finna en sådan översättningsmotsvarighet måste översättaren gå igenom alla skeden av översättningsprocessen: analys-, överförings- och bearbetningsskede. Det finns olika sätt att översätta idiom: de kan översättas med andra idiom eller ordagrant eller till och med med normaluttryck. Ibland kan ett normaluttryck översättas med ett idiom. För att kunna använda och översätta idiom måste man känna till olika idioms stilvärde: idiom som har samma betydelse är inte nödvändigtvis stilistiskt likvärdiga. Även om man strävar efter att översätta objektivt är det alltid så att det är just översättaren som gör valet och avgör vilket uttryck som kommer att tas som en översättningsmotsvarighet.

Primärlitteraturen innehåller ett överraskande stort antal uttryck som kan anses vara idiom: sammanlagt 247 olika fall och 423 förekomster. Det är intressant att även många mycket vanliga uttryck som kan tänkas höra till normalspråket, exempelvis många uttryck som anger tid eller rum, egentligen är idiom. Sådana idiom som verkligen är metaforer till innehållet, dvs. "rena" idiom, är ganska få i materialet. Idiomen fördelar sig inte jämnt mellan de olika översättningstyperna.

Tabell 4 Fördelning av idiom enligt översättningstyp

	I → I	I → O	I → N	N → I	Totalt
%	26,00 %	2,60 %	37,83 %	33,57 %	100,00%

Hypotesen var att översättaren kommer inte att frångå så mycket författarens lösningar. Av tabellen framgår att hypotesen visar sig vara felaktig. Översättningen av idiom med normaluttryck utgör den största kategorin. Även i översättningar av normaluttryck med idiom ingår en dryg tredjedel av alla idiomen i materialet. Eftersom översättaren har ersatt ett idiom med ett normaluttryck så många gånger har hon varit tvungen att för den stilistiska balansens skull

ersätta åtminstone lika många normaluttryck med idiom. Översättaren har dock ersatt normaluttryck även flera gånger än det skulle ha varit nödvändigt med tanke på stilen. Det är överraskande att översättaren i denna utsträckning frångår källtextens lösningar. Även i sådana fall där det tydligt finns en potentiell idiomatisk finsk översättningsmotsvarighet har översättaren använt normaluttryck. Endast en dryg fjärdedel av alla idiom har översatts med andra idiom. Den ordagranna översättningen utgör en tydligt mindre grupp. På grund av finskans och svenskans strukturella olikheter finns det inte många idiom som kan översättas ordagrant.

När man översätter ett idiom på källspråket med ett idiom på målspråket är motsvarigheterna lexikonmotsvarigheter och närmare sagt sememotsvarigheter. Motsvarigheterna har samma grundbetydelse även om känslovärdet kan vara avvikande. Skillnaderna mellan idiomerna kan vara större eller mindre men idiomerna måste vara riktiga idiom. När ett idiom översätts ordagrant, i bästa fall med ett annat idiom, är det fortfarande fråga om lexikonmotsvarigheter och då om lexemotsvarigheter. Sådana motsvarigheter är identiska strukturellt, semantiskt, lexikaliskt, morfosyntaktiskt och stilistiskt. Då ett idiom översätts med ett normaluttryck är det fråga om kotextmotsvarigheter, att ett visst uttryck kan användas såsom en motsvarighet i ett visst textsammanhang. Eftersom stilen inte fullständigt kan bevaras vid en sådan översättning är det främst formen och betydelsen som måste tas hänsyn till. De flesta kotextmotsvarigheterna är formförändrade på grund av finskans och svenskans strukturella olikheter: förändringar gäller mest ordklassrelationer och syntax. Även om det finns några semantiskt förändrade motsvarigheter är de flesta dock semantiska. Största delen är denotationsmotsvarigheter men det finns också konnotationsmotsvarigheter. Det som gäller översättning av idiom med ett normaluttryck gäller också då ett normaluttryck ersätts med ett idiom. Några idiom kan få både idiomatiska och normalspråkets uttryck som sina översättningsmotsvarigheter.

Det är kanske intressant att ta sig en titt på hur olika frastyper i materialet fördelar sig mellan olika översättningstyper. Det måste dock påpekas att svenskan och finskan ofta använder olika medel för att uttrycka samma innehåll och därför kan översättningsmotsvarigheten representera en annan frastyp än den i originalet.

Tabell 5 Fördelning av frastyper efter översättningstyper

	VP	PP	AdvP	NP	AP	PostP
I → I	24,38 %	25,84 %	33,33 %	28,13 %	14,29 %	0 %
I → O	1,00 %	1,12 %	14,04 %	0 %	0 %	0 %
I → N	30,35 %	73,03 %	43,86 %	9,38 %	42,86 %	0 %
N → I	44,28 %	0 %	8,77 %	62,50 %	42,86 %	100 %
Totalt	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Tabellen visar att nästan hälften av alla verbfraser ingår i gruppen där normaluttryck översätts med ett idiom. Av prepositionsfraserna översätts nästan tre fjärdedelar med ett normaluttryck och en dryg fjärdedel med ett idiom. Adverbfraserna fördelar sig en aning jämnare mellan översättningstyperna men även där utgör översättning av ett idiom med ett normaluttryck största delen. De flesta nominalfraserna är de som motsvarar källspråkets normaluttryck. Även om det inte finns så många adjektivfraser motsvaras de mest av normaluttryck. Varje postpositionsfras i materialet förekommer då ett normaluttryck översätts med ett idiom.

Även om det är fråga om ett mycket intressant område att forska i finns det inte så många svenska eller svenskspråkiga forskningar i ämnet eller åtminstone få forskningar stod till förfogande. Därför var det ganska svårt att finna information om den teoretiska bakgrunden. Man kan också konstatera att även om definitionen av ett idiom borde vara uttömmande är det ibland svårt att dra gränsen mellan ett idiom och ett normaluttryck. Olika ordböcker är inte eniga med varandra om vad ett idiom är. Man kan slå upp ett idiom i den ena ordboken medan det i den andra inte går att finna. Därför är man ofta tvungen att tolka definitionen av ett idiom så att ett idiom är ett fast uttryck: "fast" betyder åtminstone i fråga om denna avhandling att ett uttryck kan hittas minst i en ordbok.

Om man vill behärska ett språk grundligt måste man ha kännedom om språkets idiom. Ju bättre man behärskar språket, desto viktigare blir det att man känner till olika idiom i språket. Idiomerna gör språkbruket rikare och mångsidigare.

LITTERATUR

PRIMÄRLITTERATUR

Jansson, T. 1982. Den ärliga bedragaren. Bonniers, Stockholm.

Jansson, T. 1982. Kunniallinen petkuttaja. WSOY, Juva. Suom. Härkäpää, K.

SEKUNDÄRLITTERATUR

Anward, J. & Linell, P. 1976. Om lexikaliserade fraser i svenskan. I Nysvenska studier 55-56. Carl Blom, Lund, 77-119.

Bassnett-McGuire, S. 1980. Translation studies. Methuen & Co. Ltd, London.

Burger, H., Buhofer, A. & Sialm, A. 1982. Handbuch der Phraseologie. Walter de Gruyter, Berlin/New York.

Hallberg, P. 1970. Litterär teori och stilistik. Scandinavian University Books. P. Hallberg och Läromedelsförlagen Stockholm, Göteborg, Lund.

Higi-Wydler, M. 1989. Zur Übersetzung von Idiomen. Eine Beschreibung und Klassifizierung deutscher Idiome und ihrer französischen Übersetzungen. Verlag Peter Lang AG, Bern.

Ingo, R. 1991. Från källspråk till målspråk. Introduktion i översättningsvetenskap. Rune Ingo och Studentlitteratur, Lund.

Ingo, R. 1982. Kääntämisen teoriaa ja sen sovellusta. Åbo Akademis kopieringscentral, Åbo.

Jørgensen, N. & Svensson, J. 1987. Nuvensk grammatik. Liber, Malmö.

Kari, E. 1993. Naulan kantaan. Nykysuomen idiomisanakirja. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki. (i texten Kari 1993a)

Kari, E. 1993. Svenska här och nu. Ruotsalais-suomalainen idiomisanakirja. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki. (i texten Kari 1993b)

Koski, M. 1992. Erilaisia metaforia. I Harvilahti, L., Kalliokoski, J., Nikanne, U. och Onikki, T, (red.): Metafora. Ikkuna kieleen, mieleen ja kulttuuriin. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, Helsinki, 13-32.

Koskimies, R. 1962. Yleinen runousoppi. Kustannusosakeyhtiö Otavan laakapaino, Helsinki.

Lindfors Viklund, M. 1991. Svenska idiom ur ett universellt perspektiv. Rapporter från institutionen för nordiska språk/svenska vid Göteborgs universitet. Reprocentralen, Humanisten, Göteborg.

Nida, E. A. 1975. Componential Analysis of Meaning. The Hague - Paris. (i texten Nida 1975a)

Nida, E. A. 1975. Language Structure and Translation. Essays by Eugene A. Nida. Selected and introduced by Anwar S. Dil. Stanford University Press, Stanford, California. (i texten Nida 1975b)

Norstedts stora svenska ordbok 1986. Språkdata och Esselte Studium AB. (i texten NSSO)

Svenska Akademiens ordlista över svenska språket. 1998. Svenska Akademien. (i texten SAOL)

BILAGA 1

De svenska idiomerna och deras finska motsvarigheter i primärlitteraturen

Svenska		Finska	
s. 7 r. 19	sköta sig själv	s. 7 r. 26	mekastaa omissa oloissaan
s. 8 r. 27	det höll folk på avstånd	s. 9 r. 2	se piti ihmiset matkan päässä
s. 9 r. 7	Mats räknades inte	s. 9 r. 14	ei otettu lukuun
s. 9 r. 13	ett eller annat	s. 9 r. 20	yhtä ja toista
s. 10 r. 19	för övrigt	s. 10 r. 30	muuten
s. 11 r. 28	håller i schack	s. 12 r. 15	pitää kurissa
s. 12 r. 5	i skymundan	s. 12 r. 25	poissa silmistä
s. 13 r. 11	rika som troll	s. 14 r. 4	upporikkaita
s. 16 r. 27	få syn på den	s. 18 r. 8	kiinnittääkseen huomiota
s. 17 r. 29	med ens	s. 19 r. 8	nyt
s. 18 r. 6	med detsamma	s. 19 r. 15	saman tien
s. 19 r. 2	helt och hållet	s. 20 r. 15	ihan
s. 19 r. 12	så att säga	s. 20 r. 27	saa sanoa
s. 19 r. 15	i alla fall	s. 20 r. 30	muutenkin
s. 19 r. 18	med detsamma	s. 21 r. 3	nyt heti
s. 20 r. 5	i alla fall	s. 21 r. 19	sentään
s. 20 r. 13	vad du säger	s. 21 r. 27	älä ihmeessä
s. 22 r. 1	inte sant	s. 23 r. 18	eikö niin
s. 22 r. 23	i alla fall	s. 24 r. 11	joka tapauksessa
s. 22 r. 25	ha fönstret på glänt	s. 24 r. 13	pitää ikkuna raollaan
s. 24 r. 13	låta bli	s. 26 r. 8	olisitte ostamatta
s. 24 r. 20	lägg det på minnet	s. 26 r. 15	pankaa tämä mieleenne
s. 27 r. 26	fick tag i	s. 28 r. 29	ne olivat
s. 29 r. 3	gång på gång	s. 30 r. 8	kerran toisensa jälkeen
s. 29 r. 4	gång på gång	s. 30 r. 9	kerran toisensa jälkeen
s. 29 r. 26	det är... fråga om	s. 31 r. 4	kysymys on
s. 32 r. 23	hursomhelst	s. 33 r. 29	oli miten oli
s. 33 r. 5	förr eller senare	s. 34 r. 13	ennemmin tai myöhemmin
s. 33 r. 19	hade tittat snett på varann	s. 34 r. 30	olivat... katsoeet toisiaan karsaasti
s. 33 r. 20	i årtal	s. 34 r. 30	vuosikausia
s. 33 r. 20	att bevara ansiktet	s. 35 r. 1	säilyttämään kasvonsa
s. 34 r. 7	inte sant	s. 35 r. 18	vai mitä
s. 34 r. 8	då och då	s. 35 r. 20	aina silloin tällöin
s. 34 r. 26	inte alls kunde komma tillrätta	s. 36 r. 6	ettei Katri lainkaan tullut toimeen
s. 35 r. 5	låt henne vara (ifred)	s. 36 r. 18	jättäkää... omiin oloihinsa
s. 35 r. 7	då och då	s. 36 r. 21	silloin tällöin
s. 36 r. 18	nuförtiden	s. 37 r. 19	nykyään
s. 37 r. 1	hursomhelst	s. 38 r. 4	yhtä kaikki
s. 38 r. 14	låt det vara	s. 39 r. 19	anna olla

s. 38 r. 30	med ens	s. 40 r. 10	yhtäkkiä
s. 39 r. 8	då och då	s. 40 r. 17	aika ajoin
s. 39 r. 8	på en höft	s. 40 r. 17	arviolta
s. 39 r. 11	av och till	s. 40 r. 21	silloin tällöin
s. 39 r. 23	ingen lade märke till	s. 41 r. 4	ettei... kukaan
			huomannutkaan
s. 40 r. 8	det må vara hänt	s. 42 r. 8	olkoon sitten
s. 42 r. 16	det kan ju hända	s. 44 r. 22	eivät kai
s. 43 r. 3	med ens	s. 45 r. 11	yhtäkkiä
s. 44 r. 7	fick hon syn på hunden	s. 46 r. 17	Anna huomasi koiran
s. 44 r. 24	för sig själv	s. 47 r. 6	itseksseen
s. 45 r. 13	nätt och jämnt	s. 47 r. 25	juuri ja juuri
s. 45 r. 30	på det stora hela	s. 48 r. 12	ylimalkaan
s. 46 r. 10	med all respekt	s. 48 r. 24	kaikki kunnia
s. 47 r. 1	gång på gång	s. 50 r. 2	kerran toisensa jälkeen
s. 47 r. 6	i alla fall	s. 50 r. 6	siinäkin
s. 47 r. 22	gick... sin väg	s. 50 r. 23	meni matkoihinsa
s. 49 r. 2	till exempel	s. 52 r. 8	esimerkiksi
s. 49 r. 6	i första hand	s. 52 r. 12	ensi sijassa
s. 51 r. 23	löpte amok	s. 55 r. 3	pyyhälsi kuin raivopää
s. 52 r. 17	med ens	s. 56 r. 4	yhtäkkiä
s. 52 r. 22	i alla fall	s. 56 r. 8	oli miten oli
s. 53 r. 19	försöker ställa sig in hos gamlafröken	s. 57 r. 6	yrittävät hännystellä vanhaa neitiä
s. 54 r. 15	i alla fall	s. 58 r. 5	kuitenkin
s. 54 r. 19	i förbigående	s. 58 r. 9	ohimennen
s. 54 r. 23	ta... inte illa upp	s. 58 r. 13	älkää... pahastuko
s. 54 r. 27	inte sant	s. 58 r. 17	kohteliaisuushan
s. 55 r. 5	inom räckhåll	s. 58 r. 27	käden ulottuvilla
s. 55 r. 13	var det... fråga om	s. 59 r. 5	oli kysymys
s. 56 r. 21	tog reda på	s. 61 r. 2	otin selvää
s. 57 r. 17	det kan hända	s. 61 r. 22	eivät ehkä aina olekaan
s. 57 r. 24	med ens	s. 61 r. 29	yhtäkkiä
s. 60 r. 13	hunden hade det bättre	s. 64 r. 16	koira viihtyi... paremmin
s. 60 r. 19	den har det bra	s. 64 r. 23	ei sillä ole mitään hätää
s. 61 r. 16	säger du det	s. 65 r. 21	älä, niinkö
s. 63 r. 2	hänvisa till... som senast hade betett sig si eller så	s. 67 r. 9	puhua kunkin tuoreista edesottamuksista
s. 63 r. 3	göra dem illa	s. 67 r. 10	hyväntahtoisesti juoruttu
s. 63 r. 7	på nytt	s. 67 r. 16	uuteen kertaan
s. 63 r. 7	med ens	s. 67 r. 16	yhtäkkiä
s. 63 r. 9	mer eller mindre	s. 67 r. 18	enemmän tai vähemmän
s. 65 r. 9	till och med	s. 69 r. 12	pellinnarutkin
s. 65 r. 27	på måfå	s. 69 r. 30	umpimähkään
s. 65 r. 28	drar polisen vid näsan	s. 70 r. 3	vetää poliisia nenästä
s. 66 r. 1	hade... inte lagt märke till	s. 70 r. 4	ei... olisi tajunnut
s. 66 r. 6	blott och bart	s. 70 r. 9	vain
s. 66 r. 14	gång på gång	s. 70 r. 17	kerran toisensa jälkeen

s. 67 r. 21	tog skadan igen	s. 71 r. 27	ottivat nyt vahingon takaisin
s. 68 r. 4	hon kunde hålla reda på	s. 72 r. 10	kykeni pitämään mielessään
s. 68 r. 13	hade rätt	s. 72 r. 19	oli oikeassa
s. 70 r. 9	det var ont om tid	s. 74 r. 9	aika oli täparällä
s. 71 r. 20	blev... ifrån sig	s. 75 r. 24	joutui aivan pois tolaltaan
s. 72 r. 6	att fråga Anna till råds	s. 76 r. 8	kysymässä Annalta neuvoa
s. 72 r. 7	ett eller annat	s. 76 r. 9	milloin missäkin asiassa
s. 72 r. 9	på egen hand	s. 76 r. 12	omin päin
s. 72 r. 26	hursomhelst	s. 76 r. 29	oli miten oli
s. 74 r. 13	i förbigående	s. 78 r. 19	kuin sivumennen
s. 74 r. 29	gå sin gilla gång	s. 79 r. 8	kulkea totuttua latuaan
s. 75 r. 14	att komma underfund med vad	s. 79 r. 25	saa selville
s. 75 r. 23	låt det vara	s. 80 r. 3	olkoon
s. 76 r. 16	vad de vill komma åt	s. 80 r. 28	mihin he haluavat päästä käsiksi
s. 78 r. 14	i ett eller annat ärende	s. 83 r. 16	milloin milläkin asialla
s. 79 r. 5	kommer sig upp... i världen	s. 84 r. 8	elämässä ylöspäin noustaan
s. 79 r. 13	närsomhelst	s. 84 r. 16	koska tahansa
s. 79 r. 19	har det... bra ställt	s. 84 r. 22	on hyvässä asemassa
s. 80 r. 16	ta... vara på dig	s. 85 r. 22	pidä... huoli itsestäsi
s. 81 r. 7	sätter igång	s. 86 r. 17	panet toimeksi
s. 81 r. 14	på sin tid	s. 86 r. 25	aikanaan
s. 83 r. 17	i alla fall	s. 89 r. 2	oli miten oli
s. 83 r. 17	var och en	s. 89 r. 3	itse kukin
s. 83 r. 24	tog... hand om	s. 89 r. 10	lupasi Liljeberg toimittaa
s. 84 r. 2	vart och ett	s. 89 r. 18	jokaisen
s. 84 r. 7	i alla fall	s. 89 r. 25	joka tapauksessa
s. 85 r. 24	lade... märke till	s. 92 r. 2	huomasi
s. 86 r. 9	man tittade hit och dit	s. 92 r. 12	käänneltiin päätä
s. 86 r. 10	nätt och jämnt	s. 92 r. 13	juuri sen verran
s. 86 r. 30	blev... på det klara med	s. 92 r. 3	ymmärsi aina
s. 87 r. 13	för ingen del	s. 93 r. 17	ettei... vain millään muotoa
s. 87 r. 28	håll dig i skinnet	s. 94 r. 3	pysy siinä nyt
s. 88 r. 8	till exempel	s. 94 r. 13	esimerkiksi
s. 88 r. 12	till och med	s. 94 r. 18	ø
s. 88 r. 25	låt bli	s. 95 r. 1	antakaa olla
s. 89 r. 15	föralldel	s. 95 r. 25	kaikin mokomin
s. 90 r. 19	i alla fall	s. 97 r. 2	kuitenkin
s. 90 r. 22	si... och så (Man ordnar si och man ordnar så och sist och slutligen har man alltid svansen därbak.)	s. 97 r. 5	ø (Ei niin viisasta ettei petetä eikä niin vikkellä ettei jätetä)
s. 91 r. 8	lade märke till	s. 97 r. 22	kiinnitti huomiota

s. 91 r. 13	ett eller annat	s. 97 r. 27	milloin mitäkin
s. 92 r. 18	inte sant	s. 99 r. 19	soitellaanpa taas
s. 92 r. 19	en bra stund	s. 99 r. 20	hyvän aikaa
s. 94 r. 6	en eller annan torsk	s. 101 r. 6	jokunen turska
s. 95 r. 18	i förbigående	s. 102 r. 24	ohimennen
s. 96 r. 8	i alla fall	s. 103 r. 15	oli miten oli
s. 96 r. 10	en vacker dag	s. 103 r. 16	jonain kauniina päivänä
s. 96 r. 18	har... fått sitt på det torra	s. 103 r. 27	ne... ovat kunnossa
s. 97 r. 25	till exempel	s. 106 r. 4	esimerkiksi
s. 98 r. 4	här.. och... där	s. 106 r. 9	silloin tällöin
s. 98 r. 10	hit... och... dit	s. 106 r. 16	sinne tai tänne
s. 98 r. 19	ett... och annat	s. 106 r. 25	yhtä ja... toista
s. 99 r. 24	till slut	s. 108 r. 4	lopulta
s. 100 r. 4	fönstret stod på glänt	s. 108 r. 13	ikkuna oli raollaan
s. 100 r. 19	att låta bli att svara	s. 109 r. 1	olla vastaamatta
s. 100 r. 25	inte sant	s. 109 r. 7	eikö niin
s. 101 r. 9	inte sant	s. 109 r. 22	eikö niin
s. 102 r. 20	till exempel	s. 111 r. 9	esimerkiksi
s. 102 r. 25	och så vidare	s. 111 r. 16	ja niin edelleen
s. 102 r. 26	och så vidare	s. 111 r. 16	ja niin edelleen
s. 103 r. 4	till exempel	s. 111 r. 26	sanotaan vaikka
s. 103 r. 5	så fort som möjligt	s. 111 r. 26	niin pian kuin suinkin
s. 103 r. 22	alla... är ute för att få	s. 112 r. 15	kaikki... ajavat takaa
			jotain
s. 103 r. 24	med åren	s. 112 r. 17	vuosien mittaan
s. 105 r. 3	då och då	s. 114 r. 2	silloin tällöin
s. 107 r. 7	på ett eller annat sätt	s. 116 r. 19	tavalla tai toisella
s. 108 r. 5	hade Katri ett eller annat ärende	s. 117 r. 19	teki asiaa
s. 109 r. 8	hade rätt	s. 118 r. 9	olin oikeassa
s. 111 r. 22	förr eller senare	s. 121 r. 1	ennemmin tai
			myöhemmin
s. 112 r. 14	i själva verket	s. 121 r. 28	oikeastaan
s. 113 r. 13	kan hållas på avstånd	s. 122 r. 29	pysyvät matkan päässä
s. 113 r. 27	hursomhelst	s. 123 r. 18	yhtä kaikki
s. 115 r. 2	i en eller annan brydsam fråga	s. 124 r. 2	yhdessä ja toisessa
			pulmakysymyksessä
s. 115 r. 22	hur det stod till	s. 124 r. 23	mitä... kuuluu
s. 116 r. 9	nuförtiden	s. 125 r. 11	nykyään
s. 116 r. 19	låt bli	s. 125 r. 23	anna olla
s. 116 r. 23	låt bli	s. 125 r. 28	anna olla
s. 116 r. 25	göra mig illa	s. 125 r. 30	loukata itseäni
s. 117 r. 27	till slut	s. 127 r. 7	lopulta
s. 118 r. 2	du har reda på vad	s. 127 r. 12	olet asioista perillä
s. 118 r. 5	i alla fall	s. 127 r. 26	kuitenkin
s. 118 r. 10	i alla fall	s. 127 r. 20	sittenkin
s. 118 r. 13	måste få tag i Liljeberg	s. 127 r. 23	oli saatava Liljeberg
			käsiinsä
s. 118 r. 19	gång på gång	s. 127 r. 30	vähän väliä

s. 119 r. 7	hade fel	s. 128 r. 18	neuvoin väärin
s. 119 r. 14	i alla fall	s. 128 r. 26	kuitenkin
s. 119 r. 16	håll ögonen på honom	s. 128 r. 28	pidä silmäsi auki
s. 119 r. 17	hursomhelst	s. 128 r. 29	joka tapauksessa
s. 120 r. 5	då och då	s. 130 r. 6	silloin tällöin
s. 120 r. 11	försökte få syn på den stora bråten	s. 130 r. 12	yritti erottaa huonekaluröykkiön
s. 121 r. 3	för sig själv	s. 131 r. 4	itsekseseen
s. 121 r. 10	för det mesta	s. 131 r. 11	yleensä
s. 122 r. 1	på måfå	s. 132 r. 1	umpimähkään
s. 123 r. 10	här och där	s. 133 r. 15	silmäili kokeeksi
s. 123 r. 21	så fort som möjligt	s. 133 r. 26	mahdollisimman pikaisesti
s. 125 r. 9	låt bli	s. 135 r. 19	viitsisittekö lopettaa
s. 125 r. 17	till exempel	s. 135 r. 28	esimerkiksi
s. 125 r. 19	inte sant	s. 135 r. 30	eikö niin
s. 126 r. 24	säger ni det	s. 137 r. 5	(vai) sillä lailla
s. 126 r. 30	slänger pengarna i sjön	s. 137 r. 11	te heitätte rahaa kaivoon
s. 127 r. 2	helt enkelt	s. 137 r. 14	yksinkertaisesti
s. 128 r. 11	allt annat än	s. 138 r. 30	eikä suinkaan
s. 129 r. 29	i det långa loppet	s. 140 r. 23	aikaa myöten
s. 131 r. 29	komma ifråga	s. 142 r. 27	tulla kysymykseenkään
s. 131 r. 30	inte hade något emot det	s. 142 r. 28	ei ollut mitään sitä vastaan
s. 134 r. 27	med tanke på det ena och det andra	s. 145 r. 29	kun ottaa huomioon yhtä sun toista
s. 135 r. 10	vart och ett	s. 146 r. 10	kukin
s. 135 r. 16	på tapeten	s. 146 r. 15	ø
s. 137 r. 19	vad det var fråga om	s. 148 r. 21	mistä oli kysymys
s. 137 r. 20	var det fråga om	s. 148 r. 21	oli kysymys
s. 137 r. 23	och så vidare	s. 149 r. 2	ja niin edelleen
s. 137 r. 23	och så vidare	s. 149 r. 2	ja niin edelleen
s. 138 r. 7	inte sant	s. 149 r. 11	vai mitä
s. 138 r. 9	på vid gavel	s. 149 r. 13	selkoselälleen
s. 138 r. 24	gång på gång	s. 149 r. 29	kerran toisensa jälkeen
s. 139 r. 20	i det här laget	s. 150 r. 23	tässä vaiheessa
s. 139 r. 27	för en gångs skull	s. 151 r. 2	kerrankin
s. 140 r. 1	till och med	s. 151 r. 6	jopa
s. 140 r. 23	i förbigående	s. 152 r. 1	ohimennen
s. 141 r. 8	var och en	s. 152 r. 16	jokaisen
s. 144 r. 17	till exempel	s. 156 r. 19	esimerkiksi
s. 144 r. 19	gick sin väg	s. 156 r. 22	meni pois
s. 145 r. 15	i alla fall	s. 157 r. 20	ainakin sitten
s. 146 r. 7	tog vägen ner till stranden	s. 158 r. 13	käveli rantaan
s. 147 r. 4	en eller annan detalj	s. 159 r. 4	joitain yksityiskohtia
s. 150 r. 24	i smyg	s. 163 r. 2	salaa
s. 152 r. 10	för en gångs skull	s. 164 r. 10	neiti Aemeliniäkin... sentään
s. 152 r. 13	nuförtiden	s. 164 r. 13	nykyään

s. 153 r. 14	till och med	s. 165 r. 18	veneitäkin
s. 153 r. 15	inte sant	s. 165 r. 19	vai kuinka
s. 153 r. 28	med ens	s. 166 r. 3	yhtäkkiä
s. 154 r. 9	så fort som möjligt	s. 166 r. 15	mahdollisimman pian
s. 154 r. 13	hon lade inte märke till deras hälsning	s. 166 r. 20	hän ei välittänyt tervehtiä
s. 155 r. 12	så fort som möjligt	s. 167 r. 21	mitä pikimmin
s. 156 r. 15	undra på det	s. 168 r. 25	ihmekö se
s. 156 r. 16	i längden	s. 168 r. 26	ajan mittaan
s. 157 r. 7	strängt taget	s. 170 r. 7	tarkkaan ottaen
s. 158 r. 19	med ens	s. 171 r. 22	yhtäkkiä
s. 159 r. 1	gå din väg	s. 172 r. 2	mene tiehesi
s. 159 r. 11	gick sin väg	s. 172 r. 11	menikin pois
s. 160 r. 3	i största allmänhet	s. 173 r. 5	aivan yleisluontoisesti
s. 160 r. 10	det gör mig alldeles detsamma	s. 173 r. 12	minusta on ihan se ja sama
s. 160 r. 12	tant har fel	s. 173 r. 14	nyt täti erehtyy
s. 160 r. 12	det gör inte detsamma	s. 173 r. 14	ei se ole se ja sama
s. 161 r. 11	när som helst	s. 175 r. 13	koska tahansa
s. 163 r. 10	närsomhelst	s. 177 r. 22	koska tahansa
s. 163 r. 24	för sig själv	s. 178 r. 9	omin päin
s. 164 r. 10	nuförtiden	s. 178 r. 24	nykyään
s. 165 r. 10	på så sätt	s. 179 r. 12	vai sillä lailla
s. 165 r. 13	i alla fall	s. 179 r. 15	kuitenkin
s. 165 r. 14	inte vara till dig	s. 179 r. 16	älä yhtään hermoile
s. 166 r. 1	i alla fall	s. 180 r. 7	kuitenkin
s. 166 r. 6	är det nånting på tok	s. 180 r. 12	onko jokin hullusti
s. 166 r. 18	gång på gång	s. 180 r. 24	kerran toisensa jälkeen
s. 167 r. 21	låt... bli	s. 181 r. 28	älä nyt noin
s. 167 r. 29	inte sant	s. 182 r. 7	niinhän
s. 168 r. 3	inte sant	s. 182 r. 12	eikö olekin
s. 168 r. 9	gå din väg	s. 182 r. 18	mene pois
s. 168 r. 18	framför allt	s. 182 r. 27	ennen kaikkea
s. 168 r. 19	tjut ut den i himlens höjd	s. 182 r. 29	ulvokoon se sen taivaan korkeuksiin asti
s. 169 r. 5	det gjorde dig detsamma	s. 183 r. 13	se olisi samantekevää
s. 169 r. 13	hade rätt	s. 183 r. 21	oli oikeassa
s. 169 r. 30	tack ska du ha	s. 184 r. 10	kiitos
s. 171 r. 7	istället för	s. 185 r. 8	eikä
s. 171 r. 8	hade satt sig till bords	s. 185 r. 11	oli aterian aika
s. 172 r. 9	då och då	s. 187 r. 9	toisinaan
s. 172 r. 14	lät han det vara	s. 187 r. 14	Mats jätti sen rauhaan
s. 172 r. 18	om inte... tycker illa vara	s. 187 r. 19	jollei... ole mitään sitä vastaan
s. 172 r. 20	gick värdinnan rakt på sak	s. 187 r. 22	emäntä sitten kävi asiaan
s. 173 r. 5	ge er... till tåls	s. 188 r. 7	odottakaas
s. 173 r. 10	inte sant	s. 188 r. 12	eikö niin
s. 173 r. 18	jag hade rätt	s. 188 r. 20	oikeassa näyn olleen

s. 173 r. 19	ni har det bra	s. 188 r. 22	onko teillä asiat hyvin
s. 174 r. 8	blir ni... till er	s. 189 r. 10	te... hermostuitte
s. 174 r. 17	tog Anna till orda	s. 189 r. 20	Anna avasi suunsa
s. 174 r. 26	den snön föll för mycket länge sen	s. 189 r. 29	eikös tuo nyt ole jo menneen talven lumia
s. 174 r. 27	inte sant	s. 189 r. 29	eikös
s. 175 r. 2	lägga sten på börda	s. 190 r. 6	lisätä kiviä kuormaan
s. 175 r. 7	i alla fall	s. 190 r. 11	kuitenkin
s. 175 r. 9	på en gång	s. 190 r. 13	yhdellä kertaa
s. 177 r. 8	fick hon syn på hunden	s. 192 r. 12	hän huomasi
s. 178 r. 14	låt bli	s. 193 r. 17	älä viitsi
s. 179 r. 1	vi lämnade inte varandra i sticket	s. 194 r. 7	emme jättäneet toisiamme pulaan
s. 180 r. 3	till slut	s. 195 r. 2	lopulta
s. 182 r. 9	hur... som helst	s. 198 r. 10	vaikka kuinka monta kertaa
s. 183 r. 8	kommer på fråga	s. 199 r. 11	on... auki
s. 183 r. 16	så att säga	s. 199 r. 19	niin kuin sanotaan
s. 183 r. 16	det... går av stapeln	s. 199 r. 18	kun se neitsytmatka alkaa
s. 183 r. 17	kom fram och skakade hand	s. 199 r. 20	tulivat tarjoamaan kättä
s. 185 r. 28	att gå omkring med skygglappar	s. 202 r. 4	kulkea laput silmillä
s. 187 r. 10	från första början	s. 203 r. 18	alusta asti
s. 187 r. 12	jag hade fel	s. 203 r. 19	olen ollut väärässä
s. 187 r. 22	med ens	s. 203 r. 30	kesken kaiken
s. 188 r. 8	till exempel	s. 204 r. 17	esimerkiksi
s. 189 r. 3	med ens	s. 205 r. 14	yhtäkkiä
s. 189 r. 27	jag hade fel	s. 206 r. 9	olin väärässä
s. 189 r. 30	jag hade fel	s. 206 r. 13	olin väärässä
s. 191 r. 10	utan rast	s. 207 r. 10	levähtämättä
s. 192 r. 5	inom räckhåll	s. (208) r. 4	jolta... ulottui
s. 192 r. 17	hade dragit sina färde	s. (208) r. 17	oli mennyt menojaan

BILAGA 2

De finska idiomerna och deras normalspråkliga svenska motsvarigheter i primärlitteraturen

Finska		Svenska	
s. 8 r. 16	jäi sille tielleen	s. 8 r. 14	aldrig kom tillbaka
s. 9 r. 11	oli sanonut itsensä irti	s. 9 r. 5	sade hon upp sig
s. 9 r. 24	se ei lyönyt leiville	s. 9 r. 16	det lönade sig inte
s. 12 r. 12	ovat... nähneet lävitsemme	s. 11 r. 26	måste ha genomskådat oss
s. 13 r. 19	siinä samassa	s. 12 r. 28	ögonblickligen
s. 16 r. 10	toden teolla	s. 15 r. 4	verkligen
s. 16 r. 25	tehdä mieli	s. 15 r. 18	få lust
s. 17 r. 24	vuosien mitaan	s. 16 r. 13	med åren
s. 19 r. 16	vedän henkeä	s. 18 r. 7	kan... få lugna sig
s. 20 r. 28	on... asiaa sinne päin	s. 19 r. 14	har... sina vägar ditåt
s. 22 r. 25	tein sen... selväksi	s. 21 r. 11	det lät jag... förstå
s. 25 r. 16	jätti kesken	s. 23 r. 24	hejdade sig
s. 26 r. 28	ei tehnytään mieli	s. 25 r. 3	hade... inte lust
s. 28 r. 3	kuuluu asiaan	s. 27 r. 1	det hör till
s. 28 r. 19	ettei... voisi vetää... nenästä	s. 27 r. 16	inte blev lurad
s. 29 r. 6	tulee... huonolle tuulelle	s. 28 r. 2	de gör mig bara ledsen
s. 29 r. 12	ei antanut periksi	s. 28 r. 10	fortsatte
s. 29 r. 19	ensi alkuun	s. 28 r. 16	i början
s. 30 r. 4	oli tapana	s. 28 r. 29	brukade
s. 30 r. 21	ei jättänyt... rauhaan	s. 29 r. 15	aldrig lämnade
s. 31 r. 3	loppujen lopuksi	s. 29 r. 25	egentligen
s. 33 r. 13	kaikesta huolimatta	s. 32 r. 8	trots allt
s. 33 r. 17	oli ollut tapana käydä	s. 32 r. 12	hade... kommit
s. 33 r. 19	menivät yli... ymmärryksensä	s. 32 r. 13	inte... kunde räkna ut
s. 34 r. 24	ilman muuta	s. 33 r. 14	utgick ifrån (ø)
s. 35 r. 5	oli vedetty nenästä	s. 33 r. 23	hade blivit lurade
s. 40 r. 19	otti... leikin kannalta	s. 39 r. 9	tog... som en lek
s. 40 r. 22	eikä välittänyt ottaa selvää	s. 39 r. 12	brydde sig om
s. 42 r. 7	antoi periksi	s. 40 r. 6	gav med sig
s. 48 r. 23	parhaasta päästä	s. 46 r. 8	är huvudvikten lagd vid
s. 50 r. 1	toden teolla	s. 47 r. 1	på allvar
s. 50 r. 10	ottaa... voimille	s. 47 r. 10	det blir... tungt
s. 51 r. 27	nähkoot vaivaa	s. 48 r. 23	gör det besvärligt för dem
s. 52 r. 10	pahimpaan hätään	s. 49 r. 4	ifall deras förråd var alldeles slut
s. 52 r. 15	kerta kaikkiaan	s. 49 r. 9	blankt
s. 56 r. 1	alkaa mennä yli äyräiden	s. 52 r. 15	en överdrift måste hejdas
s. 56 r. 2	siinä kaikki	s. 52 r. 16	ingenting mer
s. 56 r. 28	siivous on minun heiniäni	s. 53 r. 12	städningen är mitt område
s. 57 r. 5	vai sillä tavalla	s. 53 r. 19	jaha
s. 58 r. 6	olette... oma itsenne	s. 54 r. 15	är... er själv
s. 58 r. 16	suottehan anteeksi	s. 54 r. 26	om ni ursäktar mig

s. 65 r. 27	vedettäisiin nenästä	s. 61 r. 22	att luras
s. 66 r. 22	pitämään kunniassa	s. 62 r. 13	att hålla i respekt
s. 66 r. 26	ei... ollut otettu puheeksikaan	s. 62 r. 17	hade... inte blivit diskuterat
s. 69 r. 6	pitää silmänsä auki	s. 65 r. 3	får man se upp
s. 71 r. 19	Anna liikkui ihmisten ilmoilla	s. 67 r. 14	hon... rörde sig på vägarna
s. 71 r. 28	hujan hajan	s. 67 r. 22	i sin oreda
s. 76 r. 9	vähän väliä	s. 72 r. 6	ideligen
s. 76 r. 13	ette ole... oma itsenne	s. 72 r. 9	ni är inte är själv
s. 76 r. 29	huvinsa kullakin	s. 72 r. 26	lustigt och lustigt
s. 76 r. 29	te ette... ole oma itsenne	s. 72 r. 26	är ni inte er själv
s. 77 r. 28	asiasta toiseen	s. 73 r. 22	förresten
s. 80 r. 7	tuli mieleeni	s. 75 r. 27	kom jag att tänka på
s. 80 r. 15	pane merkille	s. 76 r. 5	man iakttar
s. 80 r. 17	on... toivomisen varaa	s. 76 r. 7	är ofullständigt
s. 83 r. 4	ei tee heikkoa	s. 78 r. 4	inga problem
s. 84 r. 13	pitkästä aikaa	s. 79 r. 9	det var längesen sist
s. 84 r. 17	sikin sokin	s. 79 r. 13	i fel ordning
s. 85 r. 11	vihdoin viimein	s. 80 r. 7	äntligen
s. 85 r. 14	tulee... mieleen	s. 80 r. 10	det för... tankar med sig
s. 86 r. 5	mikä häneen... oli mennyt	s. 80 r. 28	varför bar hon sig åt så här
s. 86 r. 22	kas kummaa	s. 81 r. 12	så märkligt
s. 91 r. 11	on tapana vaihtaa	s. 85 r. 12	växlar
s. 91 r. 22	yhtä ja toista	s. 85 r. 21	en hel del
s. 92 r. 22	päivä päivältä	s. 86 r. 20	för varje dag
s. 92 r. 25	omissa oloissaan	s. 86 r. 22	med sig själv
s. 93 r. 27	saada unen päästä kiinni	s. 87 r. 22	somna
s. 94 r. 7	sitä paitsi	s. 88 r. 2	förresten
s. 94 r. 11	kaikki oli tolallaan	s. 88 r. 6	allt var som vanligt
s. 94 r. 13	hänellä oli tapana	s. 88 r. 7	hade hon brukat
s. 97 r. 18	yhteen jos toiseenkin	s. 91 r. 5	vid det ena och det andra
s. 97 r. 20	ei aikaakaan, kun	s. 91 r. 6	ganska snart
s. 97 r. 20	ei... sen enempää kuin	s. 91 r. 7	inte... inte mer än
s. 100 r. 5	sikin sokin	s. 93 r. 3	i en enda röra
s. 101 r. 18	vähä vähältä	s. 94 r. 17	långsamt
s. 103 r. 2	siinä kaikki	s. 95 r. 26	det var allt
s. 103 r. 4	lisäsi löylyä	s. 95 r. 28	högg i att
s. 103 r. 6	siitä ei pääse mihinkään	s. 95 r. 30	det kan man inte komma ifrån
s. 103 r. 9	tehdä oman päänsä mukaan	s. 96 r. 3	ha det på sitt sätt
s. 103 r. 17	sanokaa minun sanoneen	s. 96 r. 9	jag säger ingenting, men
s. 103 r. 22	ei... ole... helppo tulla toimeen	s. 96 r. 14	inte så lätt alla gånger
s. 105 r. 11	heittää menemään	s. 97 r. 11	slängas
s. 105 r. 19	heitän menemään	s. 97 r. 18	slänger jag
s. 106 r. 21	alusta alkaen	s. 98 r. 15	från första början
s. 106 r. 21	aikaa myöten	s. 98 r. 15	småningom
s. 107 r. 7	olihan... oltava selvillä asioista	s. 98 r. 30	måste få veta om
s. 108 r. 7	perin pohjin	s. 99 r. 27	mycket (ø)

s. 109 r. 22	tehdä parhaansa	s. 101 r. 9	man gör ifrån sig så bra man kan
s. 111 r. 8	olette te sitä mieltä	s. 102 r. 9	det tycker ni
s. 111 r. 19	sitä paitsi	s. 102 r. 27	förresten
s. 112 r. 23	mitä Mats... ajaa takaa	s. 103 r. 29	vad är det Mats vill ha
s. 112 r. 30	tuo pitää paikkansa	s. 104 r. 5	det är riktigt
s. 113 r. 2	ettäs... tiedätte	s. 104 r. 7	så... vet ni
s. 114 r. 22	montakaan sanaa ei vaihdettu	s. 105 r. 20	de växlade inte många ord
s. 118 r. 18	on saatava pitää pääanne	s. 109 r. 15	att göra det på ert eget sätt
s. 119 r. 17	oli mennyt hukkaan	s. 110 r. 11	hade gått förlorad
s. 125 r. 14	pitäkää varanne	s. 116 r. 12	passa er
s. 128 r. 14	mitä turhia	s. 119 r. 3	det är onödigt
s. 128 r. 27	antaa periksi	s. 119 r. 16	man ger efter
s. 131 r. 19	kuinka ollakaan	s. 121 r. 18	hur det nu var
s. 132 r. 10	kiireen vilkkaa	s. 122 r. 8	hastigt
s. 132 r. 12	ei aikaakaan, kun	s. 122 r. 12	ganska snart
s. 134 r. 15	vähä vähältä	s. 124 r. 9	efterhand
s. 137 r. 12	tyhjän takia	s. 126 r. 30	för ingenting alls
s. 139 r. 26	viimeistä penniä myöten	s. 129 r. 5	varje penni
s. 139 r. 3	olemalla antamatta periksi	s. 129 r. 7	genom att inte ge efter
s. 144 r. 1	niillä main	s. 133 r. 1	vid den tiden
s. 144 r. 9	mikäs on hätänä	s. 133 r. 8	vad är det om
s. 144 r. 10	oli... tuoreessa muistissa	s. 133 r. 9	hade... i gott minne
s. 145 r. 19	yhtä ja toista	s. 134 r. 16	en del
s. 145 r. 22	saada tästä vihiä	s. 134 r. 20	ska veta om det här
s. 148 r. 23	sai aikaan	s. 137 r. 21	man kunde göra
s. 149 r. 27	hammasta purren	s. 139 r. 23	hopbitet
s. 150 r. 28	tahtovat päästä eroon	s. 139 r. 24	vill bli av med
s. 151 r. 16	omalta osaltasi voit niin sanoa	s. 140 r. 10	kan... tala för dig själv
s. 151 r. 28	oli saanut aikaan	s. 140 r. 21	hade gått till
s. 153 r. 29	kävi... kunnialle	s. 142 r. 18	inkräktade på siffrornas värdighet
s. 154 r. 9	oli ottanut huomioon	s. 142 r. 27	hade... noterat
s. 156 r. 3	iät ja ajat	s. 144 r. 2	sen mycket länge
s. 156 r. 10	aikoja sitten	s. 144 r. 9	för längesen
s. 156 r. 22	sanomatta sanaakaan	s. 144 r. 20	utan att säga något
s. 159 r. 1	päivät päästään	s. 147 r. 1	hela dagarna
s. 161 r. 12	kaikin puolin kunnossa	s. 149 r. 12	allting var som det skulle
s. 165 r. 9	teki mieli	s. 153 r. 6	längtade efter
s. 165 r. 30	ikävä kyllä	s. 153 r. 26	tyvärr
s. 166 r. 15	päästä käsiksi	s. 154 r. 9	måste få arbeta
s. 167 r. 3	mitä kuuluu	s. 154 r. 26	hur har ni det
s. 168 r. 26	ottaa... voimille	s. 156 r. 16	tar... på
s. 168 r. 28	pidäpä... suusi kiinni	s. 156 r. 18	tiga tyst
s. 172 r. 9	yhtä ja samaa	s. 159 r. 9	samma saker
s. 174 r. 1	koko roska	s. 160 r. 28	alltihop
s. 175 r. 4	käydä käsiksi	s. 161 r. 3	leta
s. 175 r. 12	pitää kiirettä	s. 161 r. 10	att skynda på

s. 176 r. 11	kävi läpi	s. 161 r. 30	gick igenom
s. 178 r. 13	yhtä mittaa	s. 163 r. 28	hela tiden
s. 188 r. 3	käydä ottamassa selvää	s. 172 r. 24	att komma upp och höra efter
s. 191 r. 8	hänellä oli tapana	s. 176 r. 8	hon brukade
s. 192 r. 25	teki oikeutta suurelle otukselle	s. 177 r. 20	värdigt det stora djuret
s. 193 r. 22	pidä varasi	s. 178 r. 18	akta dig
s. 198 r. 9	käydä... läpi	s. 182 r. 9	gå igenom
s. 199 r. 4	on tapana	s. 183 r. 2	gör
s. 200 r. 10	sitä tulee sanoneeksi milloin mitäkin	s. 184 r. 7	man säger och säger
s. 200 r. 15	sitä tai tätä	s. 184 r. 12	varken det ena eller det andra
s. 202 r. 17	saa aikaan	s. 186 r. 12	man kommer åstad
s. 203 r. 19	ei pidä paikkaansa	s. 187 r. 11	saker som inte stämmer
s. 204 r. 30	alun alkaen	s. 188 r. 19	från början
s. 205 r. 12	ei pitänytkään paikkaansa	s. 188 r. 29	ingenting stämde
s. 205 r. 19	en... tee mitään kenenkään mieliksi	s. 189 r. 8	försöker aldrig vara snäll
s. (208) r. 12	on pidettävä varansa	s. (192) r. 12	måste passa på

BILAGA 3

Materialet enligt översättningstypen och frastypen (antalet förekomster inom parentes)**Översättning av ett idiom med ett idiom****Verbfraser**

sv. det höll folk på avstånd	fi. se piti ihmiset matkan päässä
sv. dra polisen vid näsan	fi. vetää poliisia nenästä
sv. inte hade något emot det	fi. ei ollut mitään sitä vastaan
sv. gick värdinnan rakt på sak	fi. emäntä... kävi asiaan
sv. lägga sten på börda	fi. lisätä kiviä kuormaan
sv. håller i schack	fi. pitää kurissa
sv. gå sin gilla gång	fi. kulkea totuttua latuaan
sv. slänger pengarna i sjön	fi. heitätte rahaa kaivoon
sv. vi lämnade inte varandra i sticket	fi. emme jättäneet toisiamme pulaan
sv. hade dragit sina färde	fi. oli mennyt menojaan
sv. tjut ut den i himlens höjd	fi. ulvokoon... sen taivaan korkeuksiin asti
sv. hade tittat snett på varann	fi. olivat... katsoneet toisiaan karsaasti
sv. tog Anna till orda	fi. Anna avasi suunsa
sv. den snön föll för länge sen	fi. eikös tuo ole... menneen talven lumia
sv. att gå omkring med skygglappar	fi. kulkea laput silmillä
sv. gick... sin väg	fi. meni matkoihinsa
sv. gå din väg	fi. mene tiehesi
sv. hade rätt	fi. oli oikeassa (3)
sv. jag hade fel	fi. olen ollut väärässä
sv. jag hade fel	fi. olin väärässä (2)
sv. jag hade rätt	fi. oikeassa näyn olleen
sv. komma ifråga	fi. tulla kysymykseenkään
sv. kommer på fråga	fi. on... auki
sv. inte alls kunde komma tillrätta	fi. ettei... lainkaan tullut toimeen
sv. vad de vill komma åt	fi. mihin he haluavat päästä käsiksi
sv. att komma underfund med	fi. saa selville
sv. du har reda på vad	fi. olet asioista perillä
sv. hon kunde hålla reda på	fi. kykeni pitämään mielessään
sv. tog reda på	fi. otin selvää
sv. ta... vara på dig	fi. pidä... huoli itsestäsi
sv. lät han det vara	fi. Mats jätti sen rauhaan
sv. om inte... tycker illa vara	fi. jollei... ole mitään sitä vastaan
sv. det var ont om tid	fi. aika oli täpärällä
sv. är det nånting på tok	fi. onko jotain hullusti
sv. måste få tag i Liljeberg	fi. oli saatava Liljeberg käsiinsä
sv. få syn på den	fi. kiinnittääkseen huomiota
sv. Mats räknades inte	fi. ei otettu lukuun
sv. sköta sig själv	fi. mekastaa omissa oloissaan
sv. blev ifrån sig	fi. joutui aivan pois tolaltaan
sv. sätter igång	fi. panet toimeksi

sv. *undra på det*
 sv. *hur det stod till*
 sv. *kom fram och skakade hand*
 sv. *vad du säger*
 sv. *håll ögonen på honom*
 sv. *alla... är ute för att få*

fi. *ihmekö se*
 fi. *mitä kuuluu*
 fi. *tulivat tarjoamaan kättä*
 fi. *älä ihmeessä*
 fi. *pidä silmäsi auki*
 fi. *kaikki... ajavat takaa jotain*

Prepositionsfraser

sv. *i alla fall*
 sv. *i alla fall*
 sv. *för ingen del*
 sv. *för all del*
 sv. *i skymundan*
 sv. *med detsamma*
 sv. *av och till*
 sv. *med all respekt*
 sv. *i första hand*
 sv. *inom räckhåll*
 sv. *på nytt*
 sv. *på egen hand*
 sv. *i det långa loppet*
 sv. *med tanke på det ena och det andra*
 sv. *i längden*
 sv. *för sig själv*
 sv. *på en gång*
 sv. *med ens*
 sv. *med åren*

fi. *joka tapuksessa (2)*
 fi. *oli miten oli (3)*
 fi. *ettei... vain millään muotoa*
 fi. *kaikin mokomin*
 fi. *poissa silmistä*
 fi. *saman tien*
 fi. *silloin tällöin*
 fi. *kaikki kunnia*
 fi. *ensi sijassa*
 fi. *käden ulottuvilla*
 fi. *uuteen kertaan*
 fi. *omin päin*
 fi. *aikaa myöten*
 fi. *kun ottaa huomioon yhtä sun toista*
 fi. *ajan mittaan*
 fi. *omin päin*
 fi. *yhdellä kertaa*
 fi. *kesken kaiken*
 fi. *vuosien mittaan (2)*

Adverbfraser

sv. *inte sant*
 sv. *inte sant*
 sv. *hursomhelst*
 sv. *hursomhelst*
 sv. *hursomhelst*
 sv. *då och då*
 sv. *då och då*
 sv. *nätt och jämnt*
 sv. *här... och... där*
 sv. *hit... och dit*

fi. *eikö niin (5)*
 fi. *vai kuinka*
 fi. *oli miten oli (2)*
 fi. *yhtä kaikki (2)*
 fi. *joka tapauksessa*
 fi. *aina silloin tällöin (4)*
 fi. *aika ajoin*
 fi. *juuri ja juuri*
 fi. *silloin tällöin*
 fi. *sinne tai tänne*

Nominalfraser

sv. *ett... och annat*
 sv. *ett eller annat*
 sv. *ett eller annat*
 sv. *i ett eller annat ärende*

fi. *yhtä ja... toista*
 fi. *yhtä ja toista*
 fi. *milloin missäkin asiassa*
 fi. *milloin milläkin asialla*

sv. *ett eller annat*
 sv. *på ett eller annat sätt*
 sv. *hade Katri ett eller annat ärende*
 sv. *i en eller annan brydsam fråga*

sv. *gång på gång*
 sv. *gång på gång*
 sv. *var och en*
 sv. *en bra stund*
 sv. *en vacker dag*

Adjektivfras

sv. *strängt taget*

fi. *milloin mitäkin*
 fi. *tavalla tai toisella*
 fi. *teki asiaa*
 fi. *yhdessä ja toisessa pulmakysymyksessä*
 fi. *kerran toisensa jälkeen* (6)
 fi. *vähän väliä*
 fi. *itse kukin*
 fi. *hyvän aikaa*
 fi. *jonain kauniina päivänä*

Ordagrann översättning av ett idiom Verbfraser

sv. *att bevara ansiktet*
 sv. *tog skadan igen*

fi. *säilyttämään kasvonsa*
 fi. *ottivat... vahingon takaisin*

Prepositionsfras

sv. *framför allt*

fi. *ennen kaikkea*

Adverbfraser

sv. *och så vidare*
 sv. *förr eller senare*
 sv. *mer eller mindre*
 sv. *så fort som*

fi. *ja niin edelleen* (4)
 fi. *ennemmin tai myöhemmin* (2)
 fi. *enemmän tai vähemmän*
 fi. *niin pian kuin*

Översättning av ett idiom med ett normaluttryck Verbfraser

sv. *låta bli*
 sv. *låt bli*
 sv. *att låta bli att svara*
 sv. *låt bli*
 sv. *låt bli*
 sv. *låt bli*
 sv. *låt bli*
 sv. *låt henne vara*
 sv. *låt det vara*
 sv. *låt det vara*
 sv. *ingen lade märke till*

fi. 'olisitte ostamatta'
 fi. 'antakaa olla'
 fi. 'olla vastaamatta'
 fi. 'anna olla' (2)
 fi. 'viitsisittekö lopettaa'
 fi. 'älä nyt noin'
 fi. 'älä viitsi'
 fi. 'jättäkää omiin oloihinsa'
 fi. 'anna olla'
 fi. 'olkoon'
 fi. 'ettei... kukaan huomannutkaan'

sv. <i>hade... inte lagt märke till</i>	fi. 'ei... olisi tajunnut'
sv. <i>lade... märke till</i>	fi. 'huomasi'
sv. <i>lade märke till</i>	fi. 'kiinnitti huomiota'
sv. <i>hon lade inte märke till deras hälsning</i>	fi. 'hän ei välittänyt tervehtiä'
sv. <i>det är... fråga om</i>	fi. 'kysymys on'
sv. <i>vad det var fråga om</i>	fi. 'mistä oli kysymys'
sv. <i>var det fråga om</i>	fi. 'oli kysymys' (2)
sv. <i>det må vara hänt</i>	fi. 'olkoon sitten'
sv. <i>det kan ju hända</i>	fi. 'eivät kai'
sv. <i>det kan hända</i>	fi. 'eivät ehkä aina olekaan'
sv. <i>fick hon syn på hunden</i>	fi. 'Anna huomasi koiran'
sv. <i>försökte få syn på den stora bråten</i>	fi. 'yritti erottaa huonekaluröykkiön'
sv. <i>fick hon syn på hunden</i>	fi. 'hän huomasi'
sv. <i>hunden hade det bättre</i>	fi. 'koira viihtyi... paremmin'
sv. <i>den har det bra</i>	fi. 'ei sillä ole mitään hätää'
sv. <i>ni har det bra</i>	fi. 'onko teillä asiat hyvin'
sv. <i>säger du det</i>	fi. 'älä, niinkö'
sv. <i>så att säga</i>	fi. 'niin kuin sanotaan'
sv. <i>säger ni det</i>	fi. 'vai sillä tavalla'
sv. <i>så att säga</i>	fi. 'saa sanoa'
sv. <i>ha fönstret på glänt</i>	fi. 'pitää ikkuna raollaan'
sv. <i>fönstret stod på glänt</i>	fi. 'ikkuna oli raollaan'
sv. <i>göra dem illa</i>	fi. 'hyväntahtoisesti juoruttu'
sv. <i>göra mig illa</i>	fi. 'loukata itseäni'
sv. <i>tog vägen ner till stranden</i>	fi. 'käveli rantaan'
sv. <i>gick sin väg</i>	fi. 'meni pois'
sv. <i>gick sin väg</i>	fi. 'menikin pois'
sv. <i>gå din väg</i>	fi. 'mene pois'
sv. <i>hade fel</i>	fi. 'neuvoin väärin'
sv. <i>tant har fel</i>	fi. 'täti erehtyy'
sv. <i>inte vara till dig</i>	fi. 'älä yhtään hermoile'
sv. <i>bli ni... till er</i>	fi. 'te... hermostutte'
sv. <i>lägg det på minnet</i>	fi. 'pankaa tämä mieleenne'
sv. <i>fick tag i</i>	fi. 'ne olivat'
sv. <i>löpte amok</i>	fi. 'pyyhälsi kuin raivopää'
sv. <i>försöker ställa sig in hos gamlafröken</i>	fi. 'yrittävät hännystellä vanhaa neitiä'
sv. <i>ta... inte illa upp</i>	fi. 'älkää pahastuko'
sv. <i>att fråga Anna till råds</i>	fi. 'kysymässä Annalta neuvoa'
sv. <i>kommer sig upp... i världen</i>	fi. 'elämässä ylöspäin nousee'
sv. <i>har det... bra ställt</i>	fi. 'on hyvässä asemassa'
sv. <i>tog Liljeberg hand om</i>	fi. 'lupasi Liljeberg toimittaa'
sv. <i>blev... på det klara med</i>	fi. 'ymmärsi aina'
sv. <i>håll dig i skinnet</i>	fi. 'pysy siinä nyt'
sv. <i>har... fått sitt på det torra</i>	fi. 'ne... ovat kunnossa'
sv. <i>kan hållas på avstånd</i>	fi. 'pysyvät matkan päässä'
sv. <i>hade satt sig till bords</i>	fi. 'oli aterian aika'
sv. <i>ge er... till tåls</i>	fi. 'odottakaas'
sv. <i>det... går av stapeln</i>	fi. 'kun se neitsytmatka alkaa'

Prepositionsfraser

sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'muutenkin'
sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'sentään'
sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'siinäkin'
sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'kuitenkin' (7)
sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'sittenkin'
sv. <i>i alla fall</i>	fi. 'ainakin sitten'
sv. <i>i förbigående</i>	fi. 'ohimennen' (3)
sv. <i>i förbigående</i>	fi. 'kuin sivumennen'
sv. <i>i åratal</i>	fi. 'vuosikausia'
sv. <i>i det här laget</i>	fi. 'tässä vaiheessa'
sv. <i>i själva verket</i>	fi. 'oikeastaan'
sv. <i>i smyg</i>	fi. 'salaa'
sv. <i>i största allmänhet</i>	fi. 'aivan yleisluontoisesti'
sv. <i>istället för</i>	fi. 'eikä'
sv. <i>till och med</i>	fi. 'pellinnarutkin'
sv. <i>till och med</i>	fi. ø
sv. <i>till och med</i>	fi. 'jopa'
sv. <i>till och med</i>	fi. 'veneitäkin'
sv. <i>till exempel</i>	fi. 'esimerkiksi' (7)
sv. <i>till exempel</i>	fi. 'sanotaan vaikka'
sv. <i>till slut</i>	fi. 'lopulta' (3)
sv. <i>för sig själv</i>	fi. 'itseksään' (2)
sv. <i>för sig själv</i>	fi. 'mielessään'
sv. <i>för det mesta</i>	fi. 'yleensä'
sv. <i>för en gångs skull</i>	fi. 'kerrankin'
sv. <i>för en gångs skull</i>	fi. 'neiti Aemeliäkin... sentään'
sv. <i>för övrigt</i>	fi. 'muuten'
sv. <i>med ens</i>	fi. 'nyt'
sv. <i>med ens</i>	fi. 'yhtäkkiä' (8)
sv. <i>med detsamma</i>	fi. 'nyt heti'
sv. <i>på måfå</i>	fi. 'umpimähkään' (2)
sv. <i>på en höft</i>	fi. 'arviolta'
sv. <i>på det stora hela</i>	fi. 'ylimalkaan'
sv. <i>på sin tid</i>	fi. 'aikanaan'
sv. <i>på tapeten</i>	fi. ø
sv. <i>på vid gavel</i>	fi. 'selkoselälleen'
sv. <i>på så sätt</i>	fi. 'vai sillä lailla'
sv. <i>från första början</i>	fi. 'alusta asti'
sv. <i>utan rast</i>	fi. 'levähtämättä'
sv. <i>inom räckhåll</i>	fi. 'jolta... ulottui'

Adverbfraser

sv. <i>inte sant</i>	fi. 'vai mitä' (2)
sv. <i>inte sant</i>	fi. 'kohteliaisuushan'
sv. <i>inte sant</i>	fi. 'soitellaanpa taas'

sv. *inte sant*
 sv. *inte sant*
 sv. *inte sant*
 sv. *läste här och där*
 sv. *man tittade hit och dit*
 sv. *så fort som möjligt*
 sv. *så fort som möjligt*
 sv. *så fort som möjligt*
 sv. *hur... som helst*
 sv. *närsomhelst*
 sv. *när som helst*
 sv. *si eller så*
 sv. *si... och så*
 sv. *nuförtiden*
 sv. *då och då*
 sv. *blott och bart*
 sv. *nätt och jämnt*

Nominalfraser

sv. *var och en*
 sv. *vart och ett*
 sv. *vart och ett*
 sv. *en eller annan torsk*
 sv. *en eller annan detalj*
 sv. *allt annat än*

Adjektivfraser

sv. *rika som troll*
 sv. *helt och hållet*
 sv. *helt enkelt*

Översättning av ett normaluttryck med ett idiom

Verbfraser

sv. 'brukade'
 sv. 'hon brukade'
 sv. 'hade hon brukat'
 sv. 'gör'
 sv. 'växlar'
 sv. 'hade... kommit'
 sv. 'att luras'
 sv. 'inte blev lurad'
 sv. 'hade blivit lurade'
 sv. 'saker som inte stämmer'
 sv. 'ingenting stämde'

fi. 'niinhän'
 fi. 'eikö olekin'
 fi. 'eikös'
 fi. 'silmäili kokeeksi'
 fi. 'käänneltiin päätä'
 fi. 'mahdollisimman pikaisesti'
 fi. 'mahdollisimman pian'
 fi. 'mitä pikimmin'
 fi. 'vaikka kuinka monta kertaa'
 fi. 'koska tahansa' (2)
 fi. 'koska tahansa'
 fi. ø
 fi. ø
 fi. 'nykyään' (4)
 fi. 'toisinaan'
 fi. 'vain'
 fi. 'juuri sen verran'

fi. 'jokaisen'
 fi. 'jokaisen'
 fi. 'kukin'
 fi. 'jokunen turska'
 fi. 'joitain yksityiskohtia'
 fi. 'eikä suinkaan'

fi. 'upporikkaita'
 fi. 'ihan'
 fi. 'yksinkertaisesti'

fi. *oli tapana*
 fi. *hänellä oli tapana*
 fi. *hänellä oli tapana*
 fi. *on tapana*
 fi. *on tapana vaihtaa*
 fi. *oli ollut tapana käydä*
 fi. *vedettäisiin nenästä*
 fi. *ettei... voisi vetää... nenästä*
 fi. *oli vedetty nenästä*
 fi. *ei pidä paikkaansa*
 fi. *ei pitänytkään paikkaansa*

sv. 'det är riktigt'	fi. tuo pitää paikkansa
sv. 'fortsatte'	fi. ei antanut periksi
sv. 'gav med sig'	fi. antoi periksi
sv. 'passa er'	fi. pitääkää varanne
sv. 'akta dig'	fi. pidä varasi
sv. 'måste passa på'	fi. on pidettävä varansa
sv. 'gå igenom'	fi. käydä... läpi
sv. 'gick igenom'	fi. kävi läpi
sv. 'är... er själv'	fi. olette... oma itsenne
sv. 'ni är inte er själv'	fi. ette ole... oma itsenne
sv. 'är ni inte er själv'	fi. te ette... ole oma itsenne
sv. 'vad är det Mats vill ha'	fi. mitä Mats... ajaa takaa
sv. 'det lät jag... förstå'	fi. tein sen... selväksi
sv. 'brydde sig om'	fi. eikä välittänyt ottaa selvää
sv. 'att komma upp och höra efter'	fi. käydä ottamassa selvää
sv. 'måste få veta om'	fi. olihan... oltava selvillä asioista
sv. 'har... sina vägar ditåt'	fi. on... asiaa sinne päin
sv. 'det hör till'	fi. kuuluu asiaan
sv. 'få lust'	fi. tehdä mieli
sv. 'längtade efter'	fi. teki mieli
sv. 'hade... inte lust'	fi. ei tehnytkaan mieli
sv. 'kom jag att tänka på'	fi. tuli mieleeni
sv. 'det för... tankar med sig'	fi. tulee... mieleen
sv. 'det tycker ni'	fi. olette te sitä mieltä
sv. 'försöker aldrig vara snäll'	fi. en... tee mitään kenenkään mieliksi
sv. 'man kommer åstad'	fi. saa aikaan
sv. 'man kunde göra'	fi. sai aikaan
sv. 'hade gått till'	fi. oli saanut aikaan
sv. 'slängas'	fi. heittää menemään
sv. 'slänger jag'	fi. heitän menemään
sv. 'det blir... tungt'	fi. ottaa... voimille
sv. 'tar... på'	fi. ottaa... voimille
sv. 'inkräktade på siffrornas värdighet'	fi. kävi kunnialle
sv. 'att hålla i respekt'	fi. pitämään kunniassa
sv. 'får man se upp'	fi. pitää silmänsä auki
sv. 'ha det på sitt sätt'	fi. tehdä oman päänsä mukaan
sv. 'att göra det på ert eget sätt'	fi. on saatava pitää päänne
sv. 'kan... få lugna sig'	fi. vedän henkeä
sv. 'leta'	fi. käydä käsiksi
sv. 'det lönade sig inte'	fi. se ei lyönyt leiville
sv. 'städningen är mitt område'	fi. siivous on minun heiniäni
sv. 'hon rörde sig på vägarna'	fi. Anna liikkui ihmisten ilmoilla
sv. 'somna'	fi. saada unen päästä kiinni
sv. 'högg i'	fi. lisäsi löylyä
sv. 'aldrig kom tillbaka'	fi. jäi sille tielleen
sv. 'sade hon upp sig'	fi. oli sanonut itsensä irti
sv. 'måste ha genomskådat oss'	fi. ovat... nähneet lävitsemme

sv. 'hejdade sig'
 sv. 'de gör mig bara ledsen'
 sv. 'aldrig lämnade'
 sv. 'inte... kunde räkna ut'
 sv. 'tog... som en lek'
 sv. 'gör det besvärligt för dem'
 sv. 'en överdrift måste hejdas'
 sv. 'om ni ursäktar mig'
 sv. 'hade... inte blivit diskuterat'
 sv. 'man iakttar'
 sv. 'är ofullständigt'
 sv. 'inga problem'
 sv. 'varför bar hon sig åt så här'
 sv. 'allt var som vanligt'
 sv. 'det kan man inte komma ifrån'
 sv. 'jag säger ingenting, men'
 sv. 'inte så lätt'
 sv. 'man gör ifrån sig så bra man kan'
 sv. 'så... vet ni'
 sv. 'de växlade inte många ord'
 sv. 'hade gått förlorad'
 sv. 'hur det nu var'
 sv. 'hade... i gott minne'
 sv. 'ska veta om det här'
 sv. 'vill bli av med'
 sv. 'kan... tala för dig själv'
 sv. 'hade... noterat'
 sv. 'hur har ni det'
 sv. 'tiga tyst'
 sv. 'att skynda på'
 sv. 'var värdigt det stora djuret'

Adverbfraser

sv. 'i sin oreda'
 sv. 'i fel ordning'
 sv. 'i en enda röra'
 sv. 'äntligen'
 sv. 'tyvärr'

Nominalfraser

sv. 'verkligen'
 sv. 'på allvar'
 sv. 'ideligen'
 sv. 'långsamt'
 sv. 'efterhand'
 sv. 'längesen sist'

fi. *jätti kesken*
 fi. *tulee... huonolle tuulelle*
 fi. *ei jättänyt... rauhaan*
 fi. *menivät yli... ymmärryksensä*
 fi. *otti... leikin kannalta*
 fi. *nähhköt vaivaa*
 fi. *alkaa mennä yli äyräiden*
 fi. *suottehan anteeksi*
 fi. *ei... ollut otettu puheeksikaan*
 fi. *panee merkille*
 fi. *on... toivomisen varaa*
 fi. *ei tee heikkoo*
 fi. *mikä häneen... oli mennyt*
 fi. *kaikki oli tolallaan*
 fi. *siitä ei pääse mihinkään*
 fi. *sanokaa minun sanoneen*
 fi. *ei... ole... helppo tulla toimeen*
 fi. *tehdä parhaansa*
 fi. *että... tiedätte*
 fi. *montakaan sanaa ei vaihdettu*
 fi. *oli mennyt hukkaan*
 fi. *kuinka ollakaan*
 fi. *oli... tuoreessa muistissa*
 fi. *saada tästä vihiä*
 fi. *tahtoivat päästä eroon*
 fi. *omalta osaltasi voit niin sanoa*
 fi. *oli ottanut huomioon*
 fi. *mitä kuuluu*
 fi. *pidäpä suusi kiinni*
 fi. *pitää kiirettä*
 fi. *teki oikeutta suurelle otukselle*

fi. *hujan hajan*
 fi. *sikin sokin*
 fi. *sikin sokin*
 fi. *vihdoin viimein*
 fi. *ikävä kyllä*

fi. *toden teolla*
 fi. *toden teolla*
 fi. *vähän väliä*
 fi. *vähä vähältä*
 fi. *vähä vähältä*
 fi. *pitkästä aikaa*

sv. 'ganska snart'
 sv. 'sen mycket länge'
 sv. 'i början'
 sv. 'från första början'
 sv. 'från början'
 sv. 'för varje dag'
 sv. 'hela dagarna'
 sv. 'hela tiden'
 sv. 'en hel del'
 sv. 'vid det ena eller det andra'
 sv. 'en del'
 sv. 'samma saker'
 sv. 'ögonblickligen'
 sv. 'jaha'
 sv. 'inte... inte mer än'
 sv. 'ingenting mer'
 sv. 'det var allt'
 sv. 'varken det ena eller det andra'
 sv. 'ifall deras förråd var alldeles slut'
 sv. 'vad är det om'
 sv. 'trots allt'
 sv. 'allting var som det skulle'
 sv. 'blankt'
 sv. 'egentligen'
 sv. 'med sig själv'
 sv. 'hastigt'
 sv. 'vid den tiden'
 sv. 'hopbitet'
 sv. 'utan att säga något'
 sv. 'är huvudvikten lagd vid'
 sv. 'lustigt och lustigt'
 sv. 'förresten'
 sv. 'alltihop'

Adjektivfraser

sv. 'så märkligt'
 sv. 'det är onödigt'
 sv. 'för ingenting alls'

Postpositionsfraser

sv. 'förresten'
 sv. 'för längesen'
 sv. 'småningom'
 sv. 'varje penni'

fi. *ei aikaakaan, kun* (2)
 fi. *iät ja ajat*
 fi. *ensi alkuun*
 fi. *alusta alkaen*
 fi. *alun alkaen*
 fi. *päivä päivältä*
 fi. *päivät päästään*
 fi. *yhtä mittaa*
 fi. *yhtä ja toista*
 fi. *yhteen jos toiseenkin*
 fi. *yhtä ja toista*
 fi. *yhtä ja samaa*
 fi. *siinä samassa*
 fi. *vai sillä tavalla*
 fi. *ei... sen enempää kuin*
 fi. *siinä kaikki*
 fi. *siinä kaikki*
 fi. *sitä tai tätä*
 fi. *pahimpaan hätään*
 fi. *mikä(s on) hätänä*
 fi. *kaikesta huolimatta*
 fi. *kaikin puolin kunnossa*
 fi. *kerta kaikkiaan*
 fi. *loppujen loppuksi*
 fi. *omissa oloissaan*
 fi. *kiireen vilkkaa*
 fi. *niillä main*
 fi. *hammasta purren*
 fi. *sanomatta samaakaan*
 fi. *parhaasta päästä*
 fi. *huvinsa kullakin*
 fi. *asiasta toiseen*
 fi. *koko roska*

fi. *kas kummaa*
 fi. *mitä turhia*
 fi. *tyhjän takia*

fi. *sitä paitsi* (2)
 fi. *aikoja sitten*
 fi. *aikaa myöten*
 fi. *viimeistä penniä myöten*

BILAGA 4

Idiom i materialet

	I→I	I→O	I→N	N→I	
	Fall/Förekomster				Totalt*)
VP	43/49	2/2	34/61	65/89	134/201
PP	18/23	1/1	27/65	0/0	41/89
AdvP	6/19	4/8	12/25	4/5	19/57
NP	6/18	0/0	3/6	35/40	42/64
AP	1/1	0/0	3/3	3/3	7/7
PostP	0/0	0/0	0/0	4/5	4/5
Totalt	74/110	7/11	79/160	111/142	247/423

*) Det totala antalet olika fall är inte summan av fallen i olika översättningstyper eftersom samma idiom kan vara med i olika översättningstyper